

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 40/2018 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- Lakialoite LA 62/2017 vp Emma Kari vihr ym. Lakialoite laiksi varhaiskasvatuslain 11 a ja 11 b §:n muuttamisesta
- Lakialoite LA 16/2018 vp Eeva-Johanna Eloranta sd ym. Lakialoite varhaiskasvatuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi
- Lakialoite LA 17/2018 vp Eeva-Johanna Eloranta sd ym. Lakialoite varhaiskasvatuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 17/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Janne Öberg, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Kirsi Alila, opetus- ja kulttuuriministeriö
- johtaja Kari Ilmonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Pia Kola-Torvinen, Opetushallitus
- lakimies Merike Helander, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- varhaiskasvatuksen dosentti, yliopistonlehtori Marjatta Kalliala, Helsingin yliopisto
- lehtori Eeva-Leena Onnismaa, Helsingin yliopisto
- yliopistonlehtori Erja Rusanen, Helsingin yliopisto
- professori Nina Sajaniemi, Helsingin yliopisto
- KM, lehtori, varhaiskasvatus Sylvia Hakari, Metropolia Ammattikorkeakoulu
- FT, johtaja, yhteiskuntasuhteet Tuire Ranta-Meyer, Metropolia Ammattikorkeakoulu

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

- vararehtori Cristina Nygren-Landgårds, Åbo Akademi
- professori Ann-Katrin Svensson, Åbo Akademi
- varhaiskasvatusjohtaja Satu Järvenkallas, Helsingin kaupunki
- varhaiskasvatusjohtaja Leila Nyberg, Porvoon kaupunki
- varajohtaja Milla Möller, Päiväkoti Inari
- erityisasiantuntija Jarkko Lahtinen, Suomen Kuntaliitto
- toiminnanjohtaja Petri Lempinen, Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto Arene ry
- koulutuspoliittinen asiantuntija Janne Hernesniemi, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- työmarkkina-asiamies Canelia Wessman, KT Kuntatyönantajat
- erityisasiantuntija Kaisu Muuronen, Lastensuojelun Keskusliitto
- puheenjohtaja Anitta Pakanen, Lastentarhanopettajaliitto LTOL
- puheenjohtaja Olli Luukkainen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- tutkimusjohtaja Tuomas Kosonen, Palkansaajien tutkimuslaitos
- puheenjohtaja Marja Rantanen, Sairaaloiden lastentarhanopettajat SAILA ry
- lehtori Markku Koivisto, Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto
- aluekoordinaattori Päivi Niiranen-Linkama, Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto
- ammattiasioiden päällikkö Marjo Varsa, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
- asiantuntija Samuli Maxenius, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry
- toiminnanjohtaja Eila Seppälä-Vessari, Suomen Lastenhoitoalan Liitto SLAL ry
- asiantuntija Johanna Pérez, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- edunvalvontatyöryhmän puheenjohtaja Jade Tähtinen, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry
- koulutuspoliittinen asiantuntija Anniina Sippola, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- puheenjohtaja Annarilla Ahtola, Suomen Psykologiliitto ry
- toiminnanjohtaja Ulla Siimes, Suomen Vanhempainliitto ry
- puheenjohtaja Noora Heiskanen, Suomen Varhaiskasvatuksen Erityisopettajat SVEOT ry
- puheenjohtaja Jukka Mönkkönen, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- hallituksen jäsen Teemu Vasama, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- sosiaalipoliittinen asiantuntija Eva Siitonen, Tehy ry
- varapuheenjohtaja Sari Kokko, Vammaisfoorumi ry
- professori Kirsti Karila

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- valtiovarainministeriö
- tietosuojavaltuutetun toimisto
- Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
- Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Akava ry
- Hyvinvointialan liitto ry
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- Pääkaupunkiseudun ateistit ry
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Svenska Barnträdgårdsläraryöreningen rf

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

- Sydkustens landskapsförbund r.f.
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- Vapaa-ajattelijain liitto ry

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi varhaiskasvatustietolaki. Voimassa oleva varhaiskasvatustietolaki (36/1973) kumottaisiin.

Varhaiskasvatuksessa sovelletut useisiin eri sosiaalihuollon järjestämistä koskeviin lakeihin ja asetuksiin sekä lasten päivähoidosta annettuun asetukseen kuuluneet säännökset koottaisiin uuteen varhaiskasvatustietolakiin. Lain soveltamisalaa selkiytettäisiin. Henkilökunnan kelpoisuuksista, henkilöstön mitoittamisesta ja tietojen käsittelystä ja salassapidosta säädettäisiin varhaiskasvatustietolaissa. Laissa säädettäisiin koulutukseen perustuvista tehtävänimikkeistä ja otettaisiin huomioon ammatillisessa koulutuksessa tapahtuneet muutokset. Laissa tarkennettaisiin varhaiskasvatustietolainin ja sen järjestämiseen liittyviä säännöksiä. Menettelyissä ja päätöksenteossa korostettaisiin lapsen etua. Lailla perustettaisiin uusi varhaiskasvatustietojen tietovaranto, jonka tarkoituksena on parantaa varhaiskasvatustietojen yhdenmukaisuutta ja luotettavuutta ja mahdollistaa varhaiskasvatustietojen tietoturvallinen ja keskitetty sähköinen kokoaminen, käsittely ja luovuttaminen lapsen huoltajien ja tietoja tarvitsevien viranomaisten käytettäväksi. Henkilöstörakennetta ja päiväkodin johdon kelpoisuuksia koskevia säännöksiä muutettaisiin nykyisestä. Muutokselle säädettäisiin pitkä siirtymäaika.

Hallituksen esitykseen sisältyy myös ehdotukset perusopetuslain ja eräiden sosiaalitoimen lakien muuttamisesta, joissa tehdään varhaiskasvatustietolainin edellyttämät lakitekniset muutokset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2018. Lain 31 ja 37 §:ää aletaan soveltaa 1 päivä tammikuuta 2030 lukien.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 62/2017 vp ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatustietolainin (108/2016) 11 a §:ää ja kumottavaksi 11 b §. Lakialoitteessa LA 16/2018 vp esitetään vuorohoidon laajentamista peruskoulun ensimmäiselle ja toiselle luokalle, ja lakialoitteessa LA 17/2018 vp esitetään varhaiskasvatustietolainin subjektiiivisen päivähoito-oikeuden palauttamista.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että ehdotetulla uudella varhaiskasvatustietolailla saatetaan loppuun varhaiskasvatustietolainin hallinnonalasiirto sosiaali- ja terveysministeriöltä opetus- ja kulttuuri-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

riministeriölle. Asiakasta koskeneet useassa sosiaalitoimen laissa olleet säännökset on tarpeellisin muutoksin koottu varhaiskasvatuslakiin, ja tämä on valiokunnan mielestä selkeä parannus sekavaan ja vanhentuneeseen sosiaalihuollollista perua olevaan säädöskokoelmaan.

Esitys kytkee varhaiskasvatuksen kiinteästi koulutusjärjestelmän osaksi ja muodostaa pohjan lasten koulutuksellisen tasa-arvon turvaamiselle korostaen varhaiskasvatuksen pedagogisesti laadukkaita toimintatapoja ja niitä tukevaa osaamista. Valiokunta korostaa, että laadukas varhaiskasvatus pystyy tehokkaasti pysäyttämään huono-osaisuuden kierteen ja parantaa lapsen oppimismahdollisuuksia koulutiellä.

Hallituksen esitys korostaa lapsen edun ensisijaisuutta varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä. Ehdotetussa uudessa varhaiskasvatuslaissa lapsen etu tuodaan esiin sanamuodoltaan nykyistä vahvempana erillisessä pykälässä. Näin lapsen etu korostuu näkyvästi varhaiskasvatuksen järjestämistä sekä lain tulkintaa ohjaavana yleisenä periaatteena. Säännös turvaa Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksen artiklan 3 toteutumista, jonka mukaan lapsen etu on huomioitava ensisijaisesti kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lasta.

Valiokunta korostaa sitä, että nykyinen useaan sosiaali- ja terveydenhuollon säädökseen sisältyvä monialainen yhteistyövelvoite lapsen palveluita suunniteltaessa ja toteutettaessa säädetään myös varhaiskasvatuslakiin. Yhteistyörakenteiden merkitys tulee valiokunnan arvion mukaan korostumaan tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveyspalvelut järjestää muu taho kuin varhaiskasvatuksen järjestäjä. Valiokunta korostaa, että lasten kasvuoloissa on suuria eroja, jotka vaikuttavat lapsen tulevaisuuteen. Siksi laadukas ja tavoitteellinen varhaiskasvatus ja toimiva monialainen yhteistyö tulee turvata kaikille.

Uudistukseen sisältyvä ehdotus varhaiskasvatuksen eri ammattiryhmien työtehtävien ja tehtävänimikkeiden selkiyttämisestä on noussut uudistuksen suurimmaksi kiistakysymykseksi. Valiokunta korostaa, että kyse on henkilöstön osaamisen pitkän aikavälin kehittämissuunnasta ja -velvoitteesta. Entistä laadukkaampi varhaiskasvatus on lasten edun mukaista, ja tutkimusten mukaan koulutus lisää laatua. Uudistus ei heikennä sen pitkällä siirtymäkaudella eikä sen jälkeenkään nykyisen henkilökunnan kelpoisuutta työhönsä. Myös opiskelijoiden asema turvataan. Valiokunta painottaa, että laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen vaatii nyt ja tulevaisuudessa kaikkien ammattiryhmien osallistumista ja saumatonta ja monialaista yhteistyötä lasten hyväksi. Uudistuksen käytännön toteuttamisessa keskeistä tulee olemaan lasten hyväksi tehtävää yhteistä työtä korostava ja työyhteisön hyvinvointia edistävä johtaminen.

Salassapitoa koskeva sääntely lähentyy perusopetusta koskevaa sääntelyä, eikä varhaiskasvatuksen asiakkuus ole enää lähtökohtaisesti salassa pidettävä tieto. Tavoitteena on parantaa tiedonkulkua sekä varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen välillä että lapsen ja perheen muiden palvelujen välillä. Muutos mahdollistaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tietojärjestelmien yhdenmukaistamisen.

Hallituksen esitys sisältää säännökset varhaiskasvatuksen tietovarannosta, johon tallennettaisiin varhaiskasvatuksenjärjestäjiä, henkilöstöä, perhettä ja lasta koskevia tietoja, joita eri viranomai-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

set tarvitsevat toteuttaessaan lakisääteisiä viranomaistehtäviään. Tavoitteena on uuden varhaiskasvatuksen tietovarannon avulla sähköisesti kerätä ja tallentaa tietoja varhaiskasvatuksesta viranomaisten ja asianomaisten kansalaisten käyttöön. Sivistysvaliokunta korostaa, että ehdotetulla varhaiskasvatuksen tietovarannolla vastattaisiin Lasten oikeuksien sopimuksen ja EU:n tavoitteiden mukaiseen tarpeeseen kehittää tietotuotantoa ja seuranta lasten oikeuksien toteuttamiseksi.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan sivistysvaliokunnalle (PeVL 17/2018 vp — HE 40/2018 vp) todennut, että varhaiskasvatusta koskevaa sääntelyä on ensisijaisesti arvioitava perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettuna sosiaalipalveluna. Tämä lähtökohta ei ole muuttunut, vaikka lainsäädännössä varhaiskasvatusta käsitellään terminologisesti päivähoidon asemesta varhaiskasvatuksena ja se on hallinnollisesti siirretty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Perustuslain terminologia on autonominen suhteessa tavallisessa lainsäädännössä tehtäviin luokitteluihin (PeVL 12/2015 vp, s. 3). Varhaiskasvatus toteuttaa täten perustuslain 19 §:n 3 momentissa asetettua velvollisuutta turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistää väestön terveyttä sekä tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu (PeVL 21/2016 vp, s. 2). Kuten hallituksen esityksessä todetaan, varhaiskasvatuksen kannalta huomioitavia perusoikeuksia ovat myös muun muassa yhdenvertaisuus, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet, oikeusturva ja perusoikeuksien turvaaminen.

Perustuslakivaliokunta on seikkaperäisesti käsitellyt henkilötietojen suojaa koskevaa ehdotusta. Valiokunta painottaa sitä hallituksen esityksessäkin omaksuttua sääntelyratkaisua, jonka mukaan lapsen tuen tarvetta, tukitoimia ja niiden toteuttamista koskevat tiedot sekä lapsen henkilökohtaisten ominaisuuksien arviointia koskevat tiedot sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ovat salassa pidettäviä. Valiokunnan mielestä mainittujen tietojen käsittelyyn voi sisältyä sellaisia riskejä, että niitä on arvioitava lähtökohtaisesti arkaluonteisina tietoina. Terveystietojen ja muiden arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä ehdotetussa tietovarannossa koskevan sääntelyn on oltava tietosuojasetuksen mahdollistamissa puitteissa yksityiskohtaista ja kattavaa. Valiokunnan mielestä varhaiskasvatustalakehdotusta on olennaisesti täydennettävä, että se täyttää nämä vaatimukset. Vaihtoehtoisesti tietovarantoa koskevaa sääntelyä on muutettava siten, että tietovarannossa ei käsitellä terveydentilatietoja tai muita arkaluonteisia tietoja.

Perustuslakivaliokunta päätyy lausunnossaan siihen, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain, mikäli valiokunnan sen vammaisia lapsia koskevan sääntelyn täydentämisestä, varhaiskasvatuksen tietovarantoa koskevan sääntelyn täydentämisestä ja 44, 62 sekä 66 §:stä tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon. Sivistysvaliokunta ehdottaa 1.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

lakiehdotukseen mietinnön yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevällä tavalla muutokset, jotka ottavat huomioon perustuslakivaliokunnan kannan.

Perustuslakivaliokunta on esittänyt eräitä muita kuin säätämisyjärjestykseen liittyviä huomioita, joita sivistysvaliokunta on mietinnössään kannattanut. Niitä käsitellään erikseen mietinnön yleis- ja yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Lapsen edun ensisijaisuus

Sivistysvaliokunta arvioi, että hallituksen esitys moneltakin osin korostaa lapsen etua siten kuin sitovassa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (SopS 59 ja 60/1991) velvoitetaan. Tärkeä edellytys lapsen oikeuksien toteutumiselle on koko varhaiskasvatushenkilöstön ihmisoikeusosaaminen.

Valiokunta pitää erittäin perusteltuna, että varhaiskasvatuksen tavoitteisiin (3 §) sisältyy yhdenvertaisuuden edistäminen. Yhdenvertaisuutta koskeva vaatimus onkin yksi yleissopimuksen läpileikkaavista periaatteista (2 artikla). Sopimus edellyttää, että lasta ei syrjitä millään tavoin hänen itseensä tai hänen vanhempiinsa tai huoltajiinsa liittyvän ominaisuuden tai muun syyn perusteella. Varhaiskasvatuslailla on tärkeää edistää esimerkiksi positiivista suhtautumista lasten moninaisiin perhemuotoihin ja -taustoihin. Valiokunta kuitenkin huomauttaa, että yhdenvertaisuuden toteutuminen on sidoksissa myös yhteiskunnan muuhun lainsäädäntöön ja sen kehittymiseen. Puutteet muualla lainsäädännössä voivat joidenkin lasten kohdalla johtaa epäselviin käytäntöihin, mikä voi mahdollisesti heikentää näiden lasten yhdenvertaisuutta.

Sivistysvaliokunta korostaa varhaiskasvatuspalveluiden yhdenvertaista turvaamista ja lapsen edun yhtäläistä huomioon ottamista kaikkialla maassa ja ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*)

Varhaiskasvatuslakiehdotus korostaa lapsen edun ensisijaisuutta varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä (4 §). Lapsen edun ensisijaisuus on kirjattu myös vuonna 2015 voimaan tulleeseen varhaiskasvatuslakiin, mutta lapsen etu tuodaan nyt esille sanamuodoltaan vahvempana. Näin lapsen etu korostuu entistä näkyvämmiin varhaiskasvatuksen tavoitteiden mukaista järjestämistä sekä lain tulkintaa ohjaavana yleisenä periaatteena. Lapsen edun määrittelyssä tulee entistä selvemmin ottaa huomioon myös lapsen mielipide.

Valiokunta uudistaa aikaisemmassa lausunnossaan (SiVL 17/2017 vp) toteamansa, että varhaiskasvatuksen osallistumisasteeseen vaikuttavat myös sen laatu ja saavutettavuus. Osaava henkilökunta ja riittävän pienet ryhmäkoot ovat keskiössä lasten saaman varhaiskasvatuksen laadun ja vanhempien luottamuksen kannalta. Valiokunta tähdentää, että kaikessa toiminnassa ja henkilöstömitoituksessa on lapsen edun mukaisesti otettava huomioon lapsen ikä ja sen mukainen tarve hoivaan, kasvatukseen ja opetukseen. Asiantuntijalausunnoissa on korostettu pienimpien osalta hoivan merkitystä turvallisuuden tunteelle ja kiintymyssuhteen rakentamista lapsen ja henkilökunnan kesken.

Lakiehdotuksen 5 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että kunnan on pyrittävä järjestämään varhaiskasvatusta lähellä palvelun käyttäjiä ottaen huomioon asutuksen sijainti sekä liikennejärjestelyt.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Tämän tarkoituksena on vaikuttaa kuntien palvelusuunnitteluun siten, että lapsen mahdollisuudet saada varhaiskasvatuspaikka läheltä kotia paranevat ja päivittäiset matka-ajat mahdollistavat lapselle ja hänen perheelleen enemmän yhteistä vapaa-aikaa.

Sivistysvaliokunta korostaa varhaiskasvatuspalvelujen saavutettavuuden suurta merkitystä perheen arjessa ja esimerkiksi riittävän ja sujuvan vuorohoidon tarjoamisen merkitystä sekä lapselle että koko perheelle. Varhaiskasvatusta järjestettäessä on hyvä kiinnittää huomiota myös siihen, että se mahdollistaa joustavan siirtymisen esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen. Niin sanottu lähikoulupolku on tärkeä lapsille ja perheille.

Toisaalta erityisesti suurissa kunnissa ja toisaalta esimerkiksi ruotsin ja saamen kielisten palvelujen osalta on ilmennyt saavutettavuusongelmia, joihin on jatkossa suhtauduttava entistä vakavammin. Uuden varhaiskasvatuslain myötä varhaiskasvatuspäätöksen tekijältä voidaan edellyttää entistä tarkempaa tapauskohtaista selvittämistä ja päätösten parempaa perustelua.

Ehdotuksen 7 §:ssä korostetaan monialaista yhteistyötä ja kehittämistä. Se velvoittaa erilaisten asiantuntijoiden avun ja keskinäisen yhteistyön käyttöön esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsi tarvitsee tukea kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edistämiseen. Yksittäinen lapsi hyötyy siitä, että varhaiskasvatuksen järjestäjän on tarpeen mukaan toimittava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa lapsen tarvitseman tuen ja eri palvelujen kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Laajan sote-uudistuksen toteutumisen myötä tämä yhteistyövelvoite tulee entistä tärkeämmäksi ja keskeinen yhteistyötaho tulee olemaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä vastaava maakunta.

Asiantuntijakuulemisissa on painotettu päiväkodin henkilöstön mitoituksista poikkeamista koskevan säännösehdotuksen (36 §) toimivuuden merkitystä lasten kannalta. Säännöksen tarkoittama tilapäiseen poikkeamiseen oikeuttava tilanne voi olla esimerkiksi se, että päiväkodissa samaa paikkaa käyttävät lapset ovat satunnaisesti ja lyhytaikaisesti samanaikaisesti paikalla esimerkiksi vanhempien työvuoron yllättävän muuttumisen vuoksi. Lapsia, jotka osallistuvat varhaiskasvatukseen samoina aikoina, ei voida sijoittaa samalle paikalle. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan säädetystä suhdeluvusta poikkeaminen pykälässä tarkoitettulla tavalla ei voi olla jatkuvaa eikä päivittäistä eikä se voi kestää koko toimintapäivän ajan, vaan sen tulee olla luonteeltaan lyhytaikaista ja satunnaista. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä sijaisjärjestelmästä, jonka avulla pystytään huolehtimaan siitä, että lain edellyttämä henkilöstömitoitus pystytään nopeasti saavuttamaan myös vaikeasti ennakoitavissa tilanteissa.

Asiantuntijakuulemisissa on korostettu, että päiväkodin mitoituksista poikkeaminen osaltaan estää laadukkaan ja turvallisen varhaiskasvatuksen toteuttamista. Poikkeamissäännöstä tulkitaan hallitsemattomasti ministeriön ohjeistuksesta huolimatta. Lausuntojen mukaan nykyinen toimintatapa heikentää varhaiskasvatuksen laatua, ei mahdollista varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamista, uuvuttaa henkilökuntaa ja on selkeä turvallisuusriski. Asiantuntijalausunnoissa ei nähdä, että lakiehdotuksen 36 § toisi asiaan parannusta. Sivistysvaliokunta yhtyy esitettyyn arvioon siitä, että sijaisten puute varhaiskasvatuksessa vaarantaa laadukkaan ja turvallisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen. Valiokunta edellyttää, että jatkossa seurataan ja arvioidaan päiväkodin henkilöstön mitoituksista poikkeamista koskevan säännöksen toimivuutta ja vaikuttavuutta

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

ja ryhdytään tarvittaessa pikaisesti lasten edun takaaviin riittäviin lainsäädäntötoimiin. **(Valiokunnan lausumaehdotus 2)**

Varhaiskasvatuksen ympäristöä koskevan pykäläehdotuksen (10 §) mukaan lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Vaikka kiusaamisen tunnistamisen, ehkäisyn ja kiusaamiseen puuttumisen on katsottu sisältyneen turvalliseen varhaiskasvatusympäristöön, lisäksi pyritään korostamaan lapsen oikeutta koskemattomuuteen ja sen voidaan arvioida vaikuttavan siten, että kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisy tiedostetaan aiempaa paremmin ja niihin puuttuminen on varhaiskasvatuksessa aiempaa suunnitelmallisempaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että turvallisen varhaiskasvatusympäristön toteutumista edistetään erityisesti lasten näkökulmasta, heidän näkemyksiään kuunnellen ja huomioon ottaen.

Lain 11 §:n tarkentunut sanamuoto edesauttaa valiokunnan arvion mukaan sitä, että lapsi saa yhtäläisesti osallistua ruokailuun muiden lasten kanssa ollessaan läsnä päiväkodissa tai perhepäivähoidossa huolimatta siitä millaista varhaiskasvatusaikaa lapsi käyttää. Säädos myös turvaa sen, ettei esimerkiksi muussa kuin kokopäiväisessä varhaiskasvatuksessa olevaa lasta siirretä muualle muiden lasten ruokaillessa. Varhaiskasvatuksessa lapsen ravitsemukseen liittyviä ratkaisuja on tehtävä ensisijaisesti lapsen edun ja hyvinvoinnin edistämisen ja turvaamisen näkökulmasta.

Kehittämistarpeita. Lapsen edun kannalta keskeisin puute hallituksen esityksessä on se, että siitä puuttuu erityiset säännökset lapsen tuen järjestämisestä varhaiskasvatuksessa. Valiokunnan saamista useissa lausunnoissa on toivottu lapsen tukeen ja erityiseen tukeen liittyvien säännösten pikaista uudistamista ja perusopetusta vastaavaan niin sanottuun kolmiportaisen tuen malliin siirtymistä. Tähän yhteyteen liittyy kysymys psykologi- ja kuraattoripalvelujen tuomisesta lakiin perustuvaksi osaksi varhaiskasvatuksen tukea ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan antaman tuen tarkemmasta järjestämisestä. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan nostanut esiin puuttuvat säännökset mahdollisista lapsen itsemääräämisoikeuden rajoituksista. Sivistysvaliokunta kytkee myös tätä koskevat jatkopohdinnat lasten iän ja varhaiskasvatuksen luonteen vuoksi osaksi samaa lapsen tuen ja kasvatuksen sekä siihen liittyvien käytännön toimien kehittämistä. Hallituksen esityksessä ilmoitetaan, että tuen kokonaisuudesta varhaiskasvatuksessa aloitetaan erillinen valmistelutyö. Sivistysvaliokunta pitää tätä aivan välttämättömänä ja ehdottaa asiasta lausumaa. **(Valiokunnan lausumaehdotus 3)**

Valiokunta toteaa, että sairaalavarhaiskasvatus ja varhaiskasvatuksessa järjestettävän tuen eri muodot liittyvät yhteen. Varhaiskasvatuksen turvaaminen on yhtä lailla tärkeää kuin perusopetuksen saatavuuden turvaaminen sairaalakouluissa. Oikeus varhaiskasvatukseen on lapsen subjektiivinen oikeus, joten tämän oikeuden toteutuminen on varmistettava myös sairaalalolosuhteissa silloin, kun lapsi ja hänen huoltajansa haluavat lapsen siihen osallistuvan ja lapsen terveyden-tila sen sallii. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että hallituksen esityksessä tiedostetaan tätä koskevan lainsäädäntövalmistelun tarve edellä todetun tuen kokonaisuutta koskevan valmistelun yhteydessä.

Samalla tavoin valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että erikseen selvitetään niiden kunnassa oleskelevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen, joilla ei ole kotikuntaa ja joilla ei ole kyse tilapäisestä hyvin lyhytaikaisesta oleskelusta. Voimassa olevan sääntelyn perusteella on näiden lasten oikeutta varhaiskasvatukseen pidetty tulkinnanvaraisena, eikä käsiteltävänä oleva lakiehdotus tuo

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

selvyyttä asiaan. Tämä koskee esimerkiksi lapsia, joiden osalta turvapaikanhaku- tai oleskelulupaprosessi on syystä tai toisesta kesken, sekä muita erityisen haavoittuvassa asemassa olevia lapsia.

Sivistysvaliokunta viittaa edellä todetun osalta perustuslakivaliokunnan kehoitukseen sivistysvaliokunnalle tarkastella erikseen, miten lakiehdotuksen mukaiset oikeudet toteutuvat erityisen haavoittuvassa asemassa olevien lasten varhaiskasvatuksen osalta.

Valiokunta korostaa viittomakielisten lasten oikeutta palveluun omalla äidinkielellään, joko suomalaisella tai suomenruotsalaisella viittomakielellä, viittomakielisten perheiden lasten tarpeita ja vastaavassa asemassa olevien muiden näkö- ja kuulovammaisten mahdollisuutta saavuttaa tasavertaiset palvelut. Viittomakielilain säätämisen yhteydessä vuonna 2015 sivistysvaliokunta korosti lausunnossaan (SiVL 16/2014 vp) oman kielen oppimisen merkitystä mm. lapsen kehitykselle, koulunkäynnille, ammatin saamiselle ja koko elämälle ja piti tärkeänä, että oikeus omaan kieleen turvataan etenkin varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa. Tähän liittyen valiokunnan ehdotuksesta perustuslakivaliokunta liitti mietintöönsä (PeVM 10/2014 vp) lausumaehdotuksen, jonka mukaan hallituksen edellytettiin ryhtyvän toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu. Eduskunta myös hyväksyi lausuman (EV 346/2014 vp). Sivistysvaliokunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomalaisella tai suomenruotsalaisella viittomakielellä, turvataan. (*Valiokunnan lausumaehdotus 4*)

Asiantuntijalausunnoissa on huomautettu, että yksityisiä palveluntuottajia koskevat säädökset jäävät lähinnä hallinnolliselle tasolle eivätkä kosketa yksityisten palveluntuottajien pedagogisia tai tuen ratkaisuja. Lausunnonantajat korostavat, että yksityisille palveluntuottajille tulee osoittaa sama velvollisuus järjestää lapselle tämän tarvitsema tuki ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut kuin kunnallisen palvelun osalta säädetään. Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että yksityisten palveluntuottajien tarjoamassa varhaiskasvatuksessa lapset saavat yhtä hyvät ja kattavat palvelut kuin kunnallisessa varhaiskasvatuksessa, jotta yhdenvertaisuus lasten kesken toteutuu. Sivistysvaliokunta korostaa, että julkisen ja yksityisen palvelun tuottajan yhtäläinen velvollisuus järjestää lapselle tämän tarvitsema tuki tulee käsitellä myös siinä yhteydessä, kun ryhdytään erilliseen valmistelutyöhön tuen kokonaisuudesta varhaiskasvatuksessa.

Asiantuntijakuulemisissa on huomautettu, että ehdotetun lain säädökset eivät määrittele riittäväällä tarkkuudella eri varhaiskasvatusmuotoja. Valiokunta pitää tärkeänä, että eri varhaiskasvatusmuodot ja niiden tavoitteet tullaan jatkossa määrittelemään. Sivistysvaliokunta korostaa, että ehdotetun lakimuutoksen myötä myös Opetushallituksen laatimat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tulee päivittää ja laajentaa koskemaan eri varhaiskasvatusmuotoja mukaan lukien myös perhepäivähoito. Asiantuntijakuulemisissa on tullut esille myös tarve laatia varhaiskasvatuksen laatukriteerit. Kriteereillä tavoiteltaisiin palveluiden tasalaatuisuutta ja minimitason täyttymistä jokaisessa yksikössä ja lapsiryhmässä koko päivän ajan. Valiokunta pitää tärkeänä, että laatukriteerit tullaan jatkossa määrittelemään.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Varhaiskasvatuksen henkilöstö

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi henkilökunnan kelpoisuuksista ja henkilöstön mitoituksista. Esityksen mukaan varhaiskasvatuksen uudet tehtävänimekkeet olisivat varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi, varhaiskasvatuksen lastenhoitaja, perhepäivähoitaja ja päiväkodin johtaja.

Voimassa olevassa laissa ei tehtävänimikkeissä huomioida erilaista koulutustaustaa. Lastentarhanopettajan kelpoisuuden voi nykyään saavuttaa joko suorittamalla yliopistossa kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, tai suorittamalla ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, johon sisältyy 60 opintopisteen laajuiset varhaiskasvatustieteen ja sosiaalipedagogiikan opinnot.

Asiantuntijakuulemisissa on ehkä eniten herättänyt kritiikkiä varhaiskasvatuksen sosionomien ja yleensä ammattikorkeakoulututkinnon asema uudistuksen jälkeen. Esitys varhaiskasvatuslaiksi on kritiikin mukaan syrjivä, sillä koulutuksensa perusteella sosionomi (AMK) ei voi edetä urallaan ja käyttää ammatillista osaamistaan ja kapasiteettiaan työssä. Eriarvoisuus syntyy, kun ehdotus varhaiskasvatuslaiksi luo selkeät rakenteet vain kasvatustieteen kandidaatille edetä ammatillisesti ja urallaan. Uudistus synnyttää näin koulutuksellisia umpiperiä. Kriittisten lausuntojen mukaan uudistus ei tunnista ammattikorkeakouluista saatavaa pedagogista osaamista ja johtamisvalmiutta, kun siinä rajataan sekä alempi että ylempi ammattikorkeakoulututkinto pois varhaiskasvatuksen opettajan ja johtajan tehtävien kelpoisuusvaatimuksista.

Valiokunta kannattaa tehtyä ehdotusta, sillä päiväkotien henkilöstön koulutustason nostaminen ja pedagogisen osaamisen laajentaminen on esityksen keskeinen varhaiskasvatuksen laatua edistävä uudistus. Kaikkien ammattiryhmien oikeus omaan ammattinimikkeeseen vahvistaa moniammatillista työtettä ja edistää näin laissa asetettujen vaativien tavoitteiden sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumista. Koulutukseen perustuvat ammattinimikkeet auttavat myös lasten huoltajia hahmottamaan nykyistä paremmin päiväkodeissa tehtävän työn moniulotteisuutta ja vaativuutta. Valiokunta pitää asian edistymisen seuranta ja arviointia välttämättömänä ja ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotus 5*)

Henkilöstörakenne. Tehtävänimikkeiden ja kelpoisuuksien täsmentämiseen liittyy kiinteästi ehdotetun varhaiskasvatuslain 37 §:n henkilöstörakennesääntö, jonka mukaan päiväkodissa kasvat-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta 35 §:ssä tarkoitettusta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. Tämä henkilöstörakennesääntö tulee ehdotuksen mukaan voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2030.

Valiokunta toteaa, että keskustelua henkilöstörakennepykälästä on osaltaan lisännyt hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen epäonnistunut muotoilu. Siinä on sinänsä esitetty pykälän perustelut oikein, mutta unohdettu tyystin viitata lain siirtymäsäännökseen ja kelpoisuuksien säilymisen merkitykseen henkilörakenteelle eri koulutustaustojen osalta. Tämä on tarpeettomasti antanut kuvan paljon jyrkemmästä muutoksesta olemassa olevan henkilöstön osalta kuin mihin lakiehdotus kokonaisuudessaan johtaa.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Sivistysvaliokunta korostaa painokkaasti, että henkilöstörakennesäännöksen perustelujen sanamuodoista huolimatta lakiehdotuksen siirtymäsäännös (75 §) takaa sen, että voimassa olevan lain mukaisen lastentarhanopettajan kelpoisuuden saavuttanut henkilö, oli hän sitten kasvatustieteen kandidaatti- tai sosionomitaustainen, on kelpoinen toimimaan jatkossakin, myös 1.1.2030 jälkeen, sekä varhaiskasvatuksen opettajan (26 §) että varhaiskasvatuksen sosionomin (27 §) tehtävässä. Tällainen henkilö olisi kelpoinen myös tehtäviin, joissa edellytetään kelpoisuutta 26 §:ssä säädettyyn tehtävään. Tällaisia olisivat päiväkodin johtajan tehtävä vuoteen 2030 asti ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtävä.

Hallituksen esityksen mukaan kelpoisia varhaiskasvatuksen opettajia ja sosionomeja on arviolta noin 14 000 henkilöä. Henkilöstörakenteen muutoksen vaatima kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien ja sosionomien tarvittava kokonaismäärä on 18 000 henkilöä. Osaamistason noston saavuttamiseksi yliopistojen kasvatustieteen kandidaattikoulutuksen sisäänottomääriä nostetaan nykyisestä vuoden 2017 658 opiskelijan aloituspaikkamäärästä tuhannella lisäaloituspaiikalla vuosina 2018—2021. Sosionomikoulutuksen osalta esitys ei vaikuta suoraan koulutettavien nyky määrään.

Nykyisten kelpoisuuksien säilyminen pysyvästi sekä varhaiskasvatuksen opettajan että sosionomin tehtäviin yhdessä sen kanssa, että varhaiskasvatuksen opettajan ja sosionomin kelpoisuuden omaavien kokonaismäärä alittaa selvästi uudistuksessa linjatun kokonaismäärän (18 000), valiokunnan arvion mukaan tulee johtamaan siihen, että esityksen mukainen "joustava 1+1+1-malli toteutuu sananmukaisessa muodossaan vasta hyvin pitkän (2—30 vuotta) ajan kuluessa. Tämän lisäksi ongelma on myös se, että monet alalle kouluttautuneista siirtyvät työskentelemään muille aloille. Henkilöstön keskuudessa tehtyjen selvitysten mukaan monet varhaiskasvatuksen työntekijöistä pohtivat alan vaihtoa raskaan työn ja suhteellisen heikon palkkatason takia. Jotta tavoitteeseen henkilöstön koulutustason nostamisesta päästään, on keskeistä, että varhaiskasvatuksen resurssit ovat riittävät.

Edellä todettuun liittyen valiokunta nostaa esiin myös kysymyksen kuntien tarpeesta ja mahdollisuuksista välittömästi muuttaa rekrytointiperusteitaan esimerkiksi siten, että rekrytointi-ilmoituksessa haetaan vain kasvatustieteen kandidaattia joko nykyiseen lastentarhanopettajan tehtävään tai uudistuksen tultua voimaan varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävään. Valiokunta tiedostaa kuntien toimivallan tässä asiassa, mutta korostaa varhaiskasvatuslakiehdotuksen 75 §:n 1 momentin siirtymäsäännöstä kelpoisuuksien säilymisestä molempiin tehtäviin tasapuolisesti. Tämä siirtymäsäännös tulee koskemaan hyvin suurta hakijajoukkoa siirtymäkaudena ja sen jälkeen. Valiokunta korostaa kelpoisuusehdot täyttävien hakijoiden ansioiden kokonaisvaltaista arviointia. Siinä arvioinnissa otetaan tietysti yhtenä osana huomioon hakijoiden koulustausta. Valiokunta korostaa parhaan mahdollisen osaamisen rekrytoimista varhaiskasvatukseen, eikä hakijakuntaa pidä valiokunnan mielestä rajata jo rekrytointi-ilmoituksessa.

Sivistysvaliokunta korostaa uudelleen, että laadukkaassa varhaiskasvatuksessa tarvitaan vahvaa moniammatillisuutta eli vahvaa ja laaja-alaista pedagogista asiantuntemusta, hyvinvointi-, hoiva-, palvelu- ja verkosto-osaamista sekä lastensuojelun, vanhemmuuden ja perhenäkökulman osaamista. Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen laadukas yhdistelmä toteuttaa tulevaisuudessakin varhaiskasvatuksen Educare-mallia.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Lastenhoitajien määrän kehitys. Sivistysvaliokunta on erikseen pyytänyt selvityksen lastenhoitajien määrän kehityksestä uudistuksen siirtymäkaudella. Esityksen tavoitteena on koulutustason merkittävä nosto, ja pitkällä aikavälillä se vähentää lastenhoitajien osuutta päiväkodin henkilöstöstä. Uudistuksen eräs peruslähtökohta on kuitenkin se, että pitkän siirtymäajan, kelpoisuuksien pysyvyyden ja joustavien lisä- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksien myötä uudistus ei johda minkään henkilöstöryhmän osalta työttömyyteen.

Selvityksen mukaan vuoteen 2030 mennessä noin 9 000 hoitajan vakanssia tulisi muuttaa varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin vakansseiksi. Kolmasosa henkilökunnasta olisi edelleen uudistuvassa henkilöstörakenteessa lastenhoitajia, eli varhaiskasvatuksessa olisi edelleen noin 9 000 lastenhoitajaa.

Merkittävä osa lastenhoitajien vähentymisestä tapahtuu eläköitymisen kautta. Kevan tietojen mukaan vuosina 2017—2031 päiväkodeissa toimivista lastenhoitajista jää vanhuuseläkkeelle 29,4 %. Keva ilmoittaa lastenhoitajien määräksi 23 164, mutta luvussa on mukana muitakin kuin päiväkodissa työskenteleviä lastenhoitajia eikä tilastosta selviä, onko mukana myös osa-aikaisesti työskenteleviä.

Lisäselvityksessä on käytetty lastenhoitajien määränä 18 150 lastenhoitajaa sillä olettamalla, että kyseessä ovat kokopäiväisesti työskentelevät ja että lasten varhaiskasvatusaika vastaa hoitajien työaikaa.

Lastenhoitajista (18 150) eläköityisi vuoteen 2031 mennessä 5 336 henkilöä (29,4 %, vuositasolla 356 hoitajaa) olettamalla, että joka vuosi eläkkeelle siirtyisi sama määrä lastenhoitajia. Työvoimaan jäisi 12 814 hoitajaa, joista tarvitaan työhön vähintään 9 080 kokoaikaista hoitajaa.

Jos selvityksen mukaan huomioidaan vanhuuseläköitymisen lisäksi myös Kevan ennuste työkyvyttömyyseläkkeelle jäävistä, eläköityviä lastenhoitajia vuosina 2017—2031 on 23 164 hoitajasta yhteensä 10 024 henkilöä eli 43,3 %. Saman prosenttiosuuden käyttäminen hallituksen esityksessä esitettyyn lastenhoitajien määrään tuottaa vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien lastenhoitajien yhteismääräksi siirtymäkauden loppuun mennessä 7 859 henkilöä. Työvoimaan jäisi tällöin vuonna 2031 yhteensä 10 291 lastenhoitajaa.

Asiantuntijakuulemisessa on varoitettu muun muassa siitä, että varhaiskasvatuksen opettajia ei tule olemaan siirtymäkaudella riittävästi, että voitaisiin korvata eläköityvät lastenhoitajat. Tämän vuoksi tullaan siirtymäkaudellakin rekrytoimaan eläköityvien lastenhoitajien tilalle uusia lastenhoitajia kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Ehdotettu henkilöstön rakennemuutos voi muun muassa tämän vuoksi johtaa tuhansien lastenhoitajien irtisanomisiin siirtymäkauden lopulla. Lisäksi on esitetty, että tulevan sote- ja maakuntaudistuksen myötä kunnilla ei tule olemaan tarjolla lastenhoitajille muuta koulutusta, ammattitaitoa ja kokemusta vastaavaa työtä.

Sivistysvaliokunta toteaa, että tarkkojen eläköitymislukujen ja työssä olevien lastenhoitajien lukumäärän laskeminen vuoteen 2031 asti muodostaa verraten epävarman pohjan mille tahansa päätösprosessille. Suuruusluokaltaan lastenhoitajien eläköityminen muiden toimenpiteiden ohella kuitenkin mahdollistaa tässä uudistuksessa tarkoitetun osaamisen tason noston. Eläköitymisen lisäksi on huomioitava, että lastenhoitajista osa poistuu alalta muihin työtehtäviin ja yrittäjiksi.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Osa lastenhoitajista hakeutuu myös siirtymäaikana kouluttautumaan uuteen ammattiin, esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajiksi tai sosionomeiksi. Toisaalta, jos siirtymäaikana lasten syntyvyys lähtee kasvuun tai osallistuminen varhaiskasvatukseen muusta syystä lisääntyy, tulee lastenhoitajien määrällinen tarve vastaavasti kasvamaan. Mikäli asetetut tavoitteet varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrän lisäämisestä tulevat toteutumaan, tulee henkilöstön tarve kasvaa arvioidusta.

Sivistysvaliokunta toteaa lisäksi, että sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaneella lähihoitajalla on laaja-alaiset perusvalmiudet ammattialan eri tehtäviin ja erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä työelämän toimintakokonaisuuteen liittyvällä osa-alueella. Lähihoitaja voi työskennellä erilaisissa hoidon ja huolenpidon, vanhus- ja vammaispalvelujen, mielenterveys- ja päihdetyön, kotihoidon, varhaiskasvatuksen, lastensuojelun ja lapsiperheiden palveluissa sekä erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon avohoidon sekä laitoshoidon työtehtävissä. Työpaikkoja voi olla myös perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Työpaikat voivat olla julkisella, yksityisellä tai kolmannella sektorilla.

Valiokunta on kuitenkin hyvin huolissaan juuri varhaiskasvatuksen lastenhoitajien aseman kehittymisestä uudistuksen toteutumisen myötä ja viittaa myös tältä osin aiemmin esittämäänsä lausumaehdotukseen uudistuksen seurannasta. Valiokunta käsittelee jäljempänä myös varhaiskasvatuksen kehittämisfoorumien toimia lastenhoitajien osalta.

Toimenkuvat varhaiskasvatuksessa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esille toive tarkempien toimenkuvien sisällyttämisestä varhaiskasvatukseen. Tämä toive koskee erityisesti sosionomien toimenkuvaa ja kumpuaa pitkälti edellä käsitellystä varhaiskasvatusehdotuksen 37 §:stä ja yleisestä huolesta sosionomien työtehtävien ja urakehityksen heikkenemisestä uudistuksen myötä.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön toimenkuvista ei säädetä voimassa olevassa laissa muutoin, kuin että päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimisesta vastaa lastentarhanopettajan kelpoisuuden omaava henkilö. Työnantaja päättää toimenkuvista.

Tähän vallitsevaan pääsääntöön ei hallituksen esityksessä esitetä muutosta. Muuhun lainsäädäntöön verrattuna on hyvin poikkeuksellista, että varhaiskasvatusehdotukseen sisältyy eräitä varhaiskasvatuksen sosionomien tehtävämäärittelyjä ja että perusteluissa on tietyiltä osin ohjattu lainlainsäädäntöä ohjamaan varhaiskasvatuksen sosionomeille tietyntyylisiä vastuualueita (23 ja 27 § perusteluineen).

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ongelma nykykäytännössä on ollut se, että joissain yksiköissä määrittelemätön työnjako on johtanut kaikki tekevät kaikkia -ajatteluun, riippumatta henkilön koulutuksesta ja osaamisen vahvuusalueista. On kuitenkin selvää, että eri koulutukset tuottavat tehtäviin tarvittavaa yhteistä, mutta myös keskenään erilaista osaamista.

Sivistysvaliokunnan käsityksen mukaan hallituksen esityksessä ei ole syytä avata tarkemmin varhaiskasvatuksen henkilöstön toimenkuvia. Sosionomien toimenkuvaa on jo nykyisessä muodossaan avattu, mikä on perusteltavissa uuden tehtävänimikkeen vuoksi. Tarkempi lakitasoinen määrittely johtaisi valiokunnan arvion mukaan muihin aloihin nähden poikkeuksellisen tarkkaan ja

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

toimintaa jäykistävään sääntelyyn. Laissa ehdotetut tehtävänimikkeet antavat pohjan työnantajan toimesta laadittaville toimenkuville. Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä hyvän johtamisen merkitystä työn ja tehtävien organisoinnille ja toimivalle yhteistyölle henkilöstöryhmien kesken.

Erityiskysymyksenä, joka osaltaan on liitetty toimenkuviin, on noussut esiin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa määrittelevä ehdotetun varhaiskasvatustlain 23 §, jonka 2 momentti sisältää säännöksiä suunnitelman laatimisesta. Valiokunnan saamista eräissä asiantuntijalausunnoissa on koettu, että suunnitelman laatiminen keskitetään pelkästään varhaiskasvatuksen opettajalle ja että varhaiskasvatuksen sosionomien ja lastenhoitajien osaamista ja tietoa ei osata eikä haluta hyödyntää. Sivistysvaliokunta pitää tällaista käsitystä virheellisenä ja korostaa, että vaikka päiväkodeissa suunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö, niin suunnitelma laaditaan pykälän nimenomaisen sanamuodon mukaan yhteistyössä henkilöstön ja lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa. Valiokunnan saamien lausuntojen mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on käytännössä lapsen varhaiskasvatusaikana kehittyvä ja täydentyvä asiakirja, johon lapsesta huolehtiva henkilökunta kokonaisuudessaan omalla osaamisellaan, havainnoillaan ja näkemyksillään vaikuttaa. Sivistysvaliokunta ei tämän vuoksi näe tarvetta muuttaa varhaiskasvatussuunnitelman sääntelyehdotusta.

Uudistuksen rahoitus

Hallituksen esityksen mukaan uudistus ei sisällä kehyskaudella uusia tehtäviä kunnille, kuntayhtymille tai yksityisille varhaiskasvatuksen järjestäjille, paitsi varhaiskasvatuksen tietovarantoon liittyen, jota käsitellään jäljempänä. Muilta osin esitetyt säännösmuutokset selkiyttävät tiettyjä lakisääteisiä velvoitteita, mutta eivät lisää eri toimijoiden kustannuksia. Lasten tukea koskeviin säännöksiin ei esitetä kustannuksia aiheuttavia muutoksia. Niitä koskevia muutoksia varten tullaan perustamaan oma hankkeensa. Kustannusvaikutuksia ei ole lukuun ottamatta tietovarantoa ja henkilöstömitoituksen muuttumista.

Henkilöstömitoituksen muutoksen osalta kustannuslaskelmia on saadussa asiantuntijalausunnossa pidetty haastavina. Kustannuskehitystä siirtymäajan loppuun asti on esimerkiksi palkkojen osalta mahdoton arvioida. Kunnat joutuvat kuitenkin heti lain voimaan tullaan tekemään henkilöstösuunnitelmansa silmällä pitäen siirtymäajan loppua. Asiantuntijalausunnossa on myös huomautettu, että lakimuutoksesta aiheutuu kunnille aina hallinnollista työtä ja henkilöstön koulutustarpeita. Myös toimintakäytäntöjä tulee tarkentaa ja uudistaa lain hengen mukaisiksi. Näitä kustannuksia on kuitenkin vaikea etukäteen arvioida.

Kuntien edustajat ovat esittäneet, että säädettäisiin vailla kotikuntaa olevien lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen kustannuskorvauksista, sillä kunta saa peruspalvelujen valtionosuuden vain kunnassa asuvien perusteella. Lisäksi on vaadittu valtionosuuslakiin lisättäväksi säännöstä siitä, miten kuntien väliset korvaukset toteutetaan tilanteessa, jossa kunta joutuu järjestämään varhaiskasvatusta toisessa kunnassa asuvalle lapselle.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat kulut vaikuttavat peruspalveluiden kustannuspohjiin ja kustannusten jaon tarkastuksen jälkeen ne korvataan kunnille normaalissa lainmukaisessa kunta-valtiosuhteessa. Ehdotetut muutokset edellyttäisivät kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) muutosta ja uusia säännöksiä.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että uudistuksen kustannusvaikutuksia kunnille ja muille varhaiskasvatuksen järjestäjille seurataan riittävin välitarkasteluin, erityisesti uudistukseen liittyvän pitkän siirtymäajan ja siinä tavoiteltujen merkittävien henkilöstörakenteen muutosten ja niistä mahdollisesti aiheutuvien arvioitua suurempien kustannusten vuoksi.

Uudistuksen vaikutus koulutusjärjestelmään

Uudistuksen tavoitteena oleva koulutustason nosto varhaiskasvatuksessa edellyttää korkeakoulujen koulutusmäärien lisäämistä ja uudelleen kohdentamista. Ensimmäisinä vuosina tämä toteutetaan siihen varatun määrärahan puitteissa ja vuodesta 2022 alkaen uudelleen kohdentamalla olemassa olevia resursseja. Opetus- ja kulttuuriministeriö on sopinut tuhannen aloituspaikan lisäyksestä varhaiskasvatuksen opettajien koulutukseen yliopistoissa.

Sivistysvaliokunta toteaa, että esityksen mukaiset lisäykset kasvatustieteen kandidaattikoulutukseen merkitsivät huomattavaa kasvatustieteellisen alan koulutuksen lisäämistä. Kasvatustieteellisellä alalla koulutetaan myös luokanopettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaajia sekä kasvatustieteen ja erityispedagogiikan asiantuntijoita, eikä näiden alojen tutkintotavoitteita ole tarkoituksenmukaista vähentää. Kasvatustieteellisen koulutuksen resurssien kokonaismäärää vuodesta 2022 lähtien tulee sen vuoksi vielä arvioida uudelleen, kun koulutustarvearvioita jatkossa päivitetään.

Sivistysvaliokunta korostaa voimakkaasti lisääntyvän kasvatustieteiden kandidaattikoulutuksen ja muun esitykseen liittyvän lisä- ja täydennyskoulutuksen tarvetta ja alueellista ulottuvuutta. Opiskelupaikka korreloi alueellisesti usein varsinaisen työllistymisen kanssa. Uudistuksella tavoiteltu merkittävä osaamisen nosto siirtymäkauden aikana ei saa koulutuspaikkojen keskittymisen vuoksi johtaa siihen, että osassa Suomea uudistuksen tavoitetaso ei voi toteutua. Asiantuntijakuulemisen mukaan osalla alueista tarjottava varhaiskasvatuksen opettajien täydennyskoulutus on lisäksi vain väliaikainen ratkaisu jatkuvaan osaajatarpeeseen tarjottavaan pysyvään tutkintokoulutukseen verrattuna. Valiokunta korostaa tässä opetus- ja kulttuuriministeriön ohjaavia toimia alueellisten tarpeiden huomioon ottamisen varmistamiseksi. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotus 6*)

Uudistuksen toteutuminen ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen osalta edellyttää myös riittäviä pannonuksia, sillä valiokunnan saamien lausuntojen mukaan kelpoisuusvaatimukset täyttävien lastentarhanopettajien osuus kaikista ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen lastentarhanopettajista on koko 2000-luvun vaihdellut vain noin 60 %:n ja 80 %:n välillä. Sama vajuus koskee myös lastenhoitajia. Erityisen vaikeaa on ollut palkata kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita ruotsinkieliseen varhaiskasvatukseen. Syyskuussa 2017 jopa 36 % ruotsinkielisistä lastentarhanopettajista pääkaupunkiseudun neljässä kunnassa ei täyttänyt kelpoisuusvaatimuksia.

Hallituksen esitys ei suoraan vaikuta sosionomikoulutuksen koulutettavien kokonaismäärään. Uudistus kuitenkin korostaa tarvetta tarkastella sosionomikoulutuksen tavoitteita ja sisältöjä vastaamaan uuden varhaiskasvatuslain henkilöstölinjauksia. Hallituksen esityksessä ei myöskään esitetä muutoksia lastenhoitajan tehtävään pätevöittäväseen koulutukseen.

Hallituksen esityksessä tunnistetaan tarve kelpoisuuden täydentäviin opintoihin yhtenä ratkaisuna varmistaa riittävän kelpoisuuden omaava henkilöstömäärä varhaiskasvatuksessa. Esitys vas-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

taa hallituksen linjausta siitä, että kelpoisuuden tuottavia opintoja tulisi voida suorittaa nykyistä joustavammin.

Esityksen mukaan tarjotaan esimerkiksi niille kasvatustieteen kandidaatin, maisterin, lisensiaatin tai tohtorin tutkinnon suorittaneille, joiden opintoihin ei sisälly varhaiskasvatukseen vaadittavia opintoja, mahdollisuus varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antaviin opintoihin .

Myös ammattikorkeakoulusta sosiaali- ja terveydenhuollon sosionomin tutkinnon tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut, jolla ei ole vaadittavia varhaiskasvatukseen opintoja, voisi suorittaa 60 opintopisteen laajuiset kyseiset opinnot ja saada kelpoisuuden varhaiskasvatukseen.

Esitykseen sisältyy myös mahdollisuus perhepäivähoidon ammattitutkinnon tai 1.1.2019 alkaen kasvatusta- ja ohjausalan ammattitutkinnon ja osana sitä perhepäivähoitajan osaamisalan suorittaneelle perhepäivähoitajalle täydentää kelpoisuuttaan varhaiskasvatukseen lastenhoitajaksi.

Sivistysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on voimakkaasti noussut esiin uudenlaisten joustavien koulutusratkaisujen tarve sen varmistamiseksi, että uudistus ei aiheuta varhaiskasvatukseen eri henkilöstöryhmille urakehitykseen tai kouluttautumiseen liittyviä ns. umpiperiä tai työttömyyttä. Asiantuntijakuulemisessa on kritisoitu myös sitä, että uudistus ei johtajan kelpoisuuden määrittelyn osalta ota huomioon duaalimallin mukaista kahden eri väylän tasavertaista korkeakoulutusta, mallissa unohdetaan sosionomikoulutuksen kasvatuksellisten ja johtamisopintojen merkitys eikä tunnisteta lainkaan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa johtamiseen pätevöittäväenä ylempänä korkeakoulututkintona.

Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että kaikille henkilöstöryhmille tarjotaan mahdollisuudet tiukentuviin kelpoisuusvaatimuksiin vastaavaan joustavaan lisä- ja täydennyskoulutukseen, tunnistaen ja tunnustaen jo hankitun osaamisen taso. Koulutuksella tulee varmistaa, että eri henkilöstöryhmien edustajilla edelleen säilyvät realistiset mahdollisuudet edetä urallaan varhaiskasvatuksessa.

Koulutuksen kehittämisfoorumi. Valiokunta korostaa hallituksen esitykseen sisältyvää ilmoitusta siitä, että ministeriössä valmistellaan varhaiskasvatukseen koulutusten kehittämisfoorumia perustamista sovittamaan yhteen varhaiskasvatukseen ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Sivistysvaliokunta korostaa, että foorumin tehtävänä olisi muun muassa kehittää ja uudistaa koulutus- ja urapolkuja kaikkien ammattiryhmien edustajille varhaiskasvatuksessa. Valiokunta pitää tätä erittäin tärkeänä ja ehdottaa asiasta myös lausumaa. (**Valiokunnan lausumaehdotus 7**) Valiokunta kehottaa foorumia esimerkiksi arvioimaan, miten ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut saisi mahdollisimman joustavasti riittävän pedagogisen lisäosaamisen suorittaakseen maisterin opinnot yliopistossa ja voisi siten toimia varhaiskasvatukseen johtajana. Samoin tulee sosionomin tutkinnon suorittaneella olla käytettävissään joustavia opintopolkuja yliopistollisten kasvatustieteellisten tutkintojen suorittamiseen niin, että aiemmin hankittu osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Sivistysvaliokunta painottaa foorumin työn merkitystä ei ainoastaan tähän uudistukseen liittyen vaan laajemminkin esimerkkinä aktiivisesta reagoinnista työn murroksen eri tavoin ja eri toimialoilla aiheuttamiin koulutuskapeikkoihin ja uudelleen koulutustarpeisiin.

Lakialoitteet

Sivistysvaliokunta kannattaa hallituksen esityksen hyväksymistä muutoksin ja ehdottaa lakialoitteiden hylkäämistä.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. lakiehdotus

7 §. Monialainen yhteistyö ja kehittäminen. Perustuslakivaliokunta arvioi lausunnossaan, että hallinnonalasiirron loppuunsaattamisen myötä eräitä vammaisen lapsen oikeuksien kannalta keskeisiä lainsäädäntöjä ei enää jatkossa sovelleta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatustarkoitukseen ei sisälly erityisiä säännöksiä vammaisen tai muun erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen tukitoimien järjestämisestä varhaiskasvatuksessa. Perustuslakivaliokunnan mielestä laissa on säännösperustaisesti turvattava vammaisten lasten yhdenvertainen oikeus varhaiskasvatukseen tosiasialliseen toteutumiseen. Laissa on myös säädettävä vammaisten lasten tukitoimien vaikutuksista varhaiskasvatukseen henkilöstömitoitukseen. Tällaisten muutosten tekeminen on edellytyksenä sille, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisympäristössä.

Sivistysvaliokunta toteaa, että vammaisten henkilöiden tarvitsemat sosiaalipalvelut järjestetään nykyisellään ensisijaisesti osana yleistä palvelujärjestelmää sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisesti. Jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai etuuksia sosiaalihuoltolain tai muun lain nojalla, hänen tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet järjestetään vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987, jäljempänä vammaispalvelulaki) ja sitä täydentävän vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun asetuksen (759/1987, jäljempänä vammaispalveluasetus) tai kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977, jäljempänä kehitysvammalaki) mukaisesti.

Tukipalveluista ja tuen muodoista ei ole nimenomaisesti säädetty varhaiskasvatuslaissa. Näin ollen varhaiskasvatuksessa ollessaan vammaisten ja muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien vaatimaa sosiaali- ja terveyspalveluiden osaamista edellyttävä tuki on järjestetty viimekädessä sosiaali- ja terveydenhuoltolainsäädännön nojalla. Toimintakykyä tukevia toimenpiteitä voidaan varhaiskasvatuksessa suorittaa esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaisten antaman ohjeistuksen mukaisesti. Toimenpiteitä tehdään kuitenkin varhaiskasvatukseen henkilöstön koulutustausta huomioiden vain siinä määrin kuin se on osaamiseen nähden mahdollista. Varhaiskasvatuksena annettu tuki on lähtökohtaisesti pedagogista.

Uudesta varhaiskasvatuslaista ei sivistysvaliokunnan käsityksen mukaan seuraa sitä, etteivätkö tukea tarvitsevat lapset ja perheet edelleen olisi edellä kuvatun sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön piirissä, vaikka saavatkin myös varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuslaki ei muuta muiden sektoreiden velvollisuuksia mm. vammaisten palveluiden turvaamisen osalta. Vaikka var-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

haiskasvatukseen ei enää sovelleta sosiaalihuollon lainsäädäntöä, se ei katkaise lapsen asiakkuutta sosiaali- ja terveystalveluissa. Varhaiskasvatuksen ja sosiaalihuollon suhdetta ei katkaista ja esitetysssä laissa säädetään vahvasta yhteistyövelvoitteesta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon vuoksi sivistysvaliokunta ehdottaa kuitenkin muutoksia lakiehdotuksen 7, 25, 35 ja 38 §:ään.

Valiokunta ehdottaa, että 7 §:n 2 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan lapsen oikeuteen saada kehityksensä ja hyvinvointinsa tueksi sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja sovelletaan sosiaalihuoltolakia (1301/2014), vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia (380/1987), kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia (519/1977) ja terveydenhuoltolakia (1326/2010) sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

21 §. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Perustuslakivaliokunta arvioi, että varhaiskasvatustalvelulakiehdotuksen 21 §:ssä Opetushallitukselle ehdotettu oikeus päättää varhaiskasvatussuunnitelman perusteista merkitsisi tosiasialla laajaa ja melko täsmennyttä määräyksenantovaltaa, joka kohdistuisi myös palvelujen järjestäjänä toimiviin kuntiin. Säännöstä on syytä täsmentää, ja valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että valtuuden sanamuoto "päättää" viittaa hallintopäätöksen tekemiseen. Perustuslain 80 §:n ja selvyuden vuoksi säännös on syytä muotoilla valtuudeksi tarkempien määräysten antamiseen.

Sivistysvaliokunta toteaa, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, toteuttaa tässä laissa säädetyt ja varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lapsen vanhempien tai muiden huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Opetushallitus valmistelee perusteet yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa. Ehdotettu menettely on vakiintunut koulutus- ja varhaiskasvatusalalla. Sivistysvaliokunta ei näe tarvetta täsmentää valtuutusta.

Sivistysvaliokunta ehdottaa kuitenkin pykälän 1 momentin muuttamista siten, että Opetushallitus määrää tähän lakiin perustuen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat määräys, joten määrätä verbi on parempi kuin päättää.

25 §. Riittävä henkilöstö. Edellä 7 §:n kohdalla todettuun viitaten sivistysvaliokunta ehdottaa pykälään lisäyksen, "ja jotta myös vammaisten ja muiden lasten tuen tarpeisiin vastataan".

35 §. Päiväkodin henkilöstön mitoitus. Edellä 7 §:n kohdalla todettuun viitaten sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttiin lisätään maininta tuen tarpeessa olevasta vammaisesta lapsesta ja säännös, jonka mukaan tuen tarpeessa olevan lapsen avustajaa ei lueta pykälän 1 momentissa tarkoitettuun mitoitukseen.

38 §. Perhepäiväkodin henkilöstön mitoitus. Perustuslakivaliokunta pitää varhaiskasvatustalvelulakiehdotuksen 38 §:ään ehdotettua asetuksenantovaltuutta perhepäiväkodissa samanaikaisesti var-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

haiskasvatuksessa olevien lasten lukumäärästä ja kahden ja kolmen hoitajan yhdessä hoitamien lasten enimmäislukumäärästä ja tällöin edellytetyistä hoitajien kelpoisuusehdoista verraten avoimena. Valtuussäännöstä on valiokunnan mielestä syytä täsmentää (ks. myös PeVL 12/2015 vp, s. 6).

Sivistysvaliokunta täsmentää asetuksenantovaltuutta ja ehdottaa, että pykälän 1 momentin 1 virke muutetaan kuulumaan seuraavasti: ”Perhepäiväkodissa tulee olla varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrään suhteutettuna varhaiskasvatukselle säädettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi riittävä määrä henkilöitä, joilla on tässä laissa säädetty perhepäivähoitajan kelpoisuus. Valiokunta ehdottaa myös kirjoitusvirheen korjaamista.

Edellä 7 §:n kohdalla todettuun viitaten valiokunta ehdottaa myös, että pykälän 2 momenttiin lisätään maininta tuen tarpeessa olevasta vammaisesta lapsesta ja säännös, jonka mukaan tuen tarpeessa olevan lapsen avustajaa ei lueta pykälän 1 momentissa tarkoitettuun mitoitukseen

40 §. Salassapito. Sivistysvaliokunta ehdottaa pykälän 1 momentissa olevan kirjoitusvirheen korjaamista.

44 §. Yksityisen palveluntuottajan ilmoitusmenettely. Perustuslakivaliokunta on kotirauhan suojaa ja siihen liittyen oikeutta suorittaa tarkastus varhaiskasvatuksen toimipaikassa arvioidessaan päätyneen vakiintuneen käytäntönsä mukaisesti toteamaan, että perustuslain 10 §:n 3 momentti edellyttää, että kotirauhan piiriin ulottuva tarkastus on sidottu välttämättömyysvaatimukseen. Ehdotettua 44 §:n säännöstä on näin ollen muutettava siten, että tarkastus asunnossa voidaan toimittaa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Laista tulee käydä riittävällä tarkkuudella ilmi myös ne perusoikeuksien turvaamiseen liittyvät seikat, joiden valvomiseksi tarkastus voidaan toimittaa asunnossa. Tällainen muutos on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä todetun vuoksi sivistysvaliokunta ehdottaa pykälän 3 momentin täydentämistä siten, että pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa vain, jos se on välttämätöntä turvallisen ja varhaiskasvatukseen soveltuvan toimintaympäristön varmistamiseksi eikä mainituista seikoista voida riittävällä tavalla varmistua edellä mainitun ilmoituksen tai sen liitteiden perusteella. Muilta osin tarkastuksessa noudatetaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään.

47 §. Rekisterissä olevien tietojen julkistaminen ja luovuttaminen. Varhaiskasvatustarkastuslakiehdotuksen 47 §:ssä säädetyn rekisterissä olevien tietojen julkistamisen ja luovuttamisen osalta perustuslakivaliokunta on lausunnossaan pitänyt yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta olennaisena, että ehdotetun kaltaisesta internetiin sijoitettavasta henkilörekisteristä tietoja ei voida hakea erilaisina massahakuina, vaan esimerkiksi ainoastaan yksittäisinä hakuina. Lausunnon mukaan tällaista rajausta on pidetty säätämisyjärjestyskysymyksenä varsin laajan terveydenhuollon ammattihenkilöiden tietoja sisältävän tietopalvelun kohdalla (PeVL 32/2008 vp, s. 3/I). Valiokunta pitää tärkeänä, että rekisterin sisällön ja tarkoituksen kannalta perusteltu rajaus sisällytetään tietojen luovuttamiseen myös nyt arvioitavan kaltaisessa rekisterissä (ks. PeVL 2/2018 vp, s. 7 ja siinä viitatus lausunnot).

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Edellä todetun vuoksi sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään virke, jonka mukaan pykälässä tarkoitettusta julkisesta tietopalvelusta tietoja voi hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena rekisteröidyn nimeä tai rekisteröintinumeroa.

Valiokunta ehdottaa poistettavaksi 1 momentista virkkeen, jonka mukaan ”muuhun kuin julkisessa tietoverkossa tapahtuvaan julkisten henkilötietojen luovutukseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momenttia”. Virke on tarkoitettu informatiiviseksi, mutta asiantuntijalausunnon mukaan se voi antaa virheellisen käsityksen, että tarkoitus on soveltaa vain yleislain tiettyä yksittäistä säännöstä.

49 §. Varhaiskasvatusrikkomus. Asiantuntijakuulemisessa on pidetty perusteltuna, että ennen syytteen nostamista pykälässä tarkoitettusta varhaiskasvatusrikkomuksesta kuullaan ainakin sosiaalilautakuntaa valvovana viranomaisena muun muassa sen tarkistamiseksi, onko valvova viranomaisella hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti neuvonut ja ohjeistanut toiminnanharjoittajaa toimimaan oikein.

Sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän loppuun lisätään virke, jonka mukaan ennen syytteen nostamista syyttäjän on varattava 50 §:ssä tarkoitettulle kunnan monijäseniselle toimielimelle tilaisuus antaa lausuntonsa.

56 §. Tarkastuksen toimittaminen. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota siihen, että valvontatyypisten tarkastusten sääntelyssä on syytä viitata hallintolain 39 §:n säännöksiin hallintoasian käsittelyyn liittyvässä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä (ks. esim. PeVL 35/2014 vp, s. 4/I ja siinä viitatu lausunnot). Sivistysvaliokunta ehdottaa tätä koskevaa lisäystä pykälän 1 momenttiin. Samalla voidaan momentista poistaa maininta tarkastuksen tekemisestä ennalta ilmoittamatta ja tarkastuksessa pidettävästä pöytäkirjasta.

Pykälän 2 momentin osalta sivistysvaliokunta ehdottaa saadun asiantuntijalausunnon perusteella lisäystä, että asiantuntijalla ei ole oikeutta suorittaa tehtävänsä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa muutoin kuin yhdessä tarkastajan kanssa, jota hän avustaa. Koska asiantuntija on tarkastajan apuna, ei avustavalla asiantuntijalla yleensä ole toimivaltuuksia toimia kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa ilman toimivaltaista tarkastajaa.

62 §. Muutoksenhaku varhaiskasvatusoikeutta ja varhaiskasvatukseen ottamista koskevaan päätökseen. Arvioidessaan varhaiskasvatuslakiehdotuksen 62 §:ää perustuslakivaliokunta on päätenyt siihen, että säännökseen sisältyy valituskielto, mutta ehdotuksesta ei kuitenkaan käy selkeästi ilmi, millaisia asioita valituskiellon piiriin kuuluisi ja mihin tämä perustuisi. Myöskään säätämisperusteluissa ei ole arvioitu ehdotettuja muutoksenhakusäännöksiä perustuslain oikeusturvasäännöksen kannalta. Valiokunta viittaa perustuslain 21 §:ään ja toteaa, että valitus- ja muutoksenhakukieltoja koskee lailla säätämisen vaatimus (ks. esim. PeVL 12/2004 vp, s. 3/II). Perustuslakivaliokunnan mielestä sivistysvaliokunnan on tarkastettava muutoksenhakurajoitusten tarpeellisuutta ottaen huomioon se, että tosiasiallisia hallintotoimia koskevista muutoksenhakukielloista ei ole tarpeen eikä syytä ottaa säännöksiä lakiin. Tosiasialliset hallintotoimet rajautuvat muutoksenhaun ulkopuolelle ilman nimenomaista lain säännöstäkin (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, s. 9 ja siinä viitatu lausunnot). Varhaiskasvatuslakiehdotuksen 62 §:n sääntelyä on täsmennettävä siten, että siitä käy selkeästi ja perustuslain 21 §:n kannalta asianmukaisesti ilmi, mi-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

hin 62 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin päätöksiin valituskielto kohdistuu. Tällaisen täsmennyksen tekeminen on edellytyksenä sille, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksityksessä.

Edellä todetun vuoksi sivistysvaliokunta ehdottaa pykälän 2 momentin muuttamista siten, että säännökseen ei sisälly muutoksenhakukieltoa. Pykälän 1 momentin mukaiseen ensisijaiseen oikaisuvaatimukseen annetuista päätöksistä voi hakea muutosta.

Ehdotetun muutoksen vuoksi valiokunta ehdottaa, että viittaus hallintolakiin (434/2003) siirretään 2 momentista 1 momenttiin.

Sivistysvaliokunta viittaa kuntalain (410/2015) 8 §:n säännökseen kunnan järjestämisvastuusta, jonka 2 momentin mukaan järjestämisvastuussa oleva kunta vastaa muun muassa palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta, palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä sekä palvelujen tuottamistavasta. Varhaiskasvatustalainsäädännössä, kuten myös muualla opetus- ja sosiaalitoimen lainsäädännössä, on nähty tärkeäksi taata kunnan mahdollisuus järjestää palveluverkkonsa haluamallaan tavalla.

Hallituksen esityksessä korostetaan, että varhaiskasvatusta on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa. Valiokunta korostaa, että varhaiskasvatustalainsäädännössä ei ehdoteta säädettäväksi vanhempien oikeudesta valita lapsensa varhaiskasvatustalainpaikkaa. Paikan valinta kuuluu viime kädessä kunnalle. Sama koskee ehdotetun lain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua kunnan päättämää toiminta-aikaa, kun huoltajia on kuultu asiassa.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten sivistysvaliokunta korostaa vielä erikseen, että tosiasialliset hallintotoimet rajautuvat muutoksenhaun ulkopuolelle. Esimerkiksi lapsen varhaiskasvatustalain suunnitelma on pedagoginen asiakirja, eikä siitä tehdä muutoksenhakukelpoista päätöstä.

Kuntalain 29 §:ssä veloitetaan kunta tiedottamaan asukkaille, palvelujen käyttäjille ym. kunnan toiminnasta. Kunnan järjestämistä palveluista tulee antaa riittävästi tietoja. Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että kunnissa ennakkoon tapahtuvalla riittävällä viestinnällä vähennetään muutoksenhaun tarvetta, kun kuntalaisilla on oikeaa tietoa siitä, miten ja millä perusteilla kunta järjestää varhaiskasvatustalainpalvelut.

66 §. Tietovarannon käyttötarkoitus. Perustuslakivaliokunta toteaa, että varhaiskasvatustalainehdotuksen 66 §:n 2 momentin mukaan viranomaiset saavat käyttää niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeellisia varhaiskasvatustalain valtakunnalliseen tietovarantoon sisältyviä tietoja. Mikäli säännöksen tarkoituksena on perustaa viranomaisille salassa pidettäviin ja arkaluonteisiin terveydentilätietoihin kohdistuva tiedonsaantioikeus, on perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotettua sääntelyä täsmennettävä ja muutettava perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan johdosta valiokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi (ks. myös PeVL 15/2018 vp, s. 41, PeVL 12/2014 vp, s. 3/I). Tällaisten muutosten tekeminen on edellytyksenä sille, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksityksessä.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Sivistysvaliokunta ehdottaa pykälän 2 momentin muuttamista kuulumaan seuraavasti: ”Viranomaiset voivat käyttää lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi tarpeellisia tietovarantoon tallennettuja tietoja. Tietovarantoon tallennettuja tietoja voidaan käyttää lisäksi varhaiskasvatuksen arvioinnissa, tilastoinnissa, seurannassa ja tutkimuksessa.”

67 §. Tietovarannon rekisterinpitäjät ja tietojen käsittelijä. Valiokunnan saamassa asiantuntijalausunnossa on todettu, että koska Opetushallitukselle on säädetty paljon vastuita ja myös päätösharkintaa tietojen luovutuksen suhteen, Opetushallituksella olisi näin ollen rekisterinpitäjälle kuuluvia tehtäviä, minkä vuoksi lausunnossa pidetään perusteltuna, että Opetushallitus olisi tietosuoja-asetuksen 26 artiklassa tarkoitettu yhteisrekisterinpitäjä. Opetushallitus vastaisi lakiehdotuksen mukaan mm. käsittelyn turvallisuudesta ja säilyttämisestä sekä myös rekisteröityjen oikeuksien toteuttamisesta. Lisäksi tietovarannosta tapahtuvien luovutusten lainmukaisuudesta vastaaminen sisältää lausunnon mukaan päätösharkintaa.

Sivistysvaliokunta ehdottaa lausunnon mukaisesti pykälän otsikon ja 1 momentin muuttamista siten, että siinä ilmenee Opetushallituksen asema yhteisrekisterinpitäjänä. Valiokunta täsmentää 1 momentissa rekisterinpitäjien velvollisuuksia.

Valiokunta ehdottaa, että 2 momentista poistetaan maininta Opetushallituksesta tietojen käsittelijänä. Lisäksi valiokunta ehdottaa kaksi teknisluonteista muutosta.

70 §. Varhaiskasvatusta koskevat tiedot. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa viitataan siihen, että tietovarantoon ei tallenneta eikä sitä koskevan lainsäädännön perusteella käsitellä tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoja. Tietovarantoon talletettaisiin varhaiskasvatusta koskevan lakiehdotuksen 70 §:n 3 momentin 5 kohdan mukaan varhaiskasvatusoikeuden laajuuden peruste ja sen käyttöön liittyvät ehdot. Hallituksen esityksessä viitataan siihen, että tällä tarkoitetaan varhaiskasvatuksen lakisääteistä perustetta, jota koskeva tieto talletettaisiin tietovarantoon 12 §:n eri momenttien tarkkuudella (s. 126). Laajempaa varhaiskasvatusta tulee lakiehdotuksen 12 §:n 3 ja 4 momenttien mukaan järjestää, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia tai muutoin lapsen edun mukaista. Laajemman varhaiskasvatuksen tarve voi joutua myös perheenjäsenen sairaudesta. Valiokunnan käsityksen mukaan vaikuttaa siten ilmeiseltä, että tietovarantoon voi sisältyä ainakin terveydentilatietoja. Perustuslakivaliokunta painottaa sitä hallituksen esityksessään omaksuttua sääntelyratkaisua, jonka mukaan lapsen tuen tarvetta, tukitoimia ja niiden toteuttamista koskevat tiedot sekä lapsen henkilökohtaisten ominaisuuksien arviointia koskevat tiedot sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ovat salassa pidettäviä. Valiokunnan mielestä mainittujen tietojen käsittelyyn voi sisältyä sellaisia riskejä, että niitä on arvioitava lähtökohtaisesti arkaluonteisina tietoina.

Sivistysvaliokunta ehdottaa pykälän 3 momentin 5 kohdan muuttamista siten, että siinä edellytetään tallennettavaksi ainoastaan varhaiskasvatusoikeuden laajuus ja sen käyttöön liittyvät tiedot. Tähän ei näin ollen sisälly arkaluonteisia tietoja. Valiokunta korostaa, että varhaiskasvatuksen tuen kokonaisuudesta käynnistettävä lainvalmistelu voi tuoda mukanaan lisää tietotarpeita, jolloin tietojen arkaluonteisuutta ja niiden käsittelyn perustaa joudutaan arvioimaan uudessa tilanteessa ottaen huomioon tietosuoja-asetus ja säädettävä kansallinen tietosuojalaki.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

71 §. Tietojen tarkistaminen muista tietolähteistä. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että varhaiskasvatustarkistuksen 71 §:ssä ehdotettu säännös yksilöinti- ja yhteystietojen tarkistamisesta eri tietolähteistä on tarkoitukseltaan epäselvä. Sivistysvaliokunnan on tarkasteltava säännöksen tarkoitusta ja tarvittaessa täsmennettävä säännöstä. Perustuslakivaliokunta muistuttaa, että näin muotoiltu säännös ei perusta tiedonsaantioikeutta salassa pidettäviin tietoihin.

Sivistysvaliokunta toteaa, että lain väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista 51 §:n mukaan väestötietojärjestelmästä luovutettuja tietoja saa käyttää vain siihen käyttötarkoitukseen, johon ne on luovutettu. Tiedot saa luovuttaa edelleen tai muuten antaa sivulliselle vain, jos siitä on säädetty laissa tai jos tiedon luovuttanut rekisterihallinnon viranomaisen on antanut siihen nimenomaisen luvan. Pykälään ehdotettu sanamuoto "tarkistaa" kuvaa pykälässä tarkoitettua tosiasiallista tietojenkäsittelytoimenpidettä.

Selkeyden vuoksi sivistysvaliokunta ehdottaa kuitenkin, että pykälään lisätään oikeus saada oppijanumerorekisteristä tietovarastoon tarvittavat yksilöinti- ja yhteystiedot tietojen tarkistamiseksi.

75 §. Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös. Pykälän 4 momentissa ehdotetaan lähihoitajien osalta, että henkilö, joka on lain voimaan tullessa saanut Opetushallituksen ehdollisen ammattipätevyden tunnustamispäätöksen kelpoisuudestaan, olisi päätöksessä edellytetyt korvaavan toimenpiteen suoritettuaan ja Opetushallituksen lopullisen tunnustamispäätöksen saatuaan kelpoinen toimimaan kelpoisuuspäätöstä koskevassa tehtävässä. Määräaika tunnustamispäätöksen saamiseksi on ehdotuksen mukaan 31 päivä joulukuuta 2021.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan on tasapuolisuuden vuoksi syytä säätää vastaavasti myös kelpoisuudesta lastentarhanopettajan tehtävään ja erityislastentarhanopettajan tehtävään.

Sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 1 ja 3 momenttiin lisätään pykälän 4 momenttiin sisältyvää ehdotusta vastaavat säännösehdotukset Opetushallituksen ammattipätevyden tunnustamispäätöksen vaikutuksesta henkilön kelpoisuuteen toimia lastentarhanopettajana (1 mom.) ja erityislastentarhanopettajana (3 mom.). Lisäksi on saadun selvityksen mukaan perusteltua poistaa pykälän 4 momentista ammattipätevyden tunnustamispäätöksen voimassaolon ehdoksi ehdotettu viiden vuoden sääntö. Tämä on perusteltua siksi, että kyseisen päätöksen saaneet on viranomaispäätöksellä nimenomaisesti katsottu kelpoisiksi toimimaan varhaiskasvatuksessa sosiaalihuollon kelpoisuuslain 8 §:ssä tarkoitettussa tehtävässä eikä kelpoisuuteen liity tulkinnanvaraisuutta ja se on mahdollista jälkikäteen aukottomasti todeta.

Sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 4 momentista poistetaan ammattipätevyden tunnustamispäätöksen voimassaolon ehdoksi ehdotettu viiden vuoden sääntö. Lisäksi valiokunta ehdottaa momentin teknistä tarkistamista ja kirjoitusvirheen korjaamista.

5. lakiehdotus

3 §. Hoitomuodon valinta. Hallituksen esityksen 5. lakiehdotukseen ehdotetaan täydennyksenä tekniset muutokset, jotka johtuvat ehdotetun varhaiskasvatustarkistuksen uudesta pykälänumeroinnista.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentissa olevat viittaukset kohdistuvat varhaiskasvatuslain 12 §:n 1—4 momenttiin ja 12 §:n 5 momenttiin.

4 §. Hoitoraha. Edellä 3 §:n kohdalla todettuun viitaten ehdotetaan, että pykälän 3 momentissa olevat viittaukset kohdistuvat varhaiskasvatuslain 12 §:n 1 momenttiin ja 12 §:n 5 momenttiin.

Valiokunta ehdottaa myös, että pykälän 4 momentissa oleva viittaus kohdistuu varhaiskasvatuslain 12 §:n 4 momenttiin.

4 a §. Yksityisen hoidon tuen tasoon vaikuttava päätös lapsen varhaiskasvatusoikeuden laajuudesta. Edellä 3 §:n kohdalla todettuun viitaten ehdotetaan, että pykälässä oleva viittaus kohdistuu varhaiskasvatuslain 12 §:n 4 momenttiin.

5 §. Hoitolisä. Edellä 3 §:n kohdalla todettuun viitaten ehdotetaan, että pykälän 3 momentissa oleva viittaus kohdistuu varhaiskasvatuslain 12 §:ään.

22 §. Muutoksenhaku. Edellä 3 §:n kohdalla todettuun viitaten ehdotetaan, että pykälän 4 momentissa olevat viittaukset kohdistuvat varhaiskasvatuslain 12 §:n 4 momenttiin ja 62 §:ään.

23 §. Tietojenantovelvollisuus. Edellä 3 §:n kohdalla todettuun viitaten ehdotetaan, että pykälän 2 momentin 1 kohdassa oleva viittaus kohdistuu varhaiskasvatuslain 1 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohtaan.

Johtolause. Valiokunta ehdottaa, että johtolauseeseen lisätään nyt muutettaviksi ehdotetut pykälät.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 40/2018 vp sisältyvät 2. ja 4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 40/2018 vp sisältyvät 1. ja 5. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hylkää lakialoitteisiin LA 62/2017 vp, LA 16/2018 vp ja LA 17/2018 vp sisältyvät lakiehdotukset.

Eduskunta hyväksyy 7 lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Varhaiskasvatustilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tässä laissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta.

Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat

- 1) päiväkotitoiminta, jota järjestetään päiväkodissa;
- 2) perhepäivähoito, jota järjestetään perhepäiväkodissa;
- 3) avoin varhaiskasvatustoiminta, jota järjestetään toimintaan soveltuvassa paikassa.

Tätä lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon. Tässä laissa tarkoitettua päiväkotitoimintaa ja perhepäivähoitoa saa järjestää ja järjestäjälle tuottaa kunta, kuntayhtymä ja 9 luvussa tarkoitettu yksityinen palveluntuottaja.

Kunta tai kuntayhtymä voi lisäksi järjestää avointa varhaiskasvatustoimintaa alueellaan esiintyvän tarpeen mukaan tuottamalla toiminnan itse tai hankkimalla 3 momentissa tarkoitettulta tuottajalta. Sen lisäksi, mitä tässä luvussa säädetään, avoimen varhaiskasvatustoiminnan järjestämiseen ja tuottamiseen sovelletaan tämän lain 4, 10—11, 20—22 ja 24 §:ää, 10—11 lukua ja 63—64 §:ää.

Varhaiskasvatusta voivat saada lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä sekä milloin erityiset olosuhteet sitä vaativat, myös sitä vanhemmat lapset.

Esiopetuksesta säädetään perusopetuslaissa (628/1998). Lapsen mahdollisuudesta osallistua perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen on huolehdittava. Päiväkodissa järjestettävään esiopetukseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään päiväkodin ryhmäkoosta ja henkilöstömitoituksesta. Lisäksi päiväkodissa järjestettävän esiopetuksen valvonnassa sovelletaan 55—58 §:iä.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

2 §

Varhaiskasvatuksen määritelmä

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.

3 §

Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Tässä laissa tarkoitettuna varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta, sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa noudatetaan 1 momentin tavoitteita toimintaan soveltuvalla tavalla.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

2 luku

Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja tuottaminen

4 §

Lapsen edun ensisijaisuus

Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

5 §

Kunnan velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta

Kunnan on järjestettävä tässä laissa säädettyä varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Kunta voi järjestää varhaiskasvatusta siten kuin kuntalain (410/2015) 8 ja 9 §:ssä säädetään. Hankittaessa palveluja toiselta palvelujen tuottajalta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Varhaiskasvatuksessa voidaan antaa palvelun käyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukainen palveluseteli. Kunta tai kuntayhtymä on velvollinen suorittamaan yksityiselle palveluntuottajalle korvausta vain osoittamiensa henkilöiden käyttämistä lasten varhaiskasvatuspalveluista ja palveluseteliä käytettäessä hyväksymälleen yksityiselle palveluntuottajalle enintään palvelusetelin arvoon saakka.

Kunnan on pyrittävä järjestämään varhaiskasvatusta lähellä palvelun käyttäjiä ottaen huomioon asutuksen sijainti sekä liikenneyhteydet. Päiväkodin toiminta kalenterivuoden aikana ja aukioloaika vuorokaudessa on järjestettävä paikallisen tarpeen mukaan.

6 §

Kunnan velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta asumisen ja oleskelun perusteella

Kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta lapselle, jonka kotikuntalaisissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on.

Kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta lapselle, joka asuu kunnassa huoltajiensa työn, opiskelun, sairauden tai vastaavien syiden vuoksi, vaikka lapsella ei ole Suomessa kotikuntaa tai lapsen kotikunta on kotikuntalain perusteella toinen kunta.

Kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa kunnan on huolehdittava varhaiskasvatuksen järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle lapselle kuin kunnan asukkaalle. Kunta voi järjestää varhaiskasvatusta toisessa kunnassa asuvalle lapselle myös muulloin kuin 1—3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

7 §

Monialainen yhteistyö ja kehittäminen

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Lapsen oikeuteen saada kehityksensä ja hyvinvointinsa tueksi sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja sovelletaan sosiaalihuoltolakia (1301/2014), vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia (380/1987), kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia (519/1977) ja terveydenhuoltolakia (1326/2010) sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on tarpeen mukaan toimittava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa lapsen tarvitseman tuen ja palvelujen kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain 35 §:ssä (1301/2014).

Varhaiskasvatuksen järjestäjä ja tuottaja voi kehittää toimintaansa yhteistyössä kuntien ja muiden varhaiskasvatuksen järjestäjien, viranomaisten, korkeakoulujen, oppilaitosten, tutkimuslaitosten sekä järjestöjen kanssa.

8 §

Varhaiskasvatuksen kieli

Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä tai saamen kielilain (1086/2003) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla saamen kielellä.

Kaksikielisessä kunnassa ja kaksikielisiä tai sekä suomen- ja ruotsinkielisiä kuntia käsittävässä kuntayhtymässä varhaiskasvatus järjestetään kunnan tai kuntayhtymän molemmilla kielillä siten, että palvelunkäyttäjä saa varhaiskasvatusta valitsemallaan kielellään, joko suomeksi tai ruotsiksi.

9 §

Päivittäinen kesto

Varhaiskasvatus saa pääsääntöisesti kestää enintään kymmenen tuntia yhtäjaksoisesti, lukuun ottamatta vuorohoitoa, jossa päivittäinen kesto on lapsen tarpeen mukainen.

10 §

Varhaiskasvatusympäristö

Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen. Lasta tulee suojata väkivallalta,

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys.

11 §

Ravinto ja ruokailu

Varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle on järjestettävä lapsen ravitsemustarpeet täyttävä terveellinen ja tarpeellinen ravinto, jollei muun kuin päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annetun varhaiskasvatuksen luonteesta muuta johdu. Ruokailu järjestetään ohjatusti kaikille läsnä oleville lapsille.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei kuitenkaan koske klinisiä ravintovalmisteita tai niihin verrattavia tuotteita, jotka korvataan sairausvakuutuslain (1224/2004) nojalla, eikä myöskään ravintoaineiden kustantamista järjestettäessä varhaiskasvatusta saman perheen lapsille heidän omassa kodissaan.

3 luku

Oikeus varhaiskasvatukseen

12 §

Oikeus varhaiskasvatukseen

Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitetun oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa kunnan järjestämässä 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetussa paikassa sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa. Varhaiskasvatusta ei kuitenkaan ole järjestettävä aikana, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettavaa isyysrahaa.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen varhaiskasvatusta on järjestettävä kokopäiväisesti, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitetulla tavalla työskentelevät kokoaikaisesti taikka opiskelevat, toimivat yrittäjänä tai ovat omassa työssä päätoimisesti. Edellä mainitun tilanteen päätyttyä varhaiskasvatusta on edelleen järjestettävä tämän momentin mukaisesti kahden kuukauden ajan, paitsi jos lapsen vanhempi tai muu huoltaja jää kotiin hoitamaan perheessä asuvaa muuta lasta tai jää eläkkeelle.

Lapsella on oikeus 1 momentissa säädettyä laajempaan varhaiskasvatukseen siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista lapsen vanhemman tai muun huoltajan osa-aikaisen tai väliaikaisen työsäkäynnin, työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen, kuntoutuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Lapselle on järjestettävä varhaiskasvatusta kokopäiväisesti, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia taikka se on muutoin lapsen edun mukaista.

Riippumatta siitä, mitä 1 momentissa säädetään, varhaiskasvatusta ei ole järjestettävä, kun lapsi osallistuu perusopetuslaissa tarkoitettuun esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

saavuttavaan toimintaan taikka perusopetukseen. Varhaiskasvatusta on tällöin kuitenkin järjestettävä tarpeen mukaan, mikäli lapsella on oikeus 1 momentissa säädettyä laajempaan varhaiskasvatukseen.

13 §

Vuorohoidon järjestäminen varhaiskasvatuksessa

Vuorohoitoa järjestetään iltaisin, öisin, viikonloppuisin ja arki- ja juhlapyhinä päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa. Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi.

14 §

Hoidon ja varhaiskasvatuksen järjestäminen kotihoidon tai yksityisen hoidon tuella

Edellä 12 §:ssä tarkoitetun lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla, jotka eivät valitse kunnan järjestämää mainitun pykälän mukaista varhaiskasvatuspaikkaa, on lapsen muulla tavalla tapahtuvan hoidon tai varhaiskasvatuksen järjestämiseksi oikeus lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaiseen tukeen mainitussa laissa tarkemmin säädettyllä tavalla.

15 §

Varhaiskasvatuspaikan säilyminen

Oikeus samaan varhaiskasvatuspaikkaan säilyy, vaikka lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §:ssä tarkoitettujen isyysraajaksojen aikana. Isyysraajaksoista johtuvasta poissaolosta on ilmoitettava päiväkotiin tai perhepäiväkotiin viimeistään kaksi viikkoa ennen sen suunniteltua aloittamispäivää. Oikeus samaan varhaiskasvatuspaikkaan säilyy päiväkodissa ja mahdollisuuksien mukaan perhepäivähoidossa, jos lapsen varhaiskasvatusaika muuttuu 12 §:n 1—4 momentissa säädettyllä tavalla.

4 luku

Menettelysäännökset

16 §

Ohjaus ja neuvonta

Kunnan on järjestettävä varhaiskasvatukseen oikeutetun lapsen vanhemmille tai muille huoltajille neuvontaa ja ohjausta heidän käytettävissään olevista varhaiskasvatuspalveluista. Ohjauksessa on selvitettävä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot ja tarjolla olevat vaihtoehdot sekä muut seikat, joilla on vaikutusta lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

17 §

Hakeminen

Lapsen vanhemman tai muun huoltajan, joka haluaa lapselle 12 §:n mukaisen kunnan järjestämän varhaiskasvatuspaikan, on tehtävä sitä koskeva hakemus viimeistään neljä kuukautta ennen kuin lapsi tarvitsee paikan.

Mikäli varhaiskasvatuksen tarve johtuu työllistymisestä, opinnoista, koulutuksesta tai muutosta toiseen kuntaan työn tai opintojen takia, eikä tarpeen alkamisajankohta ole ennakoitavissa, varhaiskasvatuspaikkaa on haettava niin pian kuin mahdollista, kuitenkin viimeistään kaksi viikkoa ennen kuin lapsi tarvitsee paikan.

Varhaiskasvatus on järjestettävä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun ajan kuluttua viimeistään siitä päivästä lukien, kun lapsi tarvitsee paikan. Varhaiskasvatusta on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhemman tai muun huoltajan toivomassa muodossa.

Mikäli varhaiskasvatuksessa olevan lapsen varhaiskasvatuksen tarve ennakoimattomasti laajentuu 12 §:n 2 tai 3 momentissa säädetyllä tavalla, kunnan on kuitenkin järjestettävä laajentuneen tarpeen mukainen varhaiskasvatuspaikka välittömästi saatuaan tiedon tarpeen muutoksesta.

18 §

Päätös tai sopimus varhaiskasvatuksen järjestämisestä

Tässä laissa säädettyyn päiväkotitoimintaan tai perhepäivähoitoon osallistumisen tulee perustua kunnan tekemään päätökseen tai yksityisen palveluntuottajan ja asiakkaan väliseen kirjalliseen sopimukseen tai molempiin.

19 §

Varhaiskasvatusoikeuteen liittyvät menettelyt

Kunnan on tarjottava 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun varhaiskasvatusoikeuden piirissä olevalle lapselle mahdollisuus osallistua lapsen vanhemman tai muun huoltajan päätöksen mukaisesti joko päivittäin järjestettävään tai osaviikkoiseen varhaiskasvatukseen. Kunta päättää lapsikohtaisesti määräajaksi tarkemmat säännölliset varhaiskasvatuksen toiminta-ajat lapsen vanhempia tai muita huoltajia kuultuaan. Määräaikoja koskevaa päätöstä ei saa tehdä siten, että se estää 12 §:n 1 momentissa säädetyin oikeuden toteuttamisen.

Lapsen vanhemman tai muun huoltajan on kunnan päättämien määräajoin esitettävä selvitys 12 §:n 1 momentissa säädettyä laajemman varhaiskasvatuksen edellytyksistä. Lisäksi kunta voi perustellusta syyistä muutoinkin edellyttää mainitun selvityksen esittämistä. Lapsen vanhemman tai muun huoltajan tulee ilmoittaa kunnalle varhaiskasvatusoikeuden laajuuteen vaikuttavissa seikoissa tapahtuvista olennaisista muutoksista viipymättä saatuaan niistä tiedon.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

20 §

Osallisuus ja vaikuttaminen

Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla.

Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen on toimipaikassa järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

5 luku

Varhaiskasvatuksen suunnittelu ja arviointi

21 §

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Opetushallitus määrää tähän lakiin perustuen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, toteuttaa tässä laissa säädettyjä varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lapsen vanhempien tai muiden huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Opetushallitus valmistelee perusteet yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa.

22 §

Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Kunta, kuntayhtymä ja yksityinen palveluntuottaja laatii valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman. Suunnitelma voidaan laatia palvelujen tuottaja-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisesti ja siinä otetaan huomioon pedagogiset painotukset ja muut varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta merkitykselliset valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita täydentävät seikat. Kunnat voivat tehdä yhteisen suunnitelman.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on otettava huomioon yhteistyö varhaiskasvatuksen, opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten ja muiden 7 §:ssä tarkoitettujen yhteistyötahojen välillä sekä luotava tarvittavat yhteistyörakenteet.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

23 §

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattava tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa. Sen laatimiseen osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt. Päiväkodeissa sen laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Lapsen mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen voivat osallistua lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut viranomaiset, asiantuntijat ja muut tarvittavat tahot. Jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten asiantuntemusta, on näiden osallistuttava arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä lapsen tuen tarvetta, riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

24 §

Varhaiskasvatuksen arviointi

Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata tämän lain tarkoituksen toteuttamista ja tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.

6 luku

Henkilöstö ja kelpoisuusvaatimukset

25 §

Riittävä henkilöstö

Kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palvelun tuottajan on huolehdittava, että varhaiskasvatuksessa on riittävä määrä tässä luvussa säädettyä eri kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä, jotta varhaiskasvatukselle säädetty tavoitteet voidaan saavuttaa ja jotta myös vammaisten ja

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

muiden lasten tuen tarpeisiin vastataan. Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja. Lisäksi varhaiskasvatuksessa voi olla lasten tarpeet ja varhaiskasvatuksen tavoitteet huomioiden myös muuta henkilöstöä. Lain 1 §:ssä tarkoitettulla päiväkodilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja.

26 §

Varhaiskasvatuksen opettaja

Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy varhaiskasvatuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot joista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella tai jota on täydennetty mainituilla opinnoilla.

27 §

Varhaiskasvatuksen sosionomi

Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin on vähintään sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet vähintään 60 opintopisteen laajuiset opinnot, joista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella tai sosionomin tutkinto, jota on täydennetty mainituilla opinnoilla.

28 §

Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja

Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtävään on kasvatusta- ja ohjausalan perustutkinto, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto tai muu vastaava soveltuva tutkinto, joihin sisältyy tai joita on täydennetty riittävän laajoilla lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tutkinnoilla.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista soveltuvista tutkinnoista ja riittävästä tutkinnoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

29 §

Perhepäivähoitaja

Kelpoisuusvaatimuksena perhepäivähoitajan tehtäviin on tehtävään soveltuva ammattitutkinto tai muu alalle soveltuva koulutus.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

30 §

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtäviin on:

- 1) kelpoisuus varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään, jonka lisäksi on suoritettu erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot, joista säädetään valtioneuvoston asetuksella; tai
- 2) kasvatustieteen maisteri pääaineena erityispedagogiikka (varhaiserityisopettajan koulutus).

31 §

Päiväkodin johtaja

Kelpoisuusvaatimuksena päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään on kelpoisuus 26 tai 27 §:ssä tarkoitettuun varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävään ja vähintään kasvatustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä johtamistaito.

32 §

Steinerpedagogisen päiväkodin henkilöstön kelpoisuus

Steinerpedagogisten varhaiskasvattajien opintojen on laajuudeltaan vähintään vastattava niitä opintoja, jotka tuottavat 26 §:ssä tarkoitettua kelpoisuuden. Opetushallituksen on hyväksyttävä steinerpedagogisten varhaiskasvattajien opintojen opetussuunnitelma ja sen olennaiset muutokset ennen sen käyttöönottoa.

Sen lisäksi, mitä kelpoisuuksista tässä laissa säädetään, myös henkilö, joka on suorittanut 1 momentissa tarkoitettua steinerpedagogista varhaiskasvattajan opinnon, on kelpoinen toimimaan steinerpedagogiseen kasvatustieteeseen perustuvaan varhaiskasvatusta järjestävässä päiväkodissa sellaisissa tehtävissä, joissa edellytetään 26 §:ssä tarkoitettua kelpoisuutta.

33 §

Tilapäinen poikkeaminen kelpoisuusvaatimuksista

Jos varhaiskasvatuksessa toimivan 26—32 §:ssä säädetyn henkilöstön tehtävään ei saada henkilöä, jolla on säädetty kelpoisuus, tehtävään voidaan ottaa enintään vuoden ajaksi kerrallaan henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset ja tehtävän edellyttämä taito tehtävän hoitamiseen.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

7 luku

Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus

34 §

Varhaiskasvatuksen ryhmien muodostaminen

Varhaiskasvatuksen ryhmät tulee muodostaa ja tilojen suunnittelu ja käyttö järjestää siten, että varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa.

35 §

Päiväkodin henkilöstön mitoitus

Päiväkodissa tulee kasvat-, opetus- ja hoitotehtävissä olla varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrään, heidän ikäänsä ja varhaiskasvatuksessa päivittäin viettämäänsä aikaan suhteutettuna riittävä määrä henkilöitä, joilla on tässä laissa säädetty varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin tai lastenhoitajan ammatillinen kelpoisuus. Mitoituksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Asetuksessa voidaan säätää suhdeluvut erikseen vähintään kolme vuotta täytäneille ja alle kolmivuotiaille lapsille, sekä suhdeluvut erikseen enintään viisi tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa oleville ja enemmän kuin viisi tuntia päivässä järjestettävässä varhaiskasvatuksessa oleville kolme vuotta täytäneille lapsille.

Jos päiväkodissa on yksi tai useampi vammaisen tai muuten tuen tarpeessa oleva lapsi, on tämä otettava huomioon lasten taikka 1 momentissa tarkoitettujen henkilöitten lukumäärässä, jollei päiväkodissa ole tällaista lasta varten avustajaa. Avustajaa ei lueta 1 momentissa tarkoitettuun mitoitukseen.

Päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea varhaiskasvatuksen tehtävissä olevaa 1 momentissa tarkoitettua henkilöä vastaava määrä lapsia.

36 §

Päiväkodin mitoituksesta poikkeaminen

Päiväkodissa voidaan poiketa 35 §:ssä tarkoitetuista suhdeluvuista, jos lasten keskimääräiset varhaiskasvatuspäivät ovat jatkuvasti huomattavasti vähäisemmät kuin toimintapäivät. Poikkeaminen voi tapahtua siten, ettei lapsia ole muutoin kuin lyhytaikaisesti yhtäaikaisesti päiväkodissa enempää kuin suhdeluku edellyttää.

Lisäksi 35 §:ssä tarkoitetuista suhdeluvuista voidaan poiketa tilapäisesti ja lyhytaikaisesti laajennettaessa lapsen varhaiskasvatusaikaa 17 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

37 §

Päiväkodin henkilöstön rakenne

Päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta 35 §:ssä tarkoitetusta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus.

38 §

Perhepäiväkodin henkilöstön mitoitus

Perhepäiväkodissa tulee olla varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrään suhteutettuna **varhaiskasvatukselle säädettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi** riittävä määrä henkilöitä, joilla on tässä laissa säädetty perhepäivähoitajan kelpoisuus. Perhepäiväkodissa samanaikaisesti varhaiskasvatuksessa olevien lasten lukumäärästä säädetään valtioneuvoston asetuksessa. Asetuksessa voidaan säätää myös kahden ja kolmen hoitajan yhdessä hoitamien lasten enimmäislukumäärästä ja tällöin edellytetyistä hoitajien kelpoisuusehdoista.

Jos perhepäiväkodissa on yksi tai **useampi vammaisen tai muuten** tuen tarpeessa **oleva lapsi**, on tämä otettava huomioon lasten tai varhaiskasvatuksen tehtäviin osallistuvien henkilöiden lukumäärässä, jollei perhepäiväkodissa ole tällaista lasta varten avustajaa. **Avustajaa ei lueta 1 momentissa tarkoitettuun mitoitukseen.**

Järjestettäessä perhepäivähoitoa saman perheen lapsille heidän omassa kodissaan ei sovelleta, mitä tässä pykälässä säädetään.

39 §

Täydennyskoulutus

Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö osallistuu riittävästi ammattitaitoa ylläpitävään ja kehittävään täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutuksen toteutumista ja vaikuttavuutta on seurattava ja arvioitava.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä täydennyskoulutuksen sisällöstä, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

8 luku

Salassapito ja tietojen vaihto

40 §

Salassapito

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) salassapitoa ja asianosaisten tiedonsaantioikeutta ~~oikeutta~~ sekä tiedon antamista salassa pidettävistä asiakirjoista koskevia säännöksiä sovelletaan myös yksityisen palveluntuottajan järjestämässä tai tuottamassa varhaiskasvatuksessa.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, lapsen tuen tarvetta, tukitoimia ja niiden toteuttamista koskevat tiedot sekä lapsen henkilökohtaisten ominaisuuksien arviointia koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä.

Lain 23 §:ssä tarkoitettu lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä.

41 §

Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä ja tuottajalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi ja tuottamiseksi välttämättömät tiedot lapsen huoltajilta, opetustoimen viranomaisilta, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta, muilta varhaiskasvatus-, sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tuottajilta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiltä.

Lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä.

Jos lapsi siirtyy toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän tämän lain mukaisesti järjestämään varhaiskasvatukseen tai perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai perusopetukseen, aikaisemman varhaiskasvatuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle varhaiskasvatuksen järjestäjälle taikka varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot esiopetuksen tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös varhaiskasvatuksen, esiopetuksen tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä.

Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi muodostettaviin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

42 §

Suunnittelun, arvioinnin ja valvonnan tiedonsaanti

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on tehtävään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta varhaiskasvatuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee pyynnöstä toimittaa valtion ja kunnan varhaiskasvatuksesta vastaaville viranomaisille maksutta niiden määräämät varhaiskasvatuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

Tämän lain 52 §:n mukaisilla valvontaviranomaisilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada varhaiskasvatuksen järjestäjältä, tuottajalta ja toisiltaan tehtäviensä suorittamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset maksutta.

9 luku

Yksityisen palveluntuottajan varhaiskasvatus

43 §

Yksityinen varhaiskasvatus

Yksityisellä varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jonka yksityinen henkilö, yhteisö tai säätiö taikka julkisyhteisön perustama liikeyritys tuottaa korvausta vastaan liike- tai ammattitoimintaa harjoittamalla. Yksityinen palveluntuottaja vastaa siitä, että sopimuksen tai hallintopäätöksen perusteella asiakkaalle järjestettävä palvelukokonaisuus täyttää sille asetetut vaatimukset.

Palveluntuottajan tulee täyttää seuraavat yleiset edellytykset:

1) palveluntuottaja ei ole konkurssissa ja, jos tämä on yksityinen henkilö, hän on täyttänyt 18 vuotta eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu eikä hän ole liiketoimintakiellossa;

2) palveluntuottaja ei ole käyttänyt määräämisvaltaa yhteisössä, joka on viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana asetettu konkurssiin;

3) palveluntuottajalla ei ole ulosotossa verovelkoja tai muita julkisia velkoja, velkoja jotka on palautettu ulosotosta varattomuustodistuksin eikä muita sellaisia veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien velvollisuuksien laiminlyöntejä taikka ulosotossa muita tämän maksukykyyn nähden vähäistä suurempia velkoja, jotka vaarantavat palvelun tuottajan luotettavuuden;

4) palveluntuottajan aikaisemmassa toiminnassa ei ole todettu vakavia puutteita asiakasturvallisuudessa tai jos tällaisia puutteita on ollut, valvontaviranomaisen aikaisemmat huomautukset ja määräykset ovat johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen ja epäkohtien poistamiseen.

Edellä 1 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen edellytysten osalta palveluntuottajalle on varattava tilaisuus osoittaa, että edellytykset täyttyvät.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään palveluntuottajasta, koskee myös sitä, joka omistuksen,

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

sopimuksen tai muun järjestelyn perusteella käyttää määräämisvaltaa palveluntuottajan puolesta.

44 §

Yksityisen palveluntuottajan ilmoitusmenettely

Yksityisen palveluntuottajan, joka korvausta vastaan harjoittaa varhaiskasvatustoimintaa päiväkodissa tai perhepäivähoidossa, on tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnasta ennen sen aloittamista tai olennaista muuttamista varhaiskasvatuksesta vastaavalle 50 §:ssä tarkoitetulle kunnan toimielimelle siinä kunnassa, jossa palveluja tuotetaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitetussa toiminnan aloittamista koskevassa ilmoituksessa on sisällettävä:

- 1) palveluntuottajan nimi, henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, yhteystiedot sekä yrityksen toimitusjohtajan tai muun liiketoiminnasta vastaavan henkilön nimi ja yhteystiedot;
- 2) niiden toimipaikkojen nimet ja yhteystiedot, joissa toiminta on tarkoitus aloittaa;
- 3) palvelujen toimintamuoto ja tuottamistapa sekä niiden suunniteltu laajuus kussakin toimipaikassa, palvelutoimintaan käytettäväksi suunniteltujen tilojen ja välineiden viranomaishyväksynnyt;
- 4) varhaiskasvatuspaikkojen lukumäärä kussakin toimipaikassa;
- 5) toiminnasta vastaavan päiväkodinjohtajan tai johtajien sekä mahdollisen muun vastuuhenkilön nimi, henkilötunnus, yhteystiedot, koulutus, työkokemus ja tehtävä toimipaikassa;
- 6) muun henkilöstön määrä ja koulutus;
- 7) tieto rekisteröitymisestä ennakkoperintälaissa (1118/1996) tarkoitettuun työnantajarekisteriin;
- 8) toiminnan suunniteltu aloittamispäivä;
- 9) asiakasasiakirjojen säilyttämispaikka, selvitys asiakasrekisterinpidon keskeisistä periaateista ja rekisterinpidosta vastaava henkilö ja tietosuojavastaava;
- 10) 48 §:ssä tarkoitettu omavalvontasuunnitelma;
- 11) lasten kanssa työskentelevältä muuhun kuin työsopimussuhteeseen henkilöstöön kuuluvalta lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä;
- 12) palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden ja muiden varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttamisen arvioimiseksi tarvittavat muut tiedot.

Kunnan toimielimen tulee 1 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten saatuaan välittömästi suorittaa tarkastus varhaiskasvatuksen toimipaikassa sen varmistamiseksi, että toimintaympäristö ja siellä annettava varhaiskasvatus vastaavat varhaiskasvatukselle asetettuja vaatimuksia. Kunnan toimielimen tulee tarvittaessa saada lausunnot pelastus- ja terveydensuojeluviranomaisilta. Tämän jälkeen sen on viipymättä annettava saamansa päiväkoteja koskevat tiedot aluehallintovirastolle. Toiminta voidaan aloittaa tai olennaiset muutokset toiminnassa toteuttaa, kun kunnan toimielin on todennut mainittujen vaatimusten täyttymisen. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytävät tilat voidaan tarkastaa vain, jos se on välttämätöntä turvallisen ja varhaiskasvatukseen soveltuvan toimintaympäristön varmistamiseksi eikä mainituista seikoista voida riittävällä tavalla varmistua edellä mainitun ilmoituksen tai sen liitteiden perusteella. Muilta osin tarkastuksessa noudatetaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Palveluntuottajan on viipymättä tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnan lopettamisesta 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottaneelle kunnan toimielimelle. Kunnan toimielimen on ilmoitettava saadut päiväkotija koskevat tiedot aluehallintovirastolle.

Kunnan toimielimen on pidettävä luetteloa yksityisen perhepäivähoidon harjoittajista.

Ilmoitusten tekemisestä, sisällöstä ja ilmoitukseen liitettävistä asiakirjoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

45 §

Vastuuhenkilö

Yksityisen palveluntuottajan on nimettävä päiväkodille 31 §:ssä tarkoitettu toiminnasta vastaava johtaja ja perhepäivähoitoon 29 §:ssä säädetyn kelpoisuusvaatimuksen täyttävä vastuuhenkilö, jotka vastaavat siitä, että varhaiskasvatuksen järjestämispaikka ja siellä toteutettava varhaiskasvatus täyttävät niille asetetut vaatimukset.

Yksityisen palveluntuottajan on viipymättä tehtävä kirjallinen ilmoitus vastuuhenkilön vaihtumisesta ja vastuuhenkilön yhteystietojen muutoksesta 44 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen vastaanottaneelle kunnan toimielimelle. Kunnan toimielimen on ilmoitettava saadut päiväkotija koskevat tiedot aluehallintovirastolle.

46 §

Tietojen tallettaminen rekisteriin

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot pitävät valtakunnallista tietojärjestelmää (yksityisten palvelujen antajien rekisteri) 44 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusasioiden käsittelyä sekä yksityisen varhaiskasvatuksen valvontaa ja tilastointia varten. Aluehallintovirasto rekisteröi palveluntuottajan ja sen toimipaikat, jos ne täyttävät tässä laissa säädetty edellytykset. Aluehallintovirasto tekee päätöksen rekisteröimisestä tai hylkäämisestä. Palvelun tuottaja voidaan poistaa palvelun tuottajien rekisteristä, jos palvelun tuottaja ei enää täytä 43 §:n 2 momentissa säädettyjä rekisteröinnin edellytyksiä.

Rekisteriin talletetaan päiväkotien osalta:

1) edellä 44 §:n 2 ja 4 momentissa ja 45 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot, ei kuitenkaan oma-
valvontasuunnitelmaa eikä 44 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitettua otetta;

2) tiedot toiminnan muutoksista;

3) tiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja hallintopäätösten rikkomisesta ja valvontaviranomaisen määräämistä seuraamuksista sekä tiedot valvontaviranomaisen suorittamista tarkastuksista ja niiden tuloksista sekä muut valvonnassa tarvittavat tiedot; sekä

4) muut ilmoitusasioiden käsittelyä ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot, jotka eivät sisällä yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679/EU) 9 artiklassa tarkoitettuja tietoja.

Aluehallintovirasto vastaa rekisteriin tallettamistaan tiedoista ja niiden luovuttamisen lainmukaisuudesta. Valvontaviranomainen saa käyttää rekisterin tietoja tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Henkilöitä koskevat tiedot poistetaan rekisteristä viiden vuoden kuluttua tässä laissa tarkoitetun toiminnan lopettamisesta.

Ilmoituksen rekisteröinti on maksullista. Maksuista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

47 §

Rekisterissä olevien tietojen julkistaminen ja luovuttaminen

Valvontaviranomainen voi julkistaa ja luovuttaa julkisen tietoverkon välityksellä yksityisten palvelujen antajien rekisteristä yksityisten palvelujen tuottajan nimen tai toiminimen, toimintamuodon sekä kaikkien toimipaikkojen osoitteet ja yhteystiedot. Itsenäinen ammatinharjoittaja voi kuitenkin kieltää osoite- ja muiden yhteystietojensa julkaisemisen. **Julkisesta tietopalvelusta tietoja voi hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena rekisteröidyn nimeä tai rekisteröintinumeroa.**

Muista kuin itsenäisistä ammatinharjoittajista saa julkisessa tietoverkossa olla myös muita yritystoimintaa koskevia julkisia tietoja.

Tietoja, jotka koskevat tässä laissa tarkoitetun toimintansa lopettanutta palvelujen tuottajaa, saa julkaista ja luovuttaa julkisessa tietoverkossa enintään 12 kuukauden ajan siitä, kun lopettamisilmoitus saapui lupaviranomaiselle.

Yksityisten palvelujen antajien rekisteriin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

48 §

Omavalvontasuunnitelma

Yksityisen palveluntuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma varhaiskasvatustoiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi. Yksityisen palveluntuottajan on pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä ja seurattava sen toteutumista. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksiä omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatimisesta ja seurannasta.

49 §

Varhaiskasvatusrikkomus

Yksityistä varhaiskasvatusta järjestävä tai tuottava, joka tahallaan laiminlyö 44 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden, järjestää tai tuottaa varhaiskasvatusta vaikka on poistettu 46 §:ssä tarkoitettua rekisteristä taikka järjestää tai tuottaa varhaiskasvatusta tai esiopetusta vastoin 58 §:ssä tarkoitettua määräystä tai kieltoa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *varhaiskasvatusrikkomuksesta* sakkoon. **Ennen syytteen nostamista syyttäjän on varattava 50 §:ssä tarkoitettulle kunnan monijäseniselle toimielimelle tilaisuus antaa lausuntonsa.**

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

10 luku

Hallinto ja valvonta

50 §

Kunnan monijäseninen toimielin

Kunnalle tässä laissa säädettyistä tehtävistä huolehtii yksi tai useampi kunnan määräämä monijäseninen toimielin.

Toimielimen tehtävänä on myös edustaa kuntaa, valvoa sen oikeutta ja käyttää puhevaltaa lasten varhaiskasvatuksen yksilöllistä toimeenpanoa koskevissa asioissa ja tehdä sen puolesta näissä asioissa sopimukset ja muut oikeustoimet.

Toimielimen laissa säädettyä päätösvaltaa ja oikeutta puhevallan käyttämiseen voidaan kuntilaissa tarkoitetulla hallintosäännöllä siirtää toimielimen alaisille viranhaltijoille.

Milloin kahden tai useamman kunnan koko lasten varhaiskasvatuksesta huolehtii kuntayhtymä, sen on asetettava yksi tai useampi 1 momentissa tarkoitettu toimielin yhteisesti jäsenkuntia varten.

51 §

Valtion ohjausjärjestelmä

Varhaiskasvatuksen yleinen suunnittelu, ohjaus ja seuranta kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Varhaiskasvatuksen alueellinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat aluehallintovirastolle.

Varhaiskasvatukseen liittyviä asiantuntijaviraston tehtäviä hoitaa Opetushallitus.

Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi varhaiskasvatuksen ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa ja valvoo varhaiskasvatusta erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat:

- 1) periaatteellisesti tärkeät tai laajakantoiset asiat;
- 2) usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevat asiat;
- 3) asiat, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston kanssa tulostavoiteasiakirjan varhaiskasvatukseen liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi neuvoteltuaan asiasta sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

52 §

Valvontaviranomaiset

Varhaiskasvatuksen valvontaviranomaisia ovat kunnan tai kuntayhtymän järjestämän ja tuottaman varhaiskasvatuksen osalta aluehallintovirasto ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Varhaiskasvatuksen valvontaviranomaisia ovat yksityisen palvelun tuottajan järjestämän

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

ja tuottaman varhaiskasvatuksen osalta aluehallintovirasto, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto sekä 50 §:ssä tarkoitettu kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija.

53 §

Ohjaus, neuvonta ja sosiaaliasiamies

Edellä 52 §:ssä tarkoitettujen valvontaviranomaisten on toteutettava valvontaa ensisijaisesti antamalla varhaiskasvatuksen järjestäjälle tarpeellista ohjausta ja neuvontaa sekä seuraamalla toiminnan kehitystä yhteistyössä toiminnan järjestäjän kanssa.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 24 §:ssä tarkoitettun kunnan sosiaaliasiamiehen tehtävänä on myös varhaiskasvatuksen osalta neuvoa asiakkaita tämän lain soveltamiseen liittyvissä asioissa, avustaa asiakasta muistutuksen tekemisessä, tiedottaa asiakkaan oikeuksista, toimia muutenkin asiakkaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi sekä seurata asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä kunnassa ja antaa siitä selvitys vuosittain kunnanhallitukselle.

54 §

Muistutus ja kantelu

Varhaiskasvatuksen laatuun tai siihen liittyvään kohteluun tyytymättömällä lapsen vanhemmalla tai muulla huoltajalla on oikeus tehdä muistutus toiminnasta vastaavalle päiväkodinjohtajalle, toimipaikan vastuuhenkilölle tai varhaiskasvatuksen johtavalle viranhaltijalle. Toimipaikan on tiedotettava asiakkailleen muistutusoikeudesta riittävällä tavalla sekä järjestettävä muistutuksen tekeminen asiakkaalle mahdollisimman vaivattomaksi. Muistutus tulee tehdä pääsääntöisesti kirjallisesti. Muistutus voidaan tehdä myös suullisesti erityisestä syystä.

Muistutus on kirjattava ja käsiteltävä asianmukaisesti ja siihen on annettava kirjallinen vastaus kohtuullisessa ajassa muistutuksen tekemisestä. Muistutukseen annettuun vastaukseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Muistutuksen tekeminen ei rajoita oikeutta hakea muutosta siten kuin siitä erikseen säädetään. Muistutuksen tekeminen ei myöskään vaikuta oikeuteen kannella asiaan valvoville viranomaisille.

Kanteluun sovelletaan mitä hallintolain 8 a luvussa säädetään hallintokantelusta.

Jos asiassa ei ole tehty muistutusta, ja valvontaviranomainen arvioi, että kantelu on tarkoituksenmukaisinta käsitellä muistutuksena, viranomainen voi siirtää asian asianomaiseen toimipaikkaan tai varhaiskasvatuksen johtavan viranhaltijan käsiteltäväksi. Siirto on tehtävä välittömästi arvion tekemisen jälkeen. Siirrosta on ilmoitettava kantelun tekijälle. Toimipaikan on annettava tieto siirrettyyn asiaan annetusta vastauksesta siirron tehneelle valvontaviranomaiselle. Jos asia siirretään, kantelun tutkimatta jättämisestä ei tehdä päätöstä.

55 §

Tarkastusoikeus

Valvontaviranomainen voi tarkastaa varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan tässä laissa tarkoitettun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimipaikat ja toimitilat.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto voi määrätä kunnan toimielimen perustellusta syystä tarkastamaan yksityisen palveluntuottajan toimipaikan.

56 §

Tarkastuksen toimittaminen

Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin toimipaikan tiloihin. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan kuitenkin tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. **Muilta osin tarkastuksessa noudatetaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään.**

Tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki hänen pyytämänsä asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi välttämättömistä asiakirjoista. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastajan apuna voi olla tarkastuksen toteuttamiseksi tarpeellisia ulkopuolisia asiantuntijoita. Ulkopuoliseen asiantuntijaan sovelletaan hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sekä valtion virkamieslain (750/1994) 14 ja 15 §:ää. **Asiantuntijalla ei ole oikeutta suorittaa tehtäväänsä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa muutoin kuin yhdessä tarkastajan kanssa, jota hän avustaa.**

57 §

Huomautus ja huomion kiinnittäminen

Jos varhaiskasvatuksen ohjauksen ja valvonnan yhteydessä todetaan, että toiminnan järjestäjä on tämän lain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä eikä asia anna aiheutta muihin toimenpiteisiin, valvontaviranomainen voi antaa varhaiskasvatuksen järjestäjälle, kunnan tai kuntayhtymän virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle henkilölle tai yksityisen palvelujen tuottajan toiminnasta vastaavalle vastuuhenkilölle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle.

Jos asia ei anna aiheutta huomautukseen tai muihin toimenpiteisiin, voivat valvontaviranomaiset kiinnittää 1 momentissa tarkoitettujen huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.

58 §

Määräyksen antaminen

Jos varhaiskasvatuksen järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin tämän lain vastaista taikka jos yksityinen palvelujen tuottaja ei ole täyttänyt ilmoitusvelvollisuuttaan, valvontaviranomainen voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Jos asiakasturvallisuus sitä edellyttää, toiminta voidaan määrätä välittömästi keskeytettäväksi taikka toimipaikan, sen osan tai laitteen käyttö kieltää välittömästi.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Valvontaviranomainen voi velvoittaa toiminnan järjestäjän noudattamaan 1 momentissa tarkoitettua määräystä sakon uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään, taikka että toimipaikan, sen osan tai laitteen käyttö kielletään.

59 §

Valvontaviranomaisten välinen yhteistyö

Valvontaviranomaisten on toimittava yhteistyössä tässä laissa säädettyjä tehtäviä hoitaessaan. Kunnan toimielimen on heti ilmoitettava tämän lain mukaisessa valvonnassa tietoonsa tulleista puutteellisuuksista tai epäkohdista sekä 55—58 §:n perusteella tekemistään toimenpiteistä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tai aluehallintovirastolle. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston on ilmoitettava 55—58 §:n perusteella tekemistään yksityisiä palvelujen tuottajia koskevista toimenpiteistä niiden kuntien toimielimille, joiden alueella palveluja tuotetaan.

Valvontaviranomaisella on oikeus saada poliisilta virka-apua 56 §:n mukaisen tarkastuksen sekä 58 §:n mukaisen keskeyttämisen ja käyttökiellon toteuttamiseksi.

11 luku

Rahoitus ja asiakasmaksut

60 §

Rahoitus ja avustukset

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (1704/2009).

Kunnan on osoitettava voimavaroja valtionosuuden perusteena olevaan lasten varhaiskasvatukseen.

Tämän lain mukaiseen toimintaan voidaan valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa myöntää kunnille ja kuntayhtymille valtionavustusta siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään. Valtionavustusta voidaan myöntää kunnille ja kuntayhtymille myös investointeihin siten kuin valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään. Valtionapuviranomaisena investointiavustuksia koskevissa asioissa on aluehallintovirasto.

61 §

Asiakasmaksut

Lasten varhaiskasvatuksesta perittäviin maksuihin sovelletaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia (1503/2016).

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

12 luku

Oikeusturvakeinot ja muutoksenhaku

62 §

Muutoksenhaku varhaiskasvatusoikeutta ja varhaiskasvatukseen ottamista koskevaan päätökseen

Lapsen varhaiskasvatusta koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua 50 §:ssä tarkoitettulta kunnan monijäseniseltä toimielimeltä **siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään.**

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa siltä osin, kuin se koskee 6 tai 8 §:ssä tarkoitettua järjestämisvelvollisuutta, 12 §:ssä tarkoitettua oikeuden laajuutta, 13 §:ssä tarkoitettua vuorohoidon järjestämistä ja 15 §:ssä säädettyä oikeutta hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. ~~Muulta osin Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos päätös on vaarassa estää lapsen pääsyn varhaiskasvatukseen. Oikaisuvaatimukseen sovelletaan muutoin mitä hallintolaissa (434/2003) säädetään.~~

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

63 §

Muutoksenhaku valvontaviranomaisten valvonnassa ja rekisteriviranomaisena tekemiin päätöksiin

Tämän lain nojalla tehtyyn valvontaviranomaisen päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Edellä 57 §:ssä tarkoitettuun huomautukseen tai huomion kiinnittämiseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

64 §

Täytäntöönpano

Valvontaviranomaisen päätös, joka koskee toiminnan keskeyttämistä, toimipaikan tai sen osan tai laitteen käytön kieltämistä, voidaan panna muutoksenhausta huolimatta heti täytäntöön, jos se on asiakkaiden turvallisuuden kannalta välttämätöntä.

Muutoksenhakuviranomainen voi kieltää päätöksen täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

13 luku

Varhaiskasvatuksen tietovaranto

65 §

Soveltamisala

Tässä luvussa säädetään varhaiskasvatuksen tietovarannosta, siihen talletettavista tiedoista, talletettavien tietojen välittämisestä sekä tietovarantoon liittyvistä sähköisistä palveluista. Tietovarantoon ei sovelleta viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tiedon luovuttamista koskevia säännöksi, tieteellistä tutkimusta varten luovuttamista lukuun ottamatta, eikä tietoaineistojen tuottamista pyynnöstä koskevaa 21 §:ä.

66 §

Tietovarannon käyttötarkoitus

Varhaiskasvatuksen tietovarannon tarkoituksena on

1) mahdollistaa varhaiskasvatustietojen tietoturvallinen ja keskitetty sähköinen kokoaminen, käsittely ja luovuttaminen henkilön itsensä tai tämän laillisen edustajan ja tietoja tarvitsevien viranomaisten ja tutkijoiden käytettäväksi;

2) turvata tässä laissa määriteltyjen varhaiskasvatustietojen yhdenmukaisuus ja luotettavuus sekä tehostaa hallinnon toimintaa;

3) edistää oikeaan ja riittävään tietoon perustuvaa varhaiskasvatuksen kehittämistä ja päätöksentekoa.

Viranomaiset voivat käyttää lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi tarpeellisia tietovarantoon tallennettuja tietoja. Tietovarantoon tallennettuja tietoja voidaan käyttää lisäksi varhaiskasvatuksen arvioinnissa, tilastoinnissa, seurannassa ja tutkimuksessa.

67 §

Tietovarannon yhteisrekisterinpitäjät ja niiden vastualueet

Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palvelujen tuottaja vastaa tietovarantoon tallentamiensa tietojen osalta niiden sisällöstä ja virheettömyydestä sekä muista rekisterinpitäjän velvollisuuksista, joita ei tässä laissa säädetä Opetushallituksen velvollisuudeksi. Rekisterinpitäjänä toimivan kunnan, kuntayhtymän tai yksityisen palvelujen tuottajan on huolehdittava, että tallennettavat tiedot ovat ajantasaisia.

Tietovarannon tietojen käsittelijänä toimii Opetushallitus. Opetushallitus vastaa tietovarannon yleisestä toiminnasta sekä ohjelmointirajapinnoista tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten. Opetushallitus vastaa myös tietovarannon käytettävyydestä, eheydestä ja muuttumattomuudesta sekä suojaamisesta ja säilyttämisestä. Opetushallitus vastaa tietovarannosta tapahtuvan tietojen luovutuksen lainmukaisuudesta ja ohjelmointirajapintojen avaamisen edellytysten tutkimisesta. Opetushallitus on velvollinen ilmoittamaan muille rekisterinpitäjille ohjelmointirajapintojen avaamisesta. Opetushallitus vastaa tutkimusluvan antamisesta tietovarannon tietojen

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

luovutusta varten. Opetushallitus vastaa tietovarantoon tallennettujen tietojen osalta Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 15 ja 18 artikloiden mukaisista rekisteröidyn oikeuksista päästä tietoihin ja rajoittaa käsittelyä sekä 19 artiklan mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu rekisterinpitäjä lakkaa eivätkä kyseisen rekisterinpitäjän tehtävät siirry toiselle oikeushenkilölle, kyseisten tietovarantoon tallennettujen tietojen osalta rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus.

Opetushallitus kerää lokitietoa palvelun käytöstä. Lokitiedoista muodostuu lokitietorekisteri, jonka rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus.

68 §

Tietojen tallentaminen tietovarantoon

Kunnalla, kuntayhtymällä ja yksityisen palvelun tuottajalla on velvollisuus tallentaa tietovarantoon 70 §:ssä tarkoitettut tiedot tuottamansa palvelun osalta.

Edellä 1 momentista poiketen kunta tai kuntayhtymä tallentaa itse tuottamiensa palveluiden lisäksi muiden 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla järjestämässään varhaiskasvatuksessa olevien lasten osalta 70 §:n 3 momentin 1 ja 3—7 kohdissa ja 4 momentissa tarkoitettut tiedot. Yksityisen palvelun tuottajan on tallennettava 4 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettut tiedot niiden lasten osalta, joiden varhaiskasvatusta ei ole järjestetty 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Opetushallitus määrää tarkemmin miten tiedon tallentajien on pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä tässä luvussa säädettyjen tietojen tietorakenteista.

Tallennettaessa henkilöstä ensimmäistä kertaa tässä laissa tarkoitettuja tietoja, tiedon tallentajan tulee saada Opetushallitukselta tieto henkilön oppijanumerosta. Jos henkilöllä ei ole oppijanumeroa, tulee Opetushallituksen luoda oppijanumero valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 3 §:n mukaisesti.

69 §

Tietoaineistojen tuottaminen

Opetushallitus tuottaa tietovarantoon tallennetuista tiedoista vuosittain varhaiskasvatuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin, tutkimuksen ja muun seurannan sekä ohjauksen tietoaineistoja siten kuin opetus- ja kulttuuriministeriö määrää.

Opetushallitus voi tietoaineistoja laatiessaan yhdistää tietovarannon tietoja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettuihin tietoihin sekä korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarantoon tallennettuihin tietoihin henkilön suorittamista tutkinnoista, erikoistumiskoulutuksista sekä henkilön opiskeluoikeuksista tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Opetushallitus voi tietoaineistoja laatiessaan yhdistää tietovarannon tietoja myös muun viranomaisen tietoihin asianomaisen viranomaisen luvalla.

Yhdistettyjä henkilötietoja ei saa luovuttaa edelleen.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

70 §

Varhaiskasvatusta koskevat tiedot

Tietovarantoon on tallennettava seuraavat varhaiskasvatuksen tuottajan ja sen toimipaikkojen tiedot:

- 1) nimi, y-tunnus ja yhteystiedot;
- 2) varhaiskasvatuspaikkojen määrä;
- 3) varhaiskasvatuksen järjestämisuodot;
- 4) toimintamuodot;
- 5) kielet ja painotukset.

Tietovarantoon on tallennettava seuraavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä koskevat tiedot:

- 1) nimi, henkilötunnus, äidinkieli, kotikunta ja yhteystiedot;
- 2) toimipaikat ja tässä laissa tarkoitettu työtehtävä;
- 3) henkilön työsuhde sekä henkilön työaika;
- 4) suoritettu tässä laissa tarkoitettuna kelpoisuuden tuova tutkinto;
- 5) osallistuminen täydennyskoulutukseen.

Tietovarantoon on tallennettava seuraavat varhaiskasvatuksessa olevaa lasta koskevat tiedot:

- 1) nimi, henkilötunnus, äidinkieli, kotikunta ja yhteystiedot;
- 2) toimipaikka, jossa lapsi on varhaiskasvatuksessa;
- 3) 17 §:ssä tarkoitettuna hakemuksen toimittamispäivämäärä;
- 4) 18 §:ssä tarkoitettuna päätöksen tai sopimuksen alkamis- ja päättymispäivämäärä;
- 5) varhaiskasvatusoikeuden **tuntimääräinen laajuus** ja sen käyttöön liittyvät tiedot
- 6) tieto varhaiskasvatuksen järjestämisestä vuorohoitona;
- 7) varhaiskasvatuksen järjestämisuoto.

Tietovarantoon on tallennettava seuraavat varhaiskasvatuksessa olevan lapsen vanhempien tai muiden huoltajien tiedot:

- 1) nimi, henkilötunnus, äidinkieli, kotikunta ja yhteystiedot;
- 2) varhaiskasvatuksen asiakasmaksun määrä ja palvelusetelin arvo;
- 3) varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain (1503/2016) mukainen perheen koko;
- 4) maksupäätöksen alkamis- ja päättymispäivämäärä.

Kunnan on lisäksi edellä säädetyistä tiedoista erillään tallennettava tiedot hankkimansa ja palvelusetelillä järjestämänsä varhaiskasvatuksen varhaiskasvatuspaikkojen määrästä ja palvelun tuottajista.

71 §

Tietojen tarkistaminen muista tietolähteistä

Kunnan, kuntayhtymän tai yksityisen palvelujen tuottajan **tallentamien 70 §:ssä tarkoitettujen yksilöinti- ja yhteystietojen sekä lapsen huoltajan oikeuksien tarkistamiseksi tietovarantoon tulee luovuttaa tarvittavat tiedot** valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain mukaisesti oppijanumerorekisteristä.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

72 §

Tietovarannon tietojen säilytysaika

Edellä 70 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettujen varhaiskasvatuksen järjestäjää ja tuottajaa koskevat tiedot säilytetään tietovarannossa kunnes viisi vuotta on kulunut sen kalenterivuoden päättymisestä, jona varhaiskasvatuksen järjestäjän tai tuottajan toiminta lakkasi.

Edellä 70 §:n 2 momentissa tarkoitettujen varhaiskasvatuksen henkilöstöä koskevat tiedot säilytetään tietovarannossa kunnes viisi vuotta on kulunut sen kalenterivuoden päättymisestä, jona henkilön työsuhde varhaiskasvatuksen tehtävissä päättyi.

Edellä 70 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen lasta ja lapsen huoltajia tai muita laillisia edustajia koskevat tiedot säilytetään tietovarannossa kunnes viisi vuotta on kulunut sen kalenterivuoden päättymisestä, jona lapsen 12 §:ssä tarkoitettu oikeus varhaiskasvatukseen päättyi.

Oppijanumero sekä ne yksilöivät tunnistetiedot, joiden perusteella oppijanumero on annettu, säilytetään siten, kuin laissa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä säädetään.

Lain 67 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lokitietorekisterin tiedot säilytetään viisi vuotta niiden syntymisestä.

73 §

Tietojen luovuttaminen ja katseleminen

Opetushallitus ylläpitää varhaiskasvatustietojen luovutuspalvelua, jolla tietovarannossa olevia tietoja yhdistetään ja tarjotaan keskitetysti henkilön itsensä tai tämän laillisen edustajan nähtäväksi käyttöliittymän avulla sekä luovutetaan tietojen saamiseen oikeutetuille. Henkilön oikeus saada tietoja nähtäväksi koskee hänen omia tietojaan tai sen tietoja, jonka laillinen edustaja hän on.

Tässä laissa tarkoitettuun tietovarantoon sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa viranomaiselle varhaiskasvatustietojen luovutuspalvelun avulla viranomaisen lakiin tai laissa säädettyyn tehtävään perustuvan tiedonsaantioikeuden nojalla, salassa pidettäviä tietoja kuitenkin vain jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen laissa erikseen nimenomaisesti säädetään.

Viranomaiset saavat palvelusta tietoja ohjelmointirajapinnan avulla. Opetushallitus voi avata rajapinnan sellaiselle viranomaiselle, jolla tämän tai muun lain nojalla on oikeus käsitellä tietoja. Viranomaisen on tietoja pyytäessään ilmoitettava Opetushallitukselle tietojen käyttötarkoitus ja muut tiedon luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat sekä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Luovutettavia tietoja ei tallenneta Opetushallituksen palveluun.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

14 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

74 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 31 § tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2030. Ennen mainitun pykälän voimaantuloa kelpoisuusvaatimuksina päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään on kelpoisuus varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään tai kelpoisuus varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävään ja kasvatustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä johtamistaito.

Tämän lain 37 § tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2030. Ennen mainitun pykälän voimaantuloa päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoito tehtävissä toimivasta 35 §:n 1 momentissa tarkoitettusta henkilöstöstä vähintään kolmanneksella tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus ja muilla vähintään lastenhoitajan kelpoisuus.

Tällä lailla kumotaan 19 päivänä tammikuuta 1973 annettu varhaiskasvatuslaki (36/1973) ja asetus lasten päivähoidosta (239/1973).

Jos muussa lainsäädännössä viitataan edellä mainittuun lakiin tai asetukseen lasten päivähoidosta, on niiden sijaan sovellettava tätä lakia. Mitä muualla laissa tai sen nojalla säädetään lasten päivähoidosta, koskee tämän lain mukaista varhaiskasvatusta.

75 §

Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös

Joka tämä lain voimaan tullessa voimassa olleiden säädösten mukaan on ollut kelpoinen toimimaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 7 §:ssä tarkoitettuna lastentarhanopettajana, on kelpoinen toimimaan 26 ja 27 §:ssä tarkoitettussa tehtävässä. **Samoin kelpoinen toimimaan 26 ja 27 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä on se, joka on saanut Opetushallituksen ehdollisen ammattipätevyuden tunnustamispäätöksen kelpoisuudesta lastentarhanopettajan tehtävään ja saa Opetushallituksen lopullisen tunnustamispäätöksen 31 päivään joulukuuta 2021 mennessä.**

Joka tämän lain voimaan tullessa on hyväksytty yliopistoon tai ammattikorkeakouluun opiskelemaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 7 §:ssä tarkoitettuja lastentarhanopettajan opintoja, tai vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta on hyväksytty yliopistoon tai ammattikorkeakouluun opiskelemaan tässä laissa säädetyn 26 tai 27 §:ssä tarkoitettua kelpoisuuden tuovia opintoja, on opinnot suoritettuaan kelpoinen toimimaan 26 ja 27 §:ssä tarkoitettussa tehtävässä, edellyttäen, että opinnot suoritetaan loppuun viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2023.

Joka tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan on ollut kelpoinen toimimaan erityislastentarhanopettajana, on kelpoinen toimimaan varhaiskasvatuksen erityisopettajana. **Samoin kelpoinen toimimaan varhaiskasvatuksen erityisopettajana on se, joka on saanut Opetushallituksen ehdollisen ammattipätevyuden tunnustamispäätöksen kelpoisuudesta erityis-**

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

lastentarhanopettajan tehtävään ja saa Opetushallituksen lopullisen tunnustamispäätöksen 31 päivään joulukuuta 2021 mennessä.

Joka tämän lain voimaantullessa tai enintään viisi vuotta tätä ennen lain voimaantuloa on ollut virka- tai työsuhteessa varhaiskasvatuksen hoito- ja kasvatustehtävässä, johon hänen on katsottu täyttäneen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 8 §:ssä säädetyn ammatillisen kelpoisuuden, tai on enintään viisi vuotta ennen tämän lain voimaantuloa suorittanut mainitun kelpoisuuden tuottavat opinnot, tai tämän lain voimaantullessa ne aloittanut ja suorittaa ne 31 päivään joulukuuta 2021 mennessä taikka enintään viisi vuotta ennen tämän lain voimaantuloa saanut Opetushallituksen antaman ammattipätevyyden tunnustamispäätöksen kelpoisuudesta lähihoitajan tehtäviin lasten päivähoitossa tai saanut Opetushallituksen ehdollisen ammattipätevyyden tunnustamispäätöksen kelpoisuudesta lähihoitajan tehtäviin ja saa Opetushallituksen lopullisen tunnustamispäätöksen 31 päivään joulukuuta 2021 mennessä, on kelpoinen toimimaan 28 §:ssä tarkoitettussa varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtävässä.

Joka tämän lain voimaantullessa tai viisi vuotta tätä ennen on ollut virka- tai työsuhteessa varhaiskasvatuksen ammatillisessa tai hallinnollisessa johtotehtävässä, johon hänen on katsottu täyttäneen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 10 §:ssä säädetyn kelpoisuuden, täyttää 74 §:n 2 momentissa säädetyn kelpoisuuden ja on kelpoinen toimimaan 31 §:ssä tarkoitettussa päiväkodin johtajan tehtävässä.

Joka tämän lain voimaantullessa on suorittanut steinerpedagogiset varhaiskasvattajaopinnot ja ollut kelpoinen antamaan steinerpedagogiikkaan perustuvaa esiopetusta esiopetusryhmälle, johon ei kuulu perusopetuksen oppilaita tai joka on tämän lain voimaan tullessa aloittanut tässä momentissa tarkoitettut opinnot ja suorittaa ne loppuun viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2022, on kelpoinen toimimaan 32 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tehtävässä suoritettuaan Opetushallituksen määräämät lisäopinnot.

76 §

Varhaiskasvatuksen tietovarantoa koskeva siirtymäsäännös

Kunnan ja kuntayhtymän on tallennettava 70 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot sekä 70 §:n 3 momentissa tarkoitettut lapsia koskevat tiedot sekä 70 §:n 5 momentissa tarkoitettut tiedot varhaiskasvatuksen tietovarantoon 1 päivästä tammikuuta 2019 lukien.

Kunnan ja kuntayhtymän on tallennettava 70 §:n 2 momentissa tarkoitettut henkilöstöä koskevat tiedot sekä 70 §:n 4 momentissa tarkoitettut vanhempia tai muita huoltajia koskevat tiedot varhaiskasvatuksen tietovarantoon 1 päivästä syyskuuta 2019 lukien.

Yksityisen palvelujen tuottajan on tallennettava 70 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot sekä 70 §:n 3 momentissa tarkoitettut lapsia koskevat tiedot varhaiskasvatuksen tietovarantoon 1 päivästä tammikuuta 2020 lukien.

Yksityisen palvelujen tuottajan on tallennettava 70 §:n 2 momentissa tarkoitettut henkilöstöä koskevat tiedot sekä 70 §:n 4 momentissa tarkoitettut huoltajia koskevat tiedot varhaiskasvatuksen tietovarantoon 1 päivästä syyskuuta 2020 lukien.

2.

Laki

varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain (1503/2016) 2 §:n 3 kohta, 4 §:n 1 momentti, 14 § ja 17 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) *kunnan järjestämällä varhaiskasvatuksella* varhaiskasvatuslain (/) 5 §:ssä säädetyillä tavoilla järjestettyä varhaiskasvatusta;

4 §

Kuukausimaksu ja sen periminen

Varhaiskasvatuslaissa tarkoitetusta päiväkotitoimintana ja perhepäivähoitona järjestettävästä varhaiskasvatuksesta voidaan määrätä kuukausimaksu.

14 §

Ostopalvelu ja palveluseteli

Jos kunta tai kuntayhtymä järjestää varhaiskasvatuksen varhaiskasvatuslain 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla ostopalveluna, palvelusta on perittävä samat maksut kuin kunnan tai kuntayhtymän itse järjestämästä vastaavasta varhaiskasvatuksesta peritään.

Jos varhaiskasvatusta järjestetään 1 momentissa mainitun lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla antamalla palvelunkäyttäjälle palveluseteli, kunta ei saa periä varhaiskasvatuksesta maksua. Palvelusetelin arvoa määrittäessä on otettava huomioon, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) 7 ja 8 §:ssä säädetään.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

17 §

Viranomaisten tiedonsaantioikeus

Edellä 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus koskee myös rahalaitosta, jos varhaiskasvatuksen tehtäviä hoitava viranomainen ei saa riittäviä tietoja ja selvityksiä edellä mainituilta tahoilta ja jos on perusteltua syytä epäillä palvelun käyttäjän tai hänen perheensä tai heidän laillisen edustajansa antamien tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Pyyntö tulee esittää kirjallisena rahalaitokselle, ja pyynnön esittämistä koskevan päätöksen on oikeutettu tekemään varhaiskasvatuslain 50 §:ssä tarkoitetun toimielimen määräämä viranhaltija. Ennen kuin pyyntö tehdään rahalaitokselle, on sille, jonka tietoja pyydetään, annettava siitä tieto.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

3.

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan perusopetuslain (628/1998) 1 §:n 2 momentti, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 32 §:n 1 ja 3 momentti ja 41 §:n 4 momentti, sellaisena kuin ne ovat 1 §:n 2 momentti laissa 1136/2003, 6 §:n 1 ja 2 momentti laissa 1288/1999, 32 §:n 1 momentti laissa 1139/2003 ja 3 momentti laissa 324/2011 sekä 41 §:n 4 momentti laissa 642/2010 seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettavasta lisäopetuksesta, maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuslain (/) 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettussa päiväkodissa tai perhepäiväkodissa, esiopetukseen

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, mitä varhaiskasvatustulaisissa tai sen nojalla asetuksella säädetään.

6 §

Oppilaan koulupaikan määräytyminen

Opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämipaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Esiopetusta järjestettäessä tulee lisäksi ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää varhaiskasvatuspalveluita.

Kunta osoittaa oppivelvolliselle ja muulle tässä laissa tarkoitettua opetusta saavalle 1 momentin mukaisen lähikoulun tai muun soveltuvan paikan, jossa tämän lain 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen opetusta järjestämään. Esiopetusta saavalle oppilaalle voidaan opetuksen järjestämipaikaksi osoittaa myös vastaavat edellytykset täyttävä 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu varhaiskasvatuspaikka tai muu soveltuva esiopetuksen järjestämipaikka. Kunta voi perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä opetuskieltä muuttamatta vaihtaa opetuksen järjestämipaikkaa.

32 §

Koulumatkat

Jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai varhaiskasvatustulaisissa tarkoitettua varhaiskasvatuksesta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai varhaiskasvatukseen. Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.

Jos oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai opetuksen järjestämipaikkaan, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista. Lisäksi, jos esiopetusta saava lapsi osallistuu toisessa kunnassa järjestettävään varhaiskasvatukseen varhaiskasvatustulain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla, opetuksen järjestäjällä on oikeus edellyttää, että lapsen huoltaja vastaa lapsen kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista varhaiskasvatus- ja esiopetuspaikan välillä.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

41 §

Tietojensaantioikeus

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot varhaiskasvatuksen tai sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta varhaiskasvatuksen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

4.

Laki

yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 11 §:n 2 momentti, sekä
muutetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 4 §:n 3 momentti ja 27 §:n 2 momentti, sellaisena kuin 4 § on laissa 296/2016 ja 27 § laissa 1321/2014 seuraavasti:

4 §

Toimintaedellytykset

Henkilöstön mitoituksesta ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään perhekodin osalta perhehoitolain (263/2015) 6, 8 ja 9 §:ssä. Lastensuojelun laitoshuollon henkilöstön vähimmäismäärästä säädetään lastensuojelulain (417/2007) 59 §:ssä ja kelpoisuusvaatimuksista mainitun lain 60 §:ssä.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

11 §

Ilmoituksenvaraiset palvelut

(kumotaan)

27 §

Ilmoituksenvaraista toimintaa koskevien tietojen tallettaminen rekisteriin

Rekisteriin ei talleteta tietoja sellaisista palvelujen tuottajista, jotka tuottavat ainoastaan sosiaalihuoltolain 14 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuihin kotipalveluihin kuuluvia tukipalveluja tai niihin rinnastettavia palveluja.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

5.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain ~~2 §:n~~ muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 2 §:n 2 kohta, 3 §:n 1 momentti, 4 §:n 3 ja 4 momentti, 4 a §, 5 §:n 3 momentti, 22 §:n 4 momentti ja 23 §:n 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 109/2016, seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

2) hoidon tuottajalla varhaiskasvatuslain (/) 44 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tehnyttä yksityistä henkilöä tai yhteisöä, joka korvausta vastaan harjoittaa varhaiskasvatustoimintaa taikka tu-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

keen oikeutetun vanhemman tai muun huoltajan kanssa lasten varhaiskasvatuksesta työsopimuksen tehnyttä henkilöä, ei kuitenkaan saman kotitalouden jäsentä;

3 §

Hoitomuodon valinta

Tässä laissa tarkoitettun kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lapselle kunnan järjestämää varhaiskasvatustulain 12 §:n 1–4 momentissa tarkoitettua tai 12 §:n 5 momentin mukaista varhaiskasvatuspaikkaa ja että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa.

4 §

Hoitoraha

Yksityisen hoidon tuen hoitoraha on perheen kustakin lapsesta, jolla on oikeus varhaiskasvatustulain 12 §:n 1 momentin mukaiseen varhaiskasvatukseen, ja kustakin lapsesta, jolla on oikeus saman lain 12 §:n 5 momentin mukaiseen varhaiskasvatukseen, 58,87 euroa kalenterikuukaudessa.

Yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kuitenkin 160,00 euroa kalenterikuukaudessa perheen kustakin sellaisesta lapsesta jonka vanhemmat tai muut huoltajat työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettulla tavalla työskentelevät kokoaikaisesti taikka opiskelevat, toimivat yrittäjänä tai ovat omassa työssä päätoimisesti. Edellä mainitun tilanteen päätyttyä lapsesta on edelleen oikeus tämän momentin mukaiseen yksityisen hoidon tukeen kahden kuukauden ajan, paitsi jos lapsen vanhempi tai muu huoltaja jää kotiin hoitamaan perheessä asuvaa muuta lasta tai jää eläkkeelle. Oikeus 160,00 euron suuruiseen yksityisen hoidon tuen hoitorahaan on myös perheen lapsen vanhemman tai muun huoltajan sellaisen osa-aikaisen työssäkäynnin, väliaikaisen työssäkäynnin, työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen, kuntoutuksen tai muun vastaavan toimen ajalta, jolloin lapsella on oikeus yli 20 tunnin viikoittaiseen varhaiskasvatukseen, tai jos lapsella on kunnan päätöksellä todettu varhaiskasvatustulain 12 §:n 4 momentin mukainen oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen.

4 a §

Yksityisen hoidon tuen tasoon vaikuttava päätös lapsen varhaiskasvatusoikeuden laajuudesta

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettun varhaiskasvatustulain 12 §:n 4 momentin mukaisen päätöksen lapsen oikeudesta kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen tekee kunta.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

5 §

Hoitolisä

Hoitolisä maksetaan täysimääräisenä, jos perheen kuukausitulot eivät ylitä perheen koon mukaan määräytyvää tulorajaa. Tulorajan ylittävä tulo vähentää hoitolisän täyttä määrää perheen koon mukaan määräytyvällä prosenttiosuudella tulorajan ylittävästä tulosta. Tulorajaa määrättäessä perheen koossa otetaan huomioon perheen lapsista enintään kaksi, joiden tulee lisäksi olla varhaiskasvatuslain 12 §:n mukaisen valintaoikeuden piirissä.

Perheen koko henkilöä	Tulorajat euroa/kk	Vähennysprosentti
2	1 160	11,5
3	1 430	9,4
4	1 700	7,9

22 §

Muutoksenhaku

Tuen myöntämistä koskevaan Kansaneläkelaitoksen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla siltä osin kuin päätös koskee varhaiskasvatuslain 12 §:n 4 momentin mukaista kunnan päätöstä varhaiskasvatusoikeuden laajuudesta tai tämän lain 20 §:ssä tarkoitetun kunnallisen lisän määräytymisperusteita. Kunnan varhaiskasvatusoikeuden laajuutta koskevaan päätökseen haetaan muutosta siten kuin varhaiskasvatuslain 62 §:ssä säädetään.

23 §

Tietojenantovelvollisuus

Kunnan on ilmoitettava salassapitosäynnösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta Kansaneläkelaitokselle, jos:

1) tukeen oikeutettu lapsi saa varhaiskasvatuslain 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun varhaiskasvatuspaikan;

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi varhaiskasvatustilanteen uudistuksen vaikutuksia riittävien varhaiskasvatuspalveluiden yhdenvertaiseen turvaamiseen ja lapsen edun huomioon ottamiseen kaikkialla maassa ja kaikissa väestöryhmissä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin varhaiskasvatustilanteen tavoitteiden toteuttamiseksi.*
2. *Eduskunta edellyttää, että jatkossa seurataan ja arvioidaan päiväkodin henkilöstön mitoituksista poikkeamista koskevan säännöksen toimivuutta ja vaikuttavuutta ja ryhdytään tarvittaessa pikaisesti lasten edun takaaviin riittäviin lainsäädäntötoimiin.*
3. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee varhaiskasvatuksessa tarjottavan tuen sääntelyä kattavana kokonaisuutena.*
4. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomalaisella tai suomenruotsalaisella viittomakielellä, turvataan.*
5. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.*
6. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisesta ja riittävästä sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoisesta kohdennuksesta Suomen kaikissa osissa.*
7. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston perustamassa varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumissa sovitetaan yhteen sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tulevaa ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Tavoitteena on kehittää kunkin koulutuksen osaamisalueet ja vahvuudet tunnistavat ja tunnustavat varhaiskasvatustilanteen tavoitteisiin ja lapsen edun kokonaisarvioon perustuvat uudet koulutus- ja urapolut. Samalla on varmistettava muutoksen aikana ja sen jälkeen varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuudet edetä urallaan kattavan ja ajallisesti tehokkaan täydennys- ja jatkokoulutuksen myötä.*

Helsingissä 19.6.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp

varapuheenjohtaja Sari Multala kok
jäsen Li Andersson vas
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Kimmo Kivelä sin (osittain)
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Mikaela Nylander r
jäsen Ulla Parviainen kesk (osittain)
jäsen Sari Sarkomaa kok (osittain)
jäsen Sami Savio ps
jäsen Jani Toivola vihr
jäsen Pilvi Torsti sd
jäsen Raija Vahasalo kok
varajäsen Tiina Elovaara sin (osittain)
varajäsen Timo Heinonen kok (osittain)
varajäsen Petri Honkonen kesk (osittain)
varajäsen Eeva-Maria Maijala kesk (osittain)
varajäsen Sofia Vikman kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine

**Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 1**

VASTALAUSE 1

Perustelut

Vasemmistoliiton mukaan varhaiskasvatus on ennen kaikkea lapsen oikeus. Tätä tukee myös varhaiskasvatuslaki, jossa korostuu pedagoginen näkökulma ja lapsen oikeus oppimiseen. Jokaiselle lapselle on taattava yhdenvertaiset oikeudet laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Tämä oikeus ei voi olla riippuvainen esimerkiksi lapsen huoltajan työmarkkinatilanteesta tai lapsen kotikunnasta. Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli lasten taustoista johtuvien erojen tasoittajana, myöhempien oppimiso ongelmien estämisessä sekä vanhemmuuden ja lapsiperheiden arjen tukemisessä. Laadukas ja lähipalveluna saatava varhaiskasvatus on myös yksi tärkeimmistä keinoista edistää työelämän tasa-arvoa ja erityisesti naisten työssäkäyntiä.

Subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen

Hallitus romutti subjektiiivisen päivähoito-oikeuden rajaamalla oikeutta varhaiskasvatukseen 20 tuntiin viikossa lapsilta, joiden vanhemmat eivät opiskele tai työskentele päätoimisesti. Hallituksen päätös osoittaa, ettei se näe varhaiskasvatusta ensisijaisesti lapsen oikeutena vaan vanhempien oikeutena saada lapselle päivähoitoa työnteon tai opiskelun ajaksi. Vasemmistoliitto painottaa, että kaikkien lasten yhdenvertainen oikeus varhaiskasvatukseen on oltava varhaiskasvatuslain tärkein tavoite, mikä saavutetaan vain palauttamalla subjektiiivinen varhaiskasvatusoikeus.

Lisäksi on tärkeää painottaa varhaiskasvatuksen merkitystä osana kasvatusta- ja koulutusjärjestelmää. Näin varhaiskasvatus rinnastuu esimerkiksi perusopetukseen, johon kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset oikeudet perheen tilanteesta riippumatta. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja lapsijärjestöjen lisäksi kriittistä palautetta subjektiiivisen päivähoito-oikeuden lopettamisesta on tullut kunnilta, joissa hallinnollinen työ on kuntien rajauspäätöksen jälkeen kasvanut. Osa kunnista onkin päättänyt palauttamaan subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden epäonnistuneen rajauskokeilun jälkeen, ja monet kunnat eivät ole rajanneet oikeutta alun perinkään.

Ryhmäkokojen pienentäminen ja mitoituksesta poikkeaminen

Uudessa varhaiskasvatuslaissa ei myöskään peruta hallituksen päätöstä kasvattaa yli 3-vuotiaiden ryhmäkokoja. Yli 3-vuotiaiden lasten ryhmäkokoja on pienennettävä niin, että suhdeluku on yksi aikuinen seitsemää lasta kohden. Lisäksi hallituksen päätös lopettaa subjektiiivinen päivähoito-oikeus on tarkoittanut myös ryhmäkokojen kasvamista, sillä se on kasvattanut osa-aikaisessa hoidossa olevien lasten määrää. Osa-aikaisesti varhaiskasvatuksessa olevien lasten ryhmien suhdeluku on merkittävästi heikompi kuin kokopäiväisissä ryhmissä, mikä on lasten yhdenvertaisuuden kannalta suuri ongelma. Osa-aikaisissa ryhmissä on suhteessa paljon lapsia, jotka tarvitsevat esimerkiksi kielellistä tukea ja jotka hyötyisivät erityisen paljon laadukkaasta varhaiskasvatuksesta. Jatkossa henkilöstömitoitus on oltava sama riippumatta siitä, kuinka paljon lapsi on varhaiskasvatuksessa.

Oulun yliopiston toteuttaman hankkeen loppuraportissa varhaiskasvatuslain kokonaisvaikutuksista (VakaVai) todetaan, että työntekijöiden mukaan suhdeluvun nostamisen vaikutuksia ovat

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp Vastalause 1

muun muassa lapsen yksilöllisen huomioimisen väheneminen, lasten määrän ja vaihtuvuuden sekä melun ja levottomuuden lisääntyminen. Myös lasten vanhemmat arvioivat ryhmäkokojen kasvua hyvin kriittisesti. Vanhempien kohdalla yksi suurimmista huolista on vaikutukset lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen.

Lisäksi varhaiskasvatuksen ryhmäkoot ovat toistuvasti nousseet huoleksi myös keväällä 2018 syntyneessä liikkeessä, joka tähtää varhaiskasvatuksen ammattilaisten palkkojen nostamiseen. Ryhmäkokojen kasvattaminen kuormittaa lasten lisäksi kohtuuttomasti päiväkotien henkilökuntaa. Tämä pahentaa päiväkoteja pitkään vaivannutta työvoimapulaa. Lisäksi monissa kunnissa lain sallimaa tilapäistä ryhmäkokojen ylittymistä on tulkittu kirjavasti. Sitä on käytetty jopa säästökeinona, jotta sijaisia ei tarvitsisi palkata. Vasemmistoliiton mukaan alan palkkaukseen on pikaisesti puututtava.

Henkilöstörakenne

Varhaiskasvatuksen laadun takaa koulutettu ja moniammatillinen henkilöstö. Henkilöstön koulutustason nosto on kannatettava tavoite, sillä riittävällä ja pedagogisen koulutuksen saaneella henkilöstöllä on kansainvälisissä tutkimuksissa osoitettu olevan positiivinen yhteys lapsen kehitykseen. Henkilöstön pedagogisten taitojen lisäksi myös lastenhoitoon liittyvä osaaminen on oleellinen osa päiväkotien arkea. Varhaiskasvatuksen moniammatillinen tiimi varmistetaan säätämällä henkilöstörakenteesta niin, että yhdellä kolmesta olisi kasvatustieteiden tutkinto, yhdellä kolmesta sosionomin tutkinto ja yhdellä kolmesta soveltuva sosiaali- ja terveysalan tai kasvatustieteiden tutkinto eli lastenhoitajan pätevyys.

Erityinen ongelma hallituksen esityksessä varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteeksi on, että siinä ei ole riittävästi arvioitu henkilöstörakenteen muutoksen vaikutuksia lastenhoitajien työllisyyteen. Lastenhoitajien määrä arvioidaan lakiesityksessä vähenevän 9 000 henkilön verran, mutta tarkempi analyysi vähennyksen vaikutuksista puuttuu. Eläköityminen ei yksinään ratkaise lastenhoitajien työllisyyteen liittyviä kysymyksiä. Vasemmistoliitto näkee tärkeänä, että lastenhoitajille rääkälöidään oma muutosturva esimerkiksi jatkokouluttautumisen helpottamiseksi, sillä muuten lakiesitys johtaa tuhansien lastenhoitajien irtisanomisiin ja työttömyyteen.

Varhaiskasvatustieteiden lakiesityksessä toiminnasta vastaavan päiväkodin johtajan kelpoisuusvaatimuksena on kelpoisuus varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävään ja lisäksi vähintään kasvatustieteiden maisterin tutkinto sekä riittävä johtamistaito. Lakiesityksessä ei perustella, miksi ylempi ammattikorkeakoulututkinto (YAMK) rajataan pois päiväkodin johtajan kelpoisuudesta, vaikka tutkinto antaa valmiudet johtajana toimimiseen. Tämä rajaus tarkoittaa käytännössä myös sosionomien urakehityksen vaikeuttamista, sillä ammattikorkeakouluista valmistuneiden on käytännössä hyvin hankala päästä opiskelemaan kasvatustieteiden maisteriksi. Johtajan kelpoisuus pitäisikin olla sekä kasvatustieteiden maistereilla että YAMK-tutkinnon suorittaneilla sosionomeilla.

Vuorohoito

Esimerkiksi kauppojen laajentuneet aukioloajat ovat johtaneet tilanteeseen, jossa entistä useampi lapsi tarvitsee varhaiskasvatusta perinteisen virka-ajan ulkopuolella. Lakiesityksessä esitetään

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 1

vuorohoidon järjestämisestä pykälää, joka on voimassa olevaan lakiin nähden uusi. Pykälään kirjattaisiin yleinen tulkinta vuorohoidon tarveharkintaisuudesta ja sitä olisi järjestettävä ainoastaan lapselle, joka tarvitsee sitä lapsen vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Pykälä selkeyttää kuntien velvollisuutta vuorohoidon järjestämisessä. Vuorohoidon käytännöissä on esimerkiksi epäsäännöllisen rytmien vuoksi paljon erityispiirteitä, jotka tulisi ottaa paremmin huomioon, jotta lapsen oikeus varhaiskasvatukseen toteutuu yhdenvertaisesti riippumatta siitä, onko lapsi hoidossa virka-aikaan vai vuorohoidossa. Lisäksi varhaiskasvatuslain velvoittama lapsen ja vanhempien osallisuuden toteuttaminen voi vaatia vuorohoidossa erilaisia järjestelyitä. Myös vuorohoidon henkilöstön työhyvinvoinnin turvaamisessa ja osaamisen kehittämisessä on tunnistettava vuorohoidon erityispiirteet. Vuorohoitoa on kehitettävä myös pienten koululaisten palveluna, jotta esimerkiksi vuorotyötä tekevät tai toisella paikkakunnalla työskentelevät tai opiskelevat vanhemmat eivät joudu jättämään 7–8-vuotiaita pitkiä ajoiksi yksin kotiin.

Erityistä tukea tarvitsevat lapset

Lakiesitys ei paranna riittävästi erityistä tukea tarvitsevien lasten oikeuksia, vaikka varhaiskasvatus tarjoaa hyvät mahdollisuudet varhaiseen tukeen ja ongelmien ennaltaehkäisyyn. Lakiin on lisättävä kolmiportaisen tuen malli esi- ja perusopetuksen tavoin. Lisäksi hallituksen aiemmat päätökset ryhmäkokojen kasvattamisesta ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden poistamisesta heikentävät lapsen tarvitseman tuen toteutumista, sillä tuen antaminen on muuttunut entistä suuremmissa ryhmissä haastavammaksi. Myös vaihtuvuuden kasvu on erityistä tukea saaville lapsille erityisen ongelmallista. Lasten ja perheiden tuen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa vaatii myös psykologien vahvempaa roolia muiden koulutusasteiden tavoin.

Vain muutama prosentti tehostetun ja erityisen tuen tarpeessa olevista lapsista on tällä hetkellä yksityisen varhaiskasvatuksen piirissä, mikä kertoo lasten systemaattisesta syrjinnästä erityisen tuen tarpeen perusteella. Myös yksityiset palveluntuottajat on veloitettava antamaan lapselle tämän tarvitsema erityinen tuki, jotta lapsen yhdenvertaiset oikeudet toteutuvat palveluntuottajasta riippumatta.

Yksityinen varhaiskasvatus

Ennen yksityiset päiväkodit olivat lähinnä pieniä, esimerkiksi jotain vaihtoehtoista pedagogiikkaa tarjoavia yhdistyksiä ja säätiöitä. Nyt voimme puhua päiväkotibisneksestä, kun isot, suuria voittoja tavoittelevat kotimaiset ja ulkomaiset ketjut valtaavat vauhdilla alaa ja ensimmäiset päiväkotimiljonäärit ovat todellisuutta. Esimerkiksi lapsiasiavaltuutettu on esittänyt huolensa taloudellisen voiton tavoittelusta varhaiskasvatuspalveluissa. Yksityisen päiväkodin hoitosopimuksissa saatetaan määrätä esimerkiksi, että jos lapsella ilmenee tarvetta erityiseen tukeen tai hoitoon tai mikäli lapsen ruoka-aineallergia vaatii erityisiä poikkeusjärjestelyitä, hoitosopimus voidaan purkaa. Tällaiset ehdot asettavat lapset eriarvoiseen asemaan eivätkä ole lapsen edun mukaisia. Lisäksi kaupallisissa päiväkodeissa henkilöstöllä on keskimääräistä pienemmät palkat.

On myös huomioitava, että päiväkotibisnes on vahvasti verovaroin tuettua, koska maksuihin voi hakea yksityisen hoidon tukea. Varhaiskasvatuksen kaupallistuminen vaikuttaa siis merkittäväällä tavalla lasten ja henkilöstön asemaan, joten se ei voi olla vain paikallinen kysymys, vaan siitä on

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 1

säädettävä valtakunnallisesti. Lapsiasiavaltuutetun tavoin Vasemmistoliitto esittää, että varhaiskasvatuslaissa on säädettävä voiton tavoittelun kiellosta yksityisessä varhaiskasvatustoiminnassa. Tämä vastaisi perusopetuslain 7 §:n 2 momenttia, jonka mukaan opetusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Maksuton varhaiskasvatus ja varhaiskasvatus lähipalveluna

Vasemmistoliiton pitkän aikavälin tavoitteena on siirtyminen maksuttomaan varhaiskasvatukseen. Tähän päästään siirtymällä ensin kaksivuotiseen velvoittavaan esikouluun 5—6-vuotiaille. Kaksivuotinen esikoulu vahvistaa entisestään varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyötä sekä helpottaa lapsen koulutaipaleen aloittamista. Varhaisempi esiopetus helpottaa myös lapsen mahdollisten oppimishäiriöiden varhaisempaa huomaamista, ennaltaehkäisee myöhäisempiä ongelmia sekä tasoittaa lasten taustoista johtuvia eroja oppimisessa. Opinpolkua on kehitettävä alkupäästä tekemällä esi- ja alkuopetuksesta joustava kokonaisuus, jossa eri-ikäiset lapset voivat edetä yhdessä yksilöllisempään tahtiin kankean lapsen syntymävuoteen perustuvan jaottelun sijasta. Joustava esi- ja alkuopetus on jo käytössä joissakin kunnissa, ja tästä on saatu hyviä kokemuksia. Kokeilujen valtakunnallistamista on edistettävä.

Lähipäiväkodin merkitys on lähikoulun tavoin tunnustettava. Lähipäiväkoti tarjoaa parhaat edellytykset sille, että lapsi tutustuu oman alueensa lapsiin. Tällöin varhaiskasvatuksesta tulee osa koulupolkua ja koulun aloittaminen on lapselle helpompaa. Lähipäiväkoti vahvistaa osaltaan myös lähikouluperiaatetta, joka on keskeisessä roolissa taistelussa koulutuksen eriarvoistumista vastaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1. lakiehdotuksen 12, 31, 36, 37 ja 43 § muutettuina (***Vastalauseen muutosehdotukset***)

ja että hyväksytään 7 lausumaa. (***Vastalauseen lausumaehdotukset***)

Vastalauseen muutosehdotukset

1. lakiehdotus

12 §

Oikeus varhaiskasvatukseen

Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitetun oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta ~~20 tuntia viikossa~~ kunnan järjestämässä 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetussa paikassa sen ajan päätyttyä, jol-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp Vastalause 1

ta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa. Varhaiskasvatusta ei kuitenkaan ole järjestettävä aikana, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettavaa isyysrahaa.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen varhaiskasvatusta on järjestettävä kokopäiväisesti, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitetulla tavalla työskentelevät kokoaikaisesti taikka opiskelevat, toimivat yrittäjänä tai ovat omassa työssä päätoimisesti. Edellä mainitun tilanteen päätyttyä varhaiskasvatusta on edelleen järjestettävä tämän momentin mukaisesti kahden kuukauden ajan, paitsi jos lapsen vanhempi tai muu huoltaja jää kotiin hoitamaan perheessä asuvaa muuta lasta tai jää eläkkeelle.

Lapsella on oikeus 1 momentissa säädettyä laajempaan varhaiskasvatukseen siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista lapsen vanhemman tai muun huoltajan osa-aikaisen tai väliaikaisen työsäkäynnin, työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen, kuntoutuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Lapselle on järjestettävä varhaiskasvatusta kokopäiväisesti, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia taikka se on muutoin lapsen edun mukaista.

Riippumatta siitä, mitä 1 momentissa säädetään, varhaiskasvatusta ei ole järjestettävä, kun lapsi osallistuu perusopetuslaissa tarkoitettuun esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan taikka perusopetukseen. Varhaiskasvatusta on tällöin kuitenkin järjestettävä tarpeen mukaan, mikäli lapsella on oikeus 1 momentissa säädettyä laajempaan varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatusta on järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi osallistuu perusopetuslaissa tarkoitettuun esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan taikka kun lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta saman pykälän 1 momentissa säädettyä aikaisemmin.

31 §

Päiväkodin johtaja

Kelpoisuusvaatimuksena päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään on kelpoisuus 26 tai 27 §:ssä tarkoitettuun varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävään ja vähintään kasvatustieteen maisterin tutkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto sekä riittävä johtamistaito.

36

Päiväkodin mitoituksesta poikkeaminen

Päiväkodissa voidaan poiketa 35 §:ssä tarkoitetuista suhdeluvuista, jos lasten keskimääräiset varhaiskasvatuspäivät ovat jatkuvasti huomattavasti vähäisemmät kuin toimintapäivät. Poikkeaminen voi tapahtua siten, ettei lapsia ole muutoin kuin lyhytaikaisesti yhtäaikaisesti päiväkodissa enempää kuin suhdeluku edellyttää. Tilapäinen ja lyhytaikainen ryhmäkokojen ylitys ei saa olla jatkuvaa, eikä päivittäistä. Se ei voi myöskään kestää koko toimintapäivän ajan. Lisäksi 35 §:ssä

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 1

tarkoitetuista suhdeluvuista voidaan poiketa tilapäisesti ja lyhytaikaisesti laajennettaessa lapsen varhaiskasvatusaikaa 17 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla.

37

Päiväkodin henkilöstön rakenne

Päiväkodissa kasvat-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta 35 §:ssä tarkoitettusta henkilöstöstä vähintään yhdellä kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan ja yhdellä kolmasosalla sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus.

43

Yksityinen varhaiskasvatus

(1 mom. kuten SiVM)

(2 mom. kohdat 1—4 kuten SiVM)

5) Varhaiskasvatusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Edellä 1 momentin 2—5 kohdassa tarkoitettujen edellytysten osalta palveluntuottajalle on varattava tilaisuus osoittaa, että edellytykset täyttyvät.

(4 mom. kuten SiVM)

Vastalauseen lausumaehdotukset

- 1. Eduskunta edellyttää, että yli 3-vuotiaiden ryhmäkokojen suhdeluku palautetaan yhteen aikuiseen seitsemää lasta kohden.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että lastenhoitajien työllisyyden ja jatkokoulutusreittien turvaamiseksi laaditaan lastenhoitajien muutosturvapaketti.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatukselle laaditaan yli hallituskaudet ylittävä suunnitelma maksuttomaan varhaiskasvatukseen siirtymiseksi.*
- 4. Eduskunta edellyttää, että vuorohoitoon säädetään oma suhdeluku, joka vastaa paremmin toimintaa ja takaa lasten ja henkilöstön yhdenvertaisuuden ja varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteutumisen vuorohoidossa koko maassa ja että vuorohoitoa kehitetään myös pienten koululaisten palveluna.*
- 5. Eduskunta edellyttää, että osa-aikaisissa ryhmissä on sama suhdeluku kuin kokoaikaisissa ryhmissä.*
- 6. Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatuslakiin lisätään kolmiportaisen tuen malli ja psykologipalvelut taataan myös varhaiskasvatuksessa.*

68

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 1

7. Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatuksen yksityiset palveluntuottajat veloitetaan antamaan lapselle tämän tarvitsema erityinen tuki.

Helsingissä 19.6.2018

Li Andersson vas

Jukka Gustafsson sd, yhdyn vastalauseen lausumaehdotuksiin

Eeva-Johanna Eloranta sd, yhdyn vastalauseen lausumaehdotuksiin

Pilvi Torsti sd, yhdyn vastalauseen lausumaehdotuksiin

Mikaela Nylander r, yhdyn vastalauseen lausumaehdotuksiin 1, 2, 5 ja 6.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 2

VASTALAUSE 2

Perustelut

Yleistä

Sosialidemokraatit pitävät varhaiskasvatuksen kehittämistä yhtenä keskeisimpänä osana suomalaista koulutuspolitiikkaa. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen lainsäädäntö siirtyy kokonaisuudessaan opetus- ja kulttuuriministeriön valmisteluun. Sosialidemokraattien mielestä lakiehdotuksella tulisi kehittämisen lisäksi myös korjata ne merkittävät heikennykset, mitä varhaiskasvatukseen on tehty tällä vaalikaudella.

Varhaiskasvatuksen suurimmat ongelmat ovat henkilöstön liian vähäinen määrä koko toiminta-aikana, liian suuret ryhmäkoot, vaihteleva laatu, subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen sekä henkilöstön jaksaminen. Lisäksi työn arvostus ja palkkaus eivät vastaa tehtävän merkityksellisyyttä ja vaatavuutta. Näihin seikkoihin lakiesitys ei tuo parannusta.

Lakiesitysluonnoksen lausuntokierroksella esitettyä kritiikkiä ei ole lakiehdotuksessa otettu huomioon. Merkittävä osa lausunnonantajista esitti subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista ja yli kolmivuotiaiden lasten ja aikuisten suhdeluvun muutosta vuonna 2016 voimaan tullutta muutosta edeltävään tilanteeseen. Toisistaan eroavat käytännöt eri kunnissa nähtiin useassa lausunnossa yhdenvertaisuuden kannalta haitallisina.

Monissa lausunnoissa toivottiin myös lapsen tukeen ja erityiseen tukeen liittyvien säännösten pikaista uudistamista. Monissa lausunnoissa kannatettiin perusopetusta vastaavaan niin sanottuun kolmiportaisen tuen malliin siirtymistä. Eräissä lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, ettei sairaalassa olevien lasten varhaiskasvatuksesta ole erillisiä säännöksiä. Osassa lausuntoja toivottiin varhaiskasvatukseen säännöksiä kuraattori- ja psykologipalveluista.

Valitettavasti hallitus ei valmistellut varhaiskasvatustalakeja riittävällä laajuudella, vaan toi eduskuntakäsittelyyn harvinaisen ristiriitaisen esityksen.

Oikeus varhaiskasvatukseen

Lakiesityksessä korostetaan lapsen edun ensisijaisuutta. Subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen ja yli 3-vuotiaiden ryhmäkokojen kasvattaminen Sipilän hallituksen toimesta sotii kuitenkin räikeästi tätä periaatetta vastaan. Uudessa laissa nämä heikennykset tulisi kumota.

OECD:n laskelmien mukaan yhden euron panostus varhaiskasvatukseen tuottaa yhteiskunnalle seitsemän euroa. Panostus vaikuttaa lapsen koko elämään parempana koulutustasona ja pidempänä työurana ja sitä kautta koko elämänlaatuun. Subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen ja yli 3-vuotiaiden ryhmäkokojen suurentaminen vaarantavat varhaiskasvatuksen laadun. Nämä varhaiskasvatuksen heikennykset tulevat suomalaiselle yhteiskunnalle todella kalliiksi ja jättävät pysyviä jälkiä suomalaisten lasten ja perheiden hyvinvointiin.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp Vastalause 2

Subjekttiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen on johtanut siihen, että kuntakohtaiset ratkaisut eroavat toisistaan. Kaikilla lapsilla ei ole enää yhtäläistä oikeutta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen taustasta, vanhempien työmarkkina-asemasta ja asuinpaikasta riippumatta. Samassa yhteydessä päätetty varhaiskasvatuksen yli 3-vuotiaiden lapsiryhmien suurentaminen on toteutettu tai jätetty toteuttamatta ympäri maata hyvin eri tavalla. Yhdessä nämä varhaiskasvatuksen säästöt ovat johtaneet siihen, että lapsiryhmien suuruus vaihtelee hyvin paljon asuinpaikasta riippuen. Lasten ja perheiden eriarvoisuus on kasvanut riippuen siitä, missä kunnassa he asuvat.

Selvityksessä varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista (VaKaVai VNK 2017) todetaan, että "vuoden 2016 lainsäädännön muutoksiin liittyen kunnat ovat käyttäneet itsehallintoon perustuvaa oikeuttaan ja ratkaisseet eri tavoin kysymykset lapsen subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta sekä lasten ja aikuisten välisestä suhdeluvusta päiväkotiryhmissä. Osassa kuntia ja päiväkoteja lapsiryhmien kokoonpanot ovat moninaisia, ryhmissä esiintyy lasten vaihtuvuutta ja lasten määrä ryhmissä on kasvanut. Työntekijöiden ja vanhempien keskuudessa näitä muutoksia arvioitiin kriittisesti. Työntekijöiden mukaan heidän mahdollisuutensa lasten yksilölliseen huomioimiseen olivat vähentyneet. Työntekijät kuvasivat myös levottomuuden, melun, tilojen ahtauden ja vaaratilanteiden lisääntyneen päiväkodeissa. Vanhemmat kritisoivat muutosten heikentäneen lasten ja perheiden tasavertaisuutta ja lasten vertaissuhteiden pysyvyyttä".

Lasten ja aikuisten suhdeluvun tulee mahdollistaa laadukas varhaiskasvatus. Erityisen räikeä suhdeluku on osa-aikaisten lasten ryhmissä, missä voi olla jopa 39 lasta kolmea kasvattajaa kohti. Varhaiskasvatuksen laadun tulee olla tasalaatuaista kunnasta tai varhaiskasvatuspaikasta riippumatta. Sosialidemokraatit haluavat, että subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen peruutetaan ja ryhmäkoot palautetaan takaisin vähintään nykyistä edeltävään tasoon.

Vuorohoidon osalta sosialidemokraatit ehdottavat, että pienille koululaisille (1. ja 2. luokat) tulisi taata vuorohoitopaikka myös koulun aloituksen jälkeen, mikäli lapsen iltaja yöaikaista huolenpitoa ei voida taata muulla tavoin. Varsinkin yksinhuoltajien lapset saattavat joutua olemaan pitkiä aikoja yksin kotona. Vuoropäivähoito pitäisi mahdollistaa koululaisille arkisin klo 17.00—8.00 sekä tarpeen mukaan viikonloppuisin.

Tuen järjestäminen varhaiskasvatuksessa

Lakiesitys ei sisällä systemaattista esitystä lapsen tuen järjestämisestä varhaiskasvatuksessa. Lakiesityksessä säädetään kuitenkin varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluiden saatavuudesta, tuen toteuttamisesta ja erityisopettajan vastuista lapsen tukemisen prosessissa. Annettuja tukeen liittyviä säädöksiä tulee tarkentaa, sillä nykyisellään ne säätävät lapsen tukemisesta kapealaisesti mahdollistaen kunnille lapsen edun vastaiset tulokset tuen järjestämisestä. Lainsäädännön epätarkkuus on jo nyt johtanut tilanteeseen, jossa on mahdotonta määritellä, milloin lapsi on saanut lakisääteisen tarpeitaan vastaavan tuen, kun tuen toteuttamista ei ole määritelty ohjaavassa lainsäädännössä yksityiskohtaisesti. Varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea tulee selkeyttää kolmiportaisen tuen mukaiseksi. Lähtökohtana tulee olla lapsen oikeus oikea-aikaiseen, riittävään ja tarkoituksenmukaiseen tukeen niin julkisissa kuin yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp Vastalause 2

Erityisopettajan erityispedagogista osaamista tulee hyödyntää sekä tuen tarpeiden kartoittamiseen, tukitoimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen että niiden arviointiin silloin, kun lapsella on tuen tarve. Lapsella on oltava oikeus yksilöllisesti suunniteltuun erityisopetukseen silloin, kun se lapsen tarpeista johtuen arvioidaan tarpeelliseksi. Useiden rakenteellisten tuen muotojen tulee olla yhtä aikaa mahdollisia (ryhmäkoon pienennys, henkilöstörakenne ja avustaja). Varhaiskasvatusta tulee voida toteuttaa myös erityisopettajan opetuksessa ja pienennetyssä ryhmässä lähipalveluna, kun lapsen etu ja tarpeet tätä edellyttävät.

Lakiesitys säättää yksityisistä varhaiskasvatuspalveluista, mutta säädökset jäävät lähinnä hallinnolliselle tasolle eivätkä kosketa yksityisten palveluntuottajien pedagogisia tai tuen ratkaisuja. Yksityisille palveluntuottajille tulee osoittaa sama velvollisuus järjestää lapselle tämän tarvitsema tuki ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut kuin kunnallisen palvelun osalta säädetään.

Suomessa astui 1.8.2014 voimaan uusi yhtenäinen oppilas- ja opiskelijahuollon laki, joka takaa psykologi- ja kuraattoripalvelut kaikille kouluasteille esiopetukseen, perusopetukseen sekä lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin.

On välttämätöntä, että sama oikeus psykologipalveluun koskee myös varhaiskasvatusta. Se on tärkeää sekä varhaiskasvatuksessa olevien lasten ja heidän perheidensä että varhaiskasvatuksen vaativaa työtä tekevien ammattilaisten kannalta. Ei ole perusteita sille, että lainsäädäntö takaa psykologipalvelut esiopetuksesta alkaen aina toisen asteen oppilaitoksiin saakka, mutta herkimässä kehitysvaiheessa olevat alle kouluikäiset lapset ja heidän kanssaan työskentelevät jäävät vaille kasvuyhteisössä olevaa psykologin asiantuntijuutta.

Psykologi osana varhaiskasvatuksen arkea tukee henkilöstön osaamista ja jaksamista ja varmistaa näin osaltaan päivähoidon laatua. Lakiesityksessä ei ole myöskään tarkemmin täsmennetty varhaiskasvatuksen lapsille tarjoamaa tuen järjestelmää. Muilla kouluasteilla psykologi on olennainen tuen tarvetta, sisältöä ja toimivuutta mietittäessä.

Sosialidemokraattien mielestä lapsen tukemista varhaiskasvatuksessa tulee täsmentää. Voimassa oleva laki edellyttää lapsen tarvitseman tuen tarpeen kirjaamista osana lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista. Tämän lisäksi lain mukaan myös tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen tulee kirjata. Voimassa oleva laki siis edellyttää tarpeen selvittämistä ja sen suunnittelemista, mutta ei sitä, miten tarpeeseen vastataan. Tuen järjestämisen vastuutahoa ei lainsäädännössä ole nimenomaisesti säädetty. Tämä on aiheuttanut toiminnan ja sen lain mukaisten tavoitteiden kannalta epätarkoituksenmukaista vaihtelua ja tulkintaristiriitoja. Sosialidemokraatit haluavat, että tuen vastuutaho ja taso on säädettävä kuntoon ja otettava huomioon varhaiskasvatuksen henkilöstön rakennetta kehitettäessä. Tarve kasvun, kehityksen ja oppimisen tuen asiantuntijoille varhaiskasvatuksessa on huutava.

Henkilöstön rakenne ja kelpoisuusvaatimukset

Suomalaisen varhaiskasvatuksen yhtenä kulmakivenä pidetään henkilöstön moniammatillisuutta. Tästä tulee pitää myös jatkossa kiinni. Sosialidemokraattien mielestä varhaiskasvatuksen mo-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 2

niammatillisuus toteutuu parhaiten siten, että päiväkodissa työskentelee sekä kasvatustieteen kandidaatteja, sosionomeja että lastenhoitajia.

Kandidaatien ja sosionomien tehtäväkuvien eriytyessä on syytä kiinnittää huomiota kummankin ammattiryhmän tehtävänkuvauksiin. Lakiesityksessä keskitytään pääosin varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin. Sosionomin tehtäväkuva tulee määritellä tarkemmin. Sosionomien tehtävänkuvaksi voidaan määritellä mm. vastuu educate-mallin toteutumisesta, sosiaalisena osaajana tiimityöskentelystä, lasten vertaissuhteiden rakentamisesta, koko päiväkodin yhteisöllisestä toiminnasta sekä yhteistyöstä perheiden ja eri sidosryhmien kanssa.

Sosionomi voi vastata moniammatillisesta verkostotyöstä (perhekeskukset, sote-palvelut, neuvola, koulut, erityisopetus) ja varhaiskasvatuksessa toteutettavasta matalan kynnyksen perhetyöstä. Pedagoginen vastuu tulee jatkossakin jakaa varhaiskasvatuksen kandidaattien ja sosionomien kesken perustuen sosionomien koulutukseen sisältyviin pedagogisiin opintoihin.

Sosionomien kelpoisuus varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään tulee määritellä siten, että sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet vähintään 60 opintopisteen laajuiset opinnot sekä opettajan pedagogiset opinnot tutkintoon sisältyneenä tai sen lisäksi antavat kelpoisuuden varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään.

Esitetty 1+1+1-malli edustaa täysin uudenlaista ajattelua moniammatillisuudesta. Siinä kaksi eri korkeakoulutaustaa rakentavat moniammatillisuutta sosiaali- ja kasvatustieteiden tieteenalojen pohjalta. On syytä todeta, että tällaista mallia ei ehkä ole missään muualla maailmassa.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan koulutus- ja osaamistasoa tulee nostaa, jotta varhaiskasvatuksen kasvaneisiin vaatimuksiin voidaan vastata. Kansainvälisen suosituksen mukaan lastentarhanopettajia tulisi olla 50 % henkilöstöstä, mutta Suomessa heitä on tällä hetkellä vain 30 %. Lastentarhanopettajien koulutusta tulee lisätä korkeakouluissa. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville henkilöille pitää rakentaa täydennyskoulutusreittejä osaamisensa ja kelpoisuutensa päivittämiseen. Tavoitteena tulee olla, että kaikilla varhaiskasvatuksen parissa työskentelevillä on varhaispedagogiikan osaamista.

Varhaiskasvatusta on kehitettävä yhdessä, eri henkilöstöryhmiä kuunnellen ja mukaan ottaen. Koulutettujen ammattilaisten osaaminen on saatava parhaaseen käyttöön lasten kasvun ja perheiden tueksi. On olennaista huomata, että tarvitsemme jatkossa enemmän henkilöstöä alalle, jos varhaiskasvatuksen osallistumisaste tavoitteiden mukaisesti nousee. Kaikkien henkilöstöryhmien panosta siis tarvitaan, ja se on hyvä periaatteellisenä seikkana tunnistaa. Sosialidemokraattien mielestä on tärkeää, että pedagogisen osaamisen lisäksi varhaiskasvatuksessa on myös yhteiskunnallista ja sosiaalialan osaamista, sillä varhaiskasvatus ei ole pelkästään lasten kanssa toimimista, vaan asiakkaana on koko perhe ja heidän tuen tarpeensa. Sosialidemokraatit pitävät kiinni educate-mallista, missä opetus, kasvatusta ja hoito muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden. Tämä on kansainvälisesti maailman huipulle rankatun varhaiskasvatuksemme vahvuuksia (ks. esim. Startin well -raportti 2012).

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp Vastalause 2

On syytä todeta, että lakiluonnoksessa esitetty tavoite tulevasta henkilöstörakenteesta ei vaikuta realistiselta tämän hetkisen työvoiman saatavuuden eikä rahoituksen näkökulmasta, ellei korkeakoulutettujen varhaiskasvatusosaajien koulutusmäärää voimakkaasti edelleen nosteta tai luoda uusia tapoja täydennyskouluttautua alalle sekä lisätä rahoitusta huomattavasti.

Päiväkodin johtaja

Kaikille, joilla on kelpoisuus toimia varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävissä, tulee lisäkoulutuksella turvata myös mahdollisuus toimia päiväkodin johtajan tehtävissä. Kelpoisuusvaatimuksena päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään voisi olla esim. kelpoisuus 26 tai 27 §:ssä tarkoitettuun varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävään, vähintään kasvatustieteen maisterin tai sosiaalialan ylempi korkeakoulututkinto, opettajan pedagogiset opinnot tutkintoon sisältyneenä tai sen lisäksi suoritettuna sekä riittävä johtamistaito.

Lastenhoitajien työllisyyden turvaaminen

Tällä hetkellä 60 % päiväkodeissa työskentelevistä ammattilaisista on lastenhoitajia. Lastenhoitajien lisäkoulutus ja työllistyminen tulee turvata. Lakiesityksestä ei ilmene, mihin 3 700 työnsä menettävää lastenhoitajaa työllistyy. Ammatillisesta koulutuksesta valmistuu tällä hetkellä noin 2 700 lastenhoitajaksi kelpoista. Lakiesityksessä ei esitetä myöskään sitä, miten lastenhoitajan koulutusta aiotaan sopeuttaa uuteen tilanteeseen.

Hallituksen esityksessä ei analysoida ammatillisten koulutusten kehittämismahdollisuuksia. Henkilöstön pedagogista osaamista tulisi kehittää myös ammatillisten tutkintojen sisältöjä päivittämällä sekä henkilöstön täydennyskoulutuksella. Vastikään uudistettu kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto on esimerkki pedagogisesti kunnianhimoisesta tutkinnosta, jossa on huomioitu aiempien lakimuutosten edellyttämät osaamisvaatimukset.

On merkille pantavaa, ettei lakiesitys tunnista lastenhoitajien tai sosionomien ammatillista osaamista. Ammatillisen koulutuspolun valinnee ja työhönsä sitoutuneet lastenhoitajat ja lastentarhanopettajat ovat pedagogiikan ja hoivan ammattilaisia. Vaikka varhaiskasvatuksen henkilöstön työtehtäviä ohjaa heidän taustakoulutuksensa ja erityisosaamisensa, varhaiskasvatuksen käytännössä tehtävät eivät eriydy jäykästi. Päiväkodin arjessa hoiva ja pedagogiikka kulkevat käsi kädessä. Hoivan arvo ja hoivaan liittyvän osaamisen merkitys tulisi huomioida varhaiskasvatuksen henkilöstön ammatillista osaamista käsittelevän lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä.

Yksityisen palvelujen tuottajan järjestämä varhaiskasvatus

Perusopetus ei voi lain mukaan olla voittoa tavoittelevaa toimintaa. Sitä vastoin varhaiskasvatuksessa yksityiset palveluntuottajat voivat tuottaa voittoa. Yksityiset palveluntuottajat ovatkin kasvaneet voimakkaasti ja kattavat jo 15—20 % varhaiskasvatuspalveluista. Samalla monet yksityiset palveluntuottajat ovat muuttuneet yhdistyksistä suuriksi yrityskonserneiksi. Joissakin kunnissa on asetettu tavoitteeksi, että 30—40 % palveluista olisi yksityisiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksessä 2017 on arvioitu yksityisiä palveluja. Voittoa tekevät yritykset säästävät mm. henkilöstökuluissa siirtämällä keittiö- ja siivoustehtäviä opettajille ja

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp Vastalause 2

muulle hoito- ja kasvatushenkilöstölle. Lisäksi yksityiset yritykset valitsevat lapset siten, että palvelut kohdistuvat 3—6-vuotiaisiin, joiden osalta yksikkökustannus on alhaisempi kuin sitä nuoremilla. Palveluita ei tarjota erityistä hoitoa, kasvatusta ja opetusta tarvitseville lapsille. On tapauksia, että jopa lapsen erityisruokavalio on ollut syynä katkaista yksityisen yrittäjän ja perheen välinen hoitosopimus.

OKM:n varhaiskasvatuksen yksityisiä palveluja koskevassa selvityksessä (2015) todettiin, että kuntien arvioiden mukaan yksityisen varhaiskasvatustoiminnan laatu näyttää vaihtelevan kunnissa. Laadun vaihteluun vaikuttavat mm. henkilöstön jäsentymättömät työtehtävät, kelpoisuusehtojen toteutumattomuus, lapsen tuen toteutuminen ja yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden valvominen. Selvityksen perusteella näyttäisi siltä, että kunnilla ei ole aina tietoa yksityisten varhaiskasvatuksen palveluntuottajien toteuttaman toiminnan laadusta.

Kunnat kokevat yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen valvomisen haasteellisena. Valtakunnallinen ohjeistus koetaan epäselvänä ja erityisesti epäkohtiin puuttuminen vaikeana. Kunnat kaipaavat selkeämpiä säädöksiä, yhteneviä käytänteitä sekä lisää tukea yksityisten palvelujen ohjaamiseen ja valvomiseen koulutuksen ja yhteistyön avulla.

Esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta ei tule voida järjestää kerhotoimintana, joka poikkeaa merkittävästi päiväkodissa tai perhepäivähoidossa järjestettävästä varhaiskasvatuksesta. Laki on tällä hetkellä esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen toimintamuodon osalta epäselvä.

Sosialidemokraatit haluavat, että yhdenmukaisen varhaiskasvatuslaadun ja koulutuksellisen tasarvon takaamiseksi kuntien yksityisten palveluntuottajien valvomiseen ja ohjaamiseen sekä tukemiseen ja ohjeistamiseen tulee kiinnittää entistä vahvemmin huomiota. Sosialidemokraattien mielestä varhaiskasvatuksen tulee olla pääsääntöisesti kunnan järjestämää eikä varhaiskasvatuksen voitontavoittelu saa vaarantaa varhaiskasvatuksen laatua, yhdenvertaisuutta eikä julkisen palvelun tarjontaa. Varhaiskasvatuksen rakenteet eivät saa johtaa ylisuurten voittojen tavoitteluun.

Eri varhaiskasvatusmuodot ja laatukriteerit

Asiantuntijakuulemisissa on huomautettu, että ehdotetun lain säädökset eivät määrittele riittäväällä tarkkuudella eri varhaiskasvatusmuotoja (päiväkoti, perhepäivähoito, esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus, avoin varhaiskasvatus). On tärkeää, että eri varhaiskasvatusmuodot ja niiden tavoitteet tullaan jatkossa määrittelemään. Esimerkiksi esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta ei tule voida järjestää kerhotoimintana. Opetushallituksen laatimat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tulee myös päivittää ja laajentaa koskemaan eri varhaiskasvatusmuotoja mukaan lukien myös perhepäivähoito.

Asiantuntijakuulemisissa tuli esille myös tarve laatia varhaiskasvatukseen laatukriteerit. Kriteereillä tavoiteltaisiin palveluiden tasalaatuisuutta ja minimitason täyttymistä jokaisessa yksikössä ja lapsiryhmässä koko päivän ajan. Kriteereiden tulee olla normitasoisia ja osa varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteita.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp Vastalause 2

Rahoitus ja asiakasmaksut

Varhaiskasvatuksen positiiviset vaikutukset lapsen kehitykselle, koulumenestykselle sekä myöhemmin yhteiskuntaan kiinnittymiselle ovat kiistattomat. Päiväkodeissa tehtävä kasvatustyö silottaa lapsen koulutietä, ja siksi sosialidemokraatit pitävät varhaiskasvatusta kiinteänä osana koulutusjärjestelmää.

Lapset aloittavat koulunkäynnin yhä erilaisemmista taustoista. Lapsiperheköyhyyskin on yhä useamman lapsen arkea. Laadukas varhaiskasvatus pystyy tehokkaasti pysäyttämään huono-osaisuuden kierteen ja parantamaan lapsen oppimismahdollisuuksia koulutiellä. Tästä huolimatta Suomen lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen on eurooppalaisittain tarkasteltuna alhaisella tasolla. Yli 4-vuotiaista vain n. 75 % osallistuu varhaiskasvatukseen, kun Ruotsissa osallistumisaste on lähes 96 % ja Ranskassa jopa 100 %. Sosialidemokraattien mielestä varhaiskasvatukseen osallistumisaste on nostettava eurooppalaiselle tasolle, 90—95 %:iin, sillä varhaiskasvatukseen osallistuminen luo pohjan myöhemmälle oppimiselle. Erityisesti eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kehitykselle varhaiskasvatuksella on ratkaiseva merkitys kielen oppimiselle, kotoutumiselle ja myöhemmälle koulumenestykselle.

Varhaiskasvatuksen kehittämisessä olennaista on rakentaa ratkaisuja, jotka koskettavat kaikkia varhaiskasvatuksen piirissä olevia lapsia. Tämä on erityisen tärkeää nyt, kun subjektiivista päivähoito-oikeutta koskevat ratkaisut eroavat kuntakohtaisesti toisistaan. Suomella ei ole varaa varhaiskasvatuksen alueelliseen eriytymiseen.

Sosialidemokraattien mielestä eriarvoistumisen ja segregaaion ehkäisy edellyttää myönteisen erityiskohtelun ulottamista myös varhaiskasvatukseen. Näin ollen niiden alueiden, joiden työttömyys, maahanmuutto tai tulotaso ovat keskimääräistä poikkeavalla tasolla, tulisi saada valtion lisärahoitusta valtionosuuden tai erillisrahoituksen kautta.

Lasten välinen tasa-arvo toteutuu parhaiten, kun varhaiskasvatuksen tarve arvioidaan lapsen oikeuksia ajatellen ja niin, että kaikilla perheillä on pääsy varhaiskasvatukseen. Perheillä tulee olla mahdollisuus valita heille sopivin hoitomuoto. Varhaiskasvatuksen palveluita tulee voida muokata perheiden tarpeiden mukaisesti esimerkiksi hoitotarpeen pituuden ja ajankohdan suhteen. Sosialidemokraatit tavoittelevat maksutonta varhaiskasvatusta, joka olisi kaikkien lasten ja perheiden saavutettavissa. Ensiaskeleena tähän suuntaan voisi olla esimerkiksi maksuttoman esiopetuksen laajentaminen 5-vuotiaille ja kaikille lapsille tarjottava joustava maksuton osa-aikainen varhaiskasvatus. Maksuttoman varhaiskasvatuksen lisäksi jokaisella lapsella olisi oikeus täydentävään varhaiskasvatukseen.

Tietovaranto

Sosialidemokraatit haluavat, että tietovarantoa tulisi tulevaisuudessa edelleen kehittää lapsilta itseltään kerättävän tiedon näkökulmasta. Tietovarantoon voitaisiin kerätä lasten omia näkemyksiä varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Lasten mielipiteiden selvittäminen on erottamaton osa lapsen edun mukaista toimintaa. Näiden näkemysten kirjaaminen tietovarantoon palvelisi sekä tietovarannon käyttötarkoitusta koskevaan säännökseen kirjattuja tehtäviä että lapsilta kerättyyn tietoon liittyvää tutkimusta. Tämä liittyy myös lakiesityksen linjaan siitä, että lapsen mielipitei-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 2

den selvittämisen ja huomioon ottamisen tulee olla keskeinen osa varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteutusta ja arviointia (kts. lakiesityksen 20 §). Lisäksi yhdyimme edustaja Anderssonin seuraaviin lausumiin:

1. Eduskunta edellyttää, että yli 3-vuotiaiden ryhmäkokojen suhdeluku palautetaan yhteen aikuisen seitsemää lasta kohden.
2. Eduskunta edellyttää, että lastenhoitajien työllisyyden ja jatkokoulutusreittien turvaamiseksi laaditaan lastenhoitajien muutosturvapaketti.
3. Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatukselle laaditaan yli hallituskaudet ylittävä suunnitelma maksuttomaan varhaiskasvatukseen siirtymiseksi.
4. Eduskunta edellyttää, että vuorohoitoon säädetään oma suhdeluku, joka vastaa paremmin toimintaa ja takaa lasten ja henkilöstön yhdenvertaisuuden ja varhaiskasvatustavoitteiden toteutumisen vuorohoidossa koko maassa ja että vuorohoitoa kehitetään myös pienten koululaisten palveluna.
5. Eduskunta edellyttää, että osa-aikaisissa ryhmissä on sama suhdeluku kuin kokoaikaisissa ryhmissä.
6. Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatustalouteen lisätään kolmiportaisen tuen malli ja psykologipalvelut taataan myös varhaiskasvatuksessa.
7. Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatuksen yksityiset palveluntuottajat veloitetaan antamaan lapselle tämän tarvitsema erityinen tuki.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnä mukaisena paitsi 1. lakiehdotuksen 7, 12, 13, 26, 31 ja 35 § muutettuina (***Vastalauseen muutosehdotukset***)

ja että hyväksytään 3 lausumaa.

Vastalauseen muutosehdotukset

1. lakiehdotus

7 §

Monialainen yhteistyö ja kehittäminen

(1 mom. kuten SiVM)

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp Vastalause 2

Lapsen oikeuteen saada kehityksensä ja hyvinvointinsa tueksi sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja sovelletaan sosiaalihuoltolakia (1301/2014), vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia (380/1987, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia (519/1977) ja terveydenhuoltolakia (1326/2010) sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on tarpeen mukaan toimittava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa lapsen tarvitseman tuen ja palvelujen kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. **Psykologia on käytettävä varhaiskasvatuksessa lasten kehitykseen, oppimiseen ja kasvatukseen liittyvissä psykologisissa kysymyksissä.** Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain 35 §:ssä (1301/2014).

(3 mom. kuten SiVM)

12 §

Oikeus varhaiskasvatukseen

Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitetun oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa kunnan järjestämässä 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetussa paikassa sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa. Varhaiskasvatusta ei kuitenkaan ole järjestettävä aikana, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettavaa isyysrahaa.

~~Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen varhaiskasvatusta on järjestettävä kokopäiväisesti, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitetulla tavalla työskentelevät kokoaikaisesti taikka opiskelevat, toimivat yrittäjänä tai ovat omassa työssä päätoimisesti. Edellä mainitun tilanteen päätyttyä varhaiskasvatusta on edelleen järjestettävä tämän momentin mukaisesti kahden kuukauden ajan, paitsi jos lapsen vanhempi tai muu huoltaja jää kotiin hoitamaan perheessä asuvaa muuta lasta tai jää eläkkeelle.~~

Lapsella on oikeus 1 momentissa säädettyä laajempaan varhaiskasvatukseen siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista lapsen vanhemman tai muun huoltajan osa-aikaisen tai väliaikaisen työsäkäynnin, työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen, kuntoutuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

~~Lapselle on järjestettävä varhaiskasvatusta kokopäiväisesti, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia taikka se on muutoin lapsen edun mukaista.~~

~~Riippumatta siitä, mitä 1 momentissa säädetään, v^Varhaiskasvatusta ei ole järjestettävä, kun lapsi osallistuu perusopetuslaissa tarkoitettuun esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan taikka perusopetukseen. Varhaiskasvatusta on tällöin kuitenkin järjestettävä tarpeen mukaan, mikäli lapsella on oikeus 1 momentissa säädettyä laajempaan varhaiskasvatukseen.~~

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 2

13 §

Vuorohoidon järjestäminen varhaiskasvatuksessa

(1. mom. kuten SiVM)

Vuorohoitoa tulee järjestää tarpeen mukaisessa laajuudessa myös pienille koululaisille (1. ja 2. luokat), jotka tarvitsevat sitä vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi.

26

Varhaiskasvatuksen opettaja

Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy varhaiskasvatuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot tai vähintään sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet vähintään 60 opintopisteen laajuiset opinnot sekä opettajan pedagogiset opinnot tutkintoon sisältyneenä tai sen lisäksi suoritettuna. Näistä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella tai jota on täydennetty mainituilla opinnoilla.

31 §

Päiväkodin johtaja

Kelpoisuusvaatimuksena päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään on kelpoisuus 26 tai 27 §:ssä tarkoitettuun varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävään ja vähintään kasvatustieteen maisterin tutkinto tai sosiaalialan ylempi korkeakoulututkinto, opettajan pedagogiset opinnot tutkintoon sisältyneenä tai sen lisäksi suoritettuna sekä riittävä johtamistaito.

35 §

Päiväkodin henkilöstön mitoitus

Päiväkodissa tulee kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä olla varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrään, heidän ikäänsä ja varhaiskasvatuksessa päivittäin viettämäänsä aikaan suhteutettuna riittävä määrä henkilöitä, jolla on tässä laissa säädetty varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin tai lastenhoitajan ammatillinen kelpoisuus. Mitoituksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Asetuksessa voidaan säätää suhdeluvut erikseen vähintään kolme vuotta täyttäneille ja alle kolmivuotiaille lapsille, sekä suhdeluvut erikseen enintään viisi tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa oleville ja enemmän kuin viisi tuntia päivässä järjestettävässä varhaiskasvatuksessa oleville kolme vuotta täyttäneille lapsille.

(2 ja 3 mom. kuten SiVM)

79

**Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 2**

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatuksen tulee olla pääsääntöisesti kunnan järjestämää eikä varhaiskasvatuksen voitontavoittelu saa vaarantaa varhaiskasvatuksen laatua, yhdenvertaisuutta eikä julkisen palvelun tarjontaa. Varhaiskasvatuksen rakenteet eivät saa johtaa ylisuurten voittojen tavoitteluun.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee eri varhaiskasvatusmuotojen ja niiden tavoitteiden määrittelyn ja huolehtii varhaiskasvatuksen laatukriteerien laadinnasta.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja raportoi lain voimaantulon jälkeen varhaiskasvatuksen opettajien saatavuutta, sosionomien vakanssien perustamista, saatavuutta ja poikkeamia kelpoisuusvaatimuksista sekä lastenhoitajien työllistymistä ja täydennyskoulutusta.

Helsingissä 19.6.2018

Jukka Gustafsson sd

Eeva-Johanna Eloranta sd

Pilvi Torsti sd

Mikaela Nylander r, yhdyn lausumaehdotuksiin 2 ja 3

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 3

VASTALAUSE 3

Perustelut

Yleisesti

Hallituksen esitys on monin tavoin kannatettava. Varhaiskasvatushenkilökunnan koulutustason nostaminen on tärkeä tavoite. Sen toteuttaminen tässä tilanteessa, jossa varhaiskasvatuksesta on leikattu resursseja ja kaikista heikoimmassa asemassa olevat lapset eivät pääse varhaiskasvatukseen piiriin, on kuitenkin ongelmallista.

Hallituksen toimet varhaiskasvatussektorilla ovatkin tällä vaalikaudella olleet ristiriitaisia: Toisaalta kokopäiväinen oikeus varhaiskasvatukseen on rajattu sekä ryhmäkokoja ja henkilöstömitoitusta on kasvatettu. Samanaikaisesti esillä olevassa hallituksen esityksessä halutaan nostaa varhaiskasvatuksen laatua korottamalla työntekijöiden koulutustasoa. On huolestuttavaa, että kaikkein tehokkaimmat keinot taata laadukas varhaiskasvatus jokaiselle lapselle — eli kokopäiväisen varhaiskasvatusoikeuden rajauksen poistaminen, ryhmäkokojen pienentäminen ja henkilöstömitoituksen vahvistaminen — eivät ole hallituksen työllistämällä.

Subjekttiivinen oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen

Oikeus varhaiskasvatukseen on ennen kaikkea lapsen oikeus. Tutkimus painottaa laadukkaan varhaiskasvatuksen merkitystä osana tervettä ja turvallista kasvua. Laadukkaalla ja kohtuullisesti mitoitettulla varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli myös lasten yhdenvertaisten mahdollisuuksien sekä kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisyn näkökulmista. Kun perusta on vahvalla pohjalla, vasta silloin jokaisella varhaiskasvatuksen ammattilaisella on tosiasiallinen mahdollisuus harjoittaa omaa ammattitaitoaan ja olla osa jokaisen lapsen turvallista, hoivaavaa ja pedagogisesti eri ikävaiheet huomioivaa polkua. Tälle perustalle on myös mahdollista rakentaa hallitusti varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutustason nostoa. Myös tällöin on tärkeää huomioida eri ammattiryhmien osaaminen.

Lastenhoitajien asema

Henkilöstön huoli työpaikoistaan on ymmärrettävä varsinkin tässä tilanteessa, jossa hallitus on pistänyt käytäntöön merkittävät leikkaukset heidän työpaikoillaan. Erityisesti lastenhoitajien huoli mahdollisuudesta jatkokouluttautua on keskeinen kysymys. Siirtymäajan päättyessä meillä on potentiaalisesti tuhansia hoitajia, joilla on uhka tulla irtisanotuksi työstään. Esityksen osalta hoitajien ammattitaidon tulevaisuus ja mahdollisuudet jatkokoulutukseen jäävät lähinnä toiveiden ja selvitysten tasolle. Niiden sijaan tarvittaisiin konkreettisempia työkaluja, jotta myös lastenhoitajat voisivat varmistua omasta tulevaisuudestaan varhaiskasvatuksen ammattilaisina.

Erityinen tuki

Merkittävä epäkohta lakiesityksessä on tukeen liittyvien säädösten puute. Pidämme tärkeänä, että varhaiskasvatukseen sisällytetään lapsen erityisen tuen järjestämistä koskevat säännökset. Tuen

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 3

säännökset kaipaavat uudistamista, jotta jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen. Uudistuksen läh-
tökohdaksi tulee ottaa lapsen oikeus oikea-aikaiseen, riittävään ja tarkoituksenmukaiseen tukeen
niin julkisissa kuin yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa. Varhaiskasvatukseen tulisi pikaisese-
sti säätää perusopetuslaissa olevan kolmiportaisen mallin kaltainen tai sitä vastaava erityisen tuen
malli sovellettuna varhaiskasvatusympäristöön.

Lapsen etu

Uusi varhaiskasvatuslaki painottaa ansiokkaasti lapsen etua ja jokaisen lapsen oikeutta yhdenver-
taisuuteen ja syrjimättömyyteen. On kuitenkin tärkeää huomioida, että tälläkin hetkellä meillä on
lapsia, joiden kohdalla yhdenvertaisuus ei toteudu. Erityisesti tämä koskee eri vähemmistöihin
kuuluvia lapsia. Räikein esimerkki tästä on translasten ja -nuorten tilanne varhaiskasvatuksessa.
Hallituksen kyvyttömyys viedä eteenpäin translain kokonaisuudistusta vaikuttaa osaltaan siihen,
että tähän ryhmään kuuluvat lapset kokevat syrjintää varhaiskasvatuksen arjessa. Ilman päivitet-
tyä lainsäädäntöä näiden lasten asema on kiinni yksittäisistä yksiköistä tai varhaiskasvatuksen
ammattilaisista, joilla on kyky ja välineet ottaa nämä lapset ja heidän tarpeensa huomioon. On siis
tärkeää huomioida, että yhdenvertaisuuden toteutuminen on aina sidoksissa myös yhteiskunnan
muuhun lainsäädäntöön ja sen kehittymiseen. Puutteet muualla lainsäädännössä voivat joidenkin
lasten kohdalla johtaa epäselviin käytäntöihin, jotka voivat mahdollisesti heikentää lasten yhden-
vertaisuutta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. la-
kiehdotuksen 12 § muutettuna (***Vastalauseen muutosehdotukset***)

ja että hyväksytään yksi lausuma.

Vastalauseen muutosehdotukset

1. lakiehdotus

12 §

Oikeus varhaiskasvatukseen

Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen perusope-
tuslaissa tarkoitetun oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta ~~20 tuntia viikossa~~ kun-
nan järjestämässä 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettussa paikassa sen ajan päätyttyä, jol-
ta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahaa tai osittaista
vanhempainrahaa. Varhaiskasvatusta ei kuitenkaan ole järjestettävä aikana, jolta voidaan suorita-
taa sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahakauden

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 3

ulkopuolella maksettavaa isyysrahaa. Varhaiskasvatusta on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuusiä osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai kun lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta saman pykälän 1 momentissa säädettyä aikaisemmin.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen varhaiskasvatusta on järjestettävä kokopäiväisesti, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitetulla tavalla työskentelevät kokoaikaisesti taikka opiskelevat, toimivat yrittäjänä tai ovat omassa työssä päätoimisesti. Edellä mainitun tilanteen päätyttyä varhaiskasvatusta on edelleen järjestettävä tämän momentin mukaisesti kahden kuukauden ajan, paitsi jos lapsen vanhempi tai muu huoltaja jää kotiin hoitamaan perheessä asuvaa muuta lasta tai jää eläkkeelle.

Lapsella on oikeus 1 momentissa säädettyä laajempaan varhaiskasvatukseen siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista lapsen vanhemman tai muun huoltajan osa-aikaisen tai väliaikaisen työsäkäynnin, työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen, kuntoutuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Lapselle on järjestettävä varhaiskasvatusta kokopäiväisesti, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia taikka se on muutoin lapsen edun mukaista.

Riippumatta siitä, mitä 1 momentissa säädetään, varhaiskasvatusta ei ole järjestettävä, kun lapsi osallistuu perusopetuslaissa tarkoitettuun esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan taikka perusopetukseen. Varhaiskasvatusta on tällöin kuitenkin järjestettävä tarpeen mukaan, mikäli lapsella on oikeus 1 momentissa säädettyä laajempaan varhaiskasvatukseen.

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston asetuksella palautetaan varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitus ja ryhmäkoot vuoden 2014 tasolle.

Helsingissä 19.6.2018

Jani Toivola vihr

Mikaela Nylander r, yhdyin vastalauseen lausumaehdotukseen.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 4

VASTALAUSE 4

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi varhaiskasvatustilain, jossa säädettäisiin henkilökunnan kelpoisuuksista, henkilöstön mitoituksista ja tietojen käsittelystä ja salassapidosta. Laissa säädettäisiin myös koulutukseen perustuvista tehtävänimikkeistä ja otettaisiin huomioon ammatillisessa koulutuksessa tapahtuneet muutokset. Menettelyissä ja päätöksenteossa korostettaisiin esityksen perustelujen mukaan lapsen etua.

Perussuomalaiset pitävät ehdottoman tärkeänä varmistaa lapsen edun toteutuminen kaikissa oloissa. Kuntien järjestettäväksi jäävä varhaiskasvatus kuitenkin eriytyy merkittävällä tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista niiden siirtyessä maakuntien järjestämisvastuulle eduskunnan käsittelyssä parhaillaan olevan sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen toteutuessa. Tämä voi vaikeuttaa jatkossa esimerkiksi palveluntarjoajien välistä tietojenvaihtoa, mikä tuskin on myöskään lapsen edun mukaista.

Olemme huolestuneita myös siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia ollaan tiukentamassa kohtuuttomasti. Lakiehdotukseen sisältyy se vaara, että kunnat eivät onnistu palkkaamaan riittävästi tarpeeksi koulutettua henkilökuntaa, mikä voi johtaa sijaisuuksien lisääntymiseen ja henkilökunnan vaihtuvuuteen. Vastaava ilmiö näkyy monella muullakin kunnallisella sektorilla. Pätevyysvaatimuksia ei siis saisi nostaa ainakaan liiallisesti.

Jo nyt henkilöstöpulan vuoksi muun muassa pääkaupunkiseudulla monissa päiväkodeissa ei kyettä t takaamaan lasten hyvinvointia ja turvallisuutta. Vanhempia on neuvottu esimerkiksi hakeamaan lapsensa aiemmin kotiin. Tilanne on pitkällä tähtäimellä täysin kestämatön.

Hallituksen esityksen yhtenä tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvatuksen laatua ja pedagogiikkaa sekä nostaa henkilöstön osaamistasoa ja lisätä lasten ja perheiden saamaa moniammatillista tukea. Tämä pohjautuu hallituksen puolivälitarkastelun yhteydessä päätettyihin hallituksen linjauksiin nuorten syrjäytymisen vähentämiseksi (25.4.2017). Hallitusohjelmassa on toisaalta yleisesti ottaen linjattu, että kelpoisuusvaatimuksia kevennetään. Vaikka osaamistason nostaminen on sinänsä myönteinen kehityssuunta, ei hallitus tältä osin noudata hallitusohjelman keskeistä linjausta kelpoisuusvaatimuksia koskevan sääntelyn keventämisestä.

Esityksen toteutuessa esimerkiksi päiväkodeissa työskentelevien lastenhoitajien määrä vähenisi asiantuntija-arvioiden mukaan jopa 9 000:lla siirtymäkauden aikana. Osin tämä tapahtuisi eläköitymisen kautta, mutta osaa lastenhoitajista voisi lain toteutuessa uhata myös irtisanominen. Myöskään lapsen edun toteutumista ei ole hallituksen esityksessä arvioitu henkilöstörakennetta muutettaessa. Päiväkotien henkilöstörakennetta koskeva ehdotus ei ole tarkoituksenmukainen ottaen huomioon sen, että varsinkin alle kolmevuotiaiden ryhmissä painottuu käytännön hoitotyö. Tämän vuoksi ehdotamme muutettavaksi päiväkodin henkilöstön rakennetta koskevaa 37 §:ää siten, että alle kolmevuotiaiden ryhmissä mahdollistuisi esimerkiksi yhden varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin sekä kahden lastenhoitajan toiminta.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 4

Lakiesityksen myötä niin sanotut koulutukselliset umpiperät voisivat muodostua uralla etenemisen esteeksi. Tämä on koulutuspoliittisesta näkökulmasta vakava ongelma. Näkemyksemme mukaan varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään olisi pätevä myös varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuden saavuttanut henkilö, joka on suorittanut opettajan pedagogisia opintoja, joista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Hallituksen esityksessä edellytys päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään on kelpoisuus laissa tarkoitettuun varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävään ja vähintään kasvatustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä johtamistaito. Perussuomalaisten valiokuntaryhmän mielestä näitäkin kelpoisuusvaatimuksia tulisi keventää. Katsomme, että riittävän johtamistaidon lisäksi myös sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, jota on täydennetty 60 opintopisteen opettajan pedagogisilla opinnoilla, antaisi kelpoisuuden päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään. Täydentävistä pedagogisista opinnoista voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston antamalla asetuksella.

Esityksen mukaan päiväkodin henkilöstön mitoituksessa säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Sääntely tapahtuisi kuitenkin erikseen enintään viisi tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa olevien osalta. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, ettei mitoitusta koskeva erillinen sääntely ole tarkoituksenmukaista osa-aikaisessa varhaiskasvatuksessa olevien lasten osalta, ja esittää kyseistä kirjausta poistettavaksi laista.

Ehdotamme lisäksi, että päiväkodissa ei saisi poiketa valtioneuvoston asetuksessa säädetystä mitoituksesta muutoin kuin äkillisen ja ennakoimattoman syyn ilmetessä toimintapäivän aikana. Mitoituksesta poikkeaminen ei myöskään saisi jatkua kuin kyseisen toimintapäivän loppuun saakka. Pakottavien syiden takia poikkeaminen voisi jatkua tätä pitempään, kuitenkin niin, että mitoitus olisi saatettava asetuksen mukaiseksi viimeistään toisena toimintapäivänä syyn ilmeneispäivästä lukien. Asetuksessa säädetystä henkilöstön suhdeluvusta saataisiin poiketa lyhytaikaisesti myös laajennettaessa lapsen varhaiskasvatusaika.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä haluaa korostaa erikseen sitä, ettei varhaiskasvatuksen ryhmäkoista tule tehdä liian suuria — ei nyt eikä tulevaisuudessa. Myös alueellisesta yhdenvertaisuudesta on huolehdittava. Pidämme tärkeänä sitä, että sekä kunnallisella että yksityisellä puolella asiakasmaksut pysyvät kohtuullisina. Emme kuitenkaan kannata yleistä maksutonta varhaiskasvatusta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin sivistysvaliokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 26, 31, 35, 36 ja 37 § seuraavasti muutettuina. (***Vastalauseen muutosehdotukset***)

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 4

Vastalauseen muutosehdotukset

1. lakiehdotus

26 §

Varhaiskasvatuksen opettaja

(1 mom. kuten SiVM)

Varhaiskasvatuksen opettajana voi toimia myös varhaiskasvatuksen sosionomi, joka on suorittanut opettajan pedagogisia opintoja, joista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

31 §

Päiväkodin johtaja

Kelpoisuusvaatimuksena päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään on kelpoisuus 26 tai 27 §:ssä tarkoitettuun varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävään ja vähintään kasvatustieteen maisterin tutkinto tai sosiaali-alan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, jota on täydennetty opettajan pedagogisilla opinnoilla sekä riittävä johtamistaito.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista täydentävistä pedagogisista opinnoista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

35 §

Päiväkodin henkilöstön mitoitus

Päiväkodissa tulee kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä olla varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrään, heidän ikäänsä ja varhaiskasvatuksessa päivittäin viettämäänsä aikaan suhteutettuna riittävä määrä henkilöitä, jolla on tässä laissa säädetty varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin tai lastenhoitajan ammatillinen kelpoisuus. Mitoituksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Asetuksessa voidaan säätää suhdeluvut erikseen vähintään kolme vuotta täyttäneille ja alle kolmivuotiaille lapsille, sekä suhdeluvut erikseen enintään viisi tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa oleville ja enemmän kuin viisi tuntia päivässä järjestettävässä varhaiskasvatuksessa oleville kolme vuotta täyttäneille lapsille.

(2 ja 3 mom. kuten SiVM)

36

Päiväkodin mitoituksesta poikkeaminen

Päiväkodissa ei saa poiketa valtioneuvoston asetuksessa säädetystä päiväkodin mitoituksesta muutoin kuin äkillisen ja ennakoimattoman syyn ilmetessä toimintapäivän aikana. Mitoituksesta

**Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 4**

poikkeaminen ei saa jatkua kuin kyseisen toimintapäivän loppuun saakka. Pakottavien syiden takia poikkeaminen voi jatkua tätä pitempään, mitoitus on kuitenkin saatettava asetuksen mukaiseksi viimeistään toisena toimintapäivänä syyn ilmenemispäivästä lukien.

Asetuksessa säädetystä henkilöstön suhdeluvusta saadaan poiketa tilapäisesti ja lyhytaikaisesti laajennettaessa lapsen varhaiskasvatusaikaan 17 §:n 4 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Mitoituksesta voi poiketa enintään kolme päivää kuukaudessa.

37

Päiväkodin henkilöstön rakenne

Päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta 35 §:ssä tarkoitettu henkilöstöstä vähintään puolella tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta vähintään yhdellä kolmasosalla varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus.

Helsingissä 19.6.2018

Ritva Elomaa ps
Sami Savio ps

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause

VASTALAUSE 5

Perustelut

Subjekttiivinen oikeus päivähoitoon

Suomi on OECD-maiden keskiarvon alapuolella lasten osallistumisessa varhaiskasvatukseen. Monissa muissa maissa lasten osallistumista varhaiskasvatukseen pidetään erittäin tärkeänä lasten kehitykselle. Suomessa sen sijaan on taipumus nähdä päivähoito ainoastaan lasten säilytyspaikkana vanhempien ansiotyönteon mahdollistamiseksi. Lasten oikeuden hyvään kasvuun, kasvatukseen ja koulutukseen ei pidä tämän vuoksi olla yhteiskunnan tarjoamissa toiminnoissa heikennysten kohteena valtiontaloudellisista syistä.

Se, että ainoastaan noin 75 prosenttia yli kolmivuotiaista lapsista Suomessa osallistuu varhaiskasvatukseen, on suuri epäkohta. Taso on selvästi alempi kuin muissa Pohjoismaissa, joten siksi on välttämätöntä uudistaa varhaiskasvatusta Suomessa.

Laadukas varhaiskasvatus luo perustan elinikäiselle oppimiselle ja lasten yhdenvertaisille edellytyksille. Siksi hallituksen tekemä subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen ja ryhmäkokojen suurentaminen oli vastuutonta.

Subjekttiivisessa päivähoito-oikeudessa on kyse lasten oikeudesta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Perhesuhteet vaihtelevat, ja siinä yhteiskunnan mahdollisuudet toimiin ovat rajalliset, kun taas yhteiskunnan ohjausmekanismi parhaan mahdollisen alun antamiseksi elämään on kasvatuksessa ja koulutuksessa. Kaikki tutkimukset osoittavat, että laadukkaalla varhaiskasvatuksella on erittäin myönteiset ja pitkäkestoiset vaikutukset lapsen kehitykselle, aina teini-ikään asti. Hallituksen tulisi palauttaa subjektiivinen oikeus päivähoitoon.

Ryhmäkoot

Hallituksen politiikka on johtanut suurempiin ryhmäkokoihin. Suhdelukumitoituksen kasvattaminen yli 3-vuotiaiden ryhmissä ja osapäiväpaikalla olevien lasten määrän lisääminen päiväkodeissa kasvattaa lapsiryhmien kokoa ja lasten määrää suhteessa hoito- ja kasvatushenkilöstön määrään. Tämä johtaa siihen, ettei lasten oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen toteudu. Tämä on myös erittäin ongelmallista lasten osallisuuden ja tasa-arvon kannalta. Ryhmien kasvatus varhaiskasvatuksessa ei voida riittävästi ottaa huomioon lasten yksilöllisiä tarpeita.

Hallituksen maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilu on oikeansuuntainen, mutta riittämätön. RKP on perhepoliittisessa kokonaisuudistuksessaan esittänyt, että jokaisella yli kolmivuotiaalla lapsella pitäisi olla oikeus neljään tuntiin maksutonta varhaiskasvatusta päivässä. Tämä tarkoittaisi alentuneita päivähoitomaksuja, mikä taas osaltaan edesauttaa kannustinloukkujen purkamista. Hallituksen tulee palauttaa suhdelukumitoitus 1:7 kolmivuotiaiden ryhmissä.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2018 vp
Vastalause 5

Moniammatillinen tuki

Hallituksen esityksestä puuttuu säännökset oikeudesta monipuoliseen tukeen. Kolmiportainen tuki ja oikeus psykologi- ja kuraattoripalveluihin sisältyvät perusopetukseen, eikä ole millään tavalla puolustettavissa, etteivät samat oikeudet monipuoliseen ja moniammatilliseen tukeen sisälly varhaiskasvatuslakiin. Hallitus tiedostaa tarpeen monipuolisesta tuesta varhaiskasvatuksessa, ja tästä huolimatta hallitus ei ryhtynyt toimenpiteisiin näiden hyvin tärkeiden oikeuksien tuomiseen lakiin. Oikeus tukeen takaa parhaiten tasavertaisten edellytysten luomisen kaikille lapsille.

Helsingissä 19.6.2018

Mikaela Nylander r